

4. Henning, Carl Matthias, 1774-1856

Luggemissed pühha Apostlide teggudest ja kuidas nemmad kulutanud Jummalale riki, mis meie Ma rahwa laste hinge kassuks Piibli ramato seest on wäljakirjotanud ja õppetusse sannade ja laulo salmidega, mis nende jure üllespandud, / wälja on annud Karel Maddis Henning. - Tallinn, 1821. - (Tallinn : J.H. Gressel) - 145 lk. ; 8° 18 cm.

b16982654

**EST.MF. 3838**

# L u g g e m i s e d

pühha Apostlide tekkudest

ja

Kuida nemmad kutsutunud Jummalä riki,

mis

meie ma-rahwa laste hinge käsufis  
Piibli ramato seest on wäljakirjotanud

ja

õppetuse fannade ja laulo salmidega,

mis nende jure ülespandud,

wälja on annud

Karel Maddis Henning.

---

Tallinnas 1821.

trükkitud J. H. Gresseli kirjadega.

Der Druck dieser Schrift wird unter der Bedingung erlaubt,  
daß gleich nach dem Abdrucke und vor dem Debit derselben,  
sieben eingebundene Exemplare, zur vorschristmäßigen Ver-  
theilung, an die Censurcommität dieser Kaiserlichen Univer-  
sität eingesandt werden.

L. W. Moriz,  
Censor.

Dorpat, den 17. Junius 1820.

REB-821

Hübner



R 3324

# Landrat Grünwalt,

Koiki:, Esna: ja Laimetsa: moisa

pärris Praua

nimmi,

seisko selle ramato ees;

ja

andko

se au wäärt Saks,

kes Jummalä sanna kalliks peab,

kes omma rahwa wallitseb õigussega,

ja waestele annab Jummalä pärrast,

heldeste,

et,

Zemina au tunnistades keige rahwa ees,

omma süddamele saaks rõmo tehha,

selle ramato üllespannia.

## Armas Ma=rahwas!

Need kaks kord wiiskümmend kaks Piibli luggemist, mis minna teie kätte murretsesin, õppetawad kuidagi helde ja armolinne taewane Jēsa on ennekulutanud omma Poia Jēsusse Kristusse tullemist ja temmale otse teed walmistanud; õppetawad ka, et Jēsand Onnisteggia on tulnud, ja keik mis temma rahwa ärrapeastmisseks ja lunnastamisseks on teinud, funni temma taewa sai läinud ja tõeks teinud omma tootusse, et Apostlid pühha Waimo wägge pidid sama, ja temma läbbi juhhatud keige tõe sisse.

Sellesinnaatse ramato seest, mis ma teile nüüd ollen wäljaannud, woite luggeda, et Jēsus Onnisteggia ka parrast omma taewaminemist omma foggodussele Peaks on olnud, ja omma wallitsusse kät pühha Apostlidadele on näitnud mitme tõssise märgiga, ja keikile neile, kes õige usso läbbi ennast temma pole hoidnud, ja temma rikis temma al ellanud, ning tedda teninud iggawesse õigusse, waggadusse ja õnnistusse sees.

— 0 —  
Praego weel on temma omma pühha koggodussele Peaks ja wallitsejaks, ja meilegi on temma pühha Waimo wägge tootanud, et ka meie, kui ta meie peäle saab tulnud, peame temma tunnistajad ollema surmani. Agga ei ühhegi peäle ei woi Jummalata Waim tulla, kes tedda ei iggatse, kes tedda ennesele keigest süddamest ei pallu. Agga sedda ennam innimene tutwaks saab pühha Piibli sannaga, sedda ennam tungib se ihhaidaminne süddamesse, ja sedda waljominne õhka südda waimotikkus palwes, se pühha juhhataja pärrast, taewa pole.

Teile, mo armad, ja isseärranis teie lastele, tahtsin minna sepärrast omma esimesse, ja ka sellesinnatse teise ramato läbbi, sedda pühha Piibli-sanna armsaks kita, seks, et teie sedda kallist ja pühha sanna keigest süddamest wõttaksite armatseda, ja püda, sedda ka Piibli-ramatust ennesest wäljaluggeda. Sedda ennam teie nüüd se pühha Piibli-ramato, mis, tänno olgo Jummalale! Piibli koggoduste hõlekandmisse läbbi, kül alwa hinnaga rahwa kätte murretsetakse, isseennestele ja omma lastele wõttate nouda, ja sedda surema hõlega teie selle seest wõttate luggeda, sedda ennam lähhäb se nou töeks, mis taewane Issa armust mo süddamesse fatis, teid ja teie lapsed, ka mo ramatude läbbi, temma nimme!, Jesusse Kristusse meie kalli Issanda ja Onnisteggia jure juhhatada.

— ○ —  
Wõtke siis heaks mo nou ja püüdmiss, mo  
armad! ja se Jummalah rahho, mis üllem on  
kui keik moistus, hoidko teie ja teie laste süd-  
damed ja meled Kristusse Jesusse sees igga-  
wesseks elluks! Amen.

Peetri kirriko: moisas Jerwa: maal

Leht: ku 23. päwal aastas 1820.

Karel Maddis Henning,

Peetri: kihhelfonna Öppetaja.

# I. Peetrus, Joannes ja üks jalloto.

Apofstl. tegg. ram. 3. peat. ja 4. peat. 1-4 salm. sadif.

Peetrus ja Joannes läksid ühtlasse üles pühha kotta palwe tunnil, mis ühheksas olli. Ja üks mees, kes emma ihhust jalloto olli, kanti ja pandi iggapäwa sinna pühha kotta ukse ette, mis Illusaks hütafse, andid palluma neilt, kes pühha kotta läksid. Kui temma näggi Peetrust ja Joannest, et nemmad piddid pühha kotta minnema sisse, pallus temma, et ta piddi andi sama. Agga Peetrus watis üksi silmi temma peäle Joannesega, ja ütles: Wata meie peäle. Agga temma wahhis nende peäle, ja otis et ta neilt middagi piddi sama. Agga Peetrus ütles: Hõbbedat ja kulda ei olle mul mitte, agga mis mul on, sedda annan minna sulle: Jesusse Kristusse nimmel, kes Naatsaretist on, touse üles ja kõnni. Ja ta hakkas temma parrema kätte finni, ja aitas tedda üles; ja seddamaid jäid temma jalla peiad ja lupeksed tuggewaks; ja temma kargas üles, seisis ja kõndis, ja läks sisse nendega pühha kotta, kõndides ja farrates, ja Jummalat lites. Ja leik rahwas näggi



tedda kōndirwad, ja Jummalat kiitwad. Nemmad tundsid tedda ka, et temma sesinnane olli, kes olli istunud kerjamisse parrast pūhha koia illusa wārrawa ees, ja nemmad pannid sedda wāgga immeks ja ehmatasid selle parrast, mis temmale olli sūndinud. Agga kui se jalloto, kes terweks olli sanud, Peetrust ja Joannest takka hoidis, jooksis ka keik rahwas nende jure senna paika, mis Salomoni wōlwitud honeks hūtakse, ja ehmatas ārra. Agga kui Peetrus sedda nāggi, kostis temma rahwale: Israeli mehhed, mis teie sedda immeks pannete, ehk mis teie kiksi silmi meie peale watate, utsego olleksime meie omma wāe ehk jummalakartusse lābbi seddasinnast teinud kāima? Abraami ja Isaaki ja Jakobi Jummal, meie wannematta Jummal on omma last Jesust auustanud, kedda teie ollete ārraannud, ja tedda ārrasallanud Pīlatusse ees, kui temma kohto moistis, et tedda pididi lahti lastama. Agga teie salgasite sedda Pūhha ja Diget ārra, ja pallusite, et se mees, kes tappa olli, teile saaks kinkitud; agga sedda ello ūllemat-satajat ollete teie ārratapnud, kedda Jummal on surrust ūllesārratanud; selle asja tūnnistajad olleme meie. Ja usso lābbi temma nimme sisse, on temma nimme sellesinnatse kinnitanud, kedda teie nāte ja tunnete; ja se usk, mis temma lābbi on, on temmale sedda diget terwist annud teie keikide silma nāhhes. Ja nūūd, wennad, tean minna, et teie sedda ollete teinud rummalusse lābbi, nenda kui teie ūllemadki; agga Jummal on nenda tōeks teinud sedda, mis temma keikide omma prohwetide su

lääbi on ennekulutanud, et Kristus piddi kan-  
natama. Sepärrast parrandage meelt ja pöör-  
ge limber, et teie pattud woiksid sada ärrakus-  
tutud, kui jahhutamisse aiad sawad tulnud Jes-  
sanda pallest. Ja kui ta saab läkkitanud Jes-  
sust Kristust, kes teile enne on kulutud. Kes  
taewasse peab minnema se aiani, millal keik  
peab lorda sadetama, mis Jummal on raki-  
nud keikide omma pühha prohwetide su läbbi ma-  
ilma algmisest. Sest Moses on wannemille  
üttelnud: Ühhe Prohweti tahhab teile Jessand teie  
Jummal ärratada teie wendade seast, nenda kui  
minna; tedda peate teie kuulma keikis, mis ta  
ial teile ütleb: ja peab sündima et igga hing,  
kes seddasinnast Prohweti ei kule, sedda peab  
ärrakautadama rahwa seast. Ja keik prohwet-  
tid Samueli aiast, ja pärrast, ni mitto neid on  
rakinud, need on needsinna sedd päwad enneku-  
lutanud. Teie ollete nende prohwetide ja selle  
seädusse lapsed, mis Jummal on seädnud teie  
wannemattete, kui temma Abraamile ütles: Ja  
sinno Seemnes peab keik rahwa suggu Ma  
peäl sama õnnistud. Teile on Jummal essite  
omma Poega Jessust üllesärratanud, ja on ted-  
da teie jure läkkitanud, teid õnnistama, kui  
iggakõks pödrab ommast tiggedussest.

Agga kui nemmad rahwa wasto vääksid,  
tullid preestrid ja pühha koia pealik ja Saddu-  
ferid nende liggi, ja nende meel olli pahha, et  
nemmad rahwast õppetäsid, ja kulutäsid Jes-  
susse sees üllestoumüst furnust. (Sest Sad-  
duferid ei usknuud furnutte üllestoumüst). Ja  
nemmad pistsid käed nende külge, ja pannid neid

wangi hoomseks, sest se olli jo õhto. Agga paljo neist, kes sedda sanna kuulsid, uskusi; ja nende meeste arvo olli liggi wiis tuhhat.

## O p p e t u s e d.

I. Pärast omma taewaminnemist sai Jesus Kristus ka Ma peäl kalliste auustud.

Temma, kes Pasa-pühha aial, kui kurjateggia risti olli lödud, sai, Mellivühhi aial, pühhas loias, keige rahwa ees, kulunud sanna ja teoga, Jummalä Poiaks ja keige rahwa Õnnistegiaks.

II. Selgeste näitis Jesus Kristus, ennast tdesse surnust ülestousnud ollewad, ja omma au ja auustusse sees innimeste õnnistusseks ennast tawas ellawad.

Sest, ni armolikkult ja wäggewaste, kui sel aial, kui ta nähtawal kombel Ma peäl ellas, peästis Temma, keige rahwa silma ees, et külisse neist näggematta, pühha loia ukse ees, waest, surest waewast. Ka pärast omma surma, andis temma neile, kes keigest süddamest temma sisse uskusi, kallimaid anda, kui hõbedat ja kulda, ja teggi neid, et nemmad kaduwa warrandusse polest kül waesed ollid, waimo polest rikkaks ja rahwa heateggiaiks. Et neid kül alwaks peti ja teotati, ja kinniwoeti ja wangi wiisati, süiski nemmad ollid rõõmsad Temmas, ja sure õnnistusse sees.

III. Käpniste wöttis Ewangeliiummi kulutaminne, pühha Apostlide läbbi, jo omma hakkatust.

Kui Jesus nähtawal kombel Ma peäl ellas, ei uskund rahwas surest temma sisse. Ugga kui temma sai surnust ülestõusnud ja taewa läinud ja omma sure au sisse, kohhe siis wõtsid mitto tuhhat temma sisse uskuda keigest süddamest — ja kes jouab keif neid tuhhat lord tuhhat ülesluggeda, kes sest sadik meie pãwani uskus ennast temma pole wõtnud hoida? Jah, kalliste ja täieste läks temma sanna tõeks, mis temma ütles: „Ja minna tahhan, kui mind maast ülestõstetakse, keif ennese pole tommata.“

Wisi! Jummal Ma ning taewa Loja.

Kallis olgo Poia nimmi,  
 Mulle, keige rahwale;  
 Se teeb keikis paitus imme,  
 Keiges ilmas laiale.  
 Ma ning taewas tõstko heäle:  
 Kitus olgo Jummalale!

## 2. Peetrust ja Joannest wiakse sure kohto ette.

Apostl. tegg. ram. 4. peat. 5. : 33. salm. sadik.

Ugga teisel pãwal sündis, et nende üllemad ja wannemad, ja kirjatundiad Jerusalemma folkko tullid; ja üllem-preester Annas ja Kaiwas ja Joannes ja Aleksander, ja in mitto neid oli üllema-preestri suggust, ja nemmad pannid neid keff paika seisma, ja küsüsid neilt: Mis suggusest wãest, ehk kelle nimmet ollete teie

sedda teinud? Siis ütles Peetrus täis pühha  
 Waimo nende wasto: Rahwa üllemad ja Is-  
 raeli wannemad: kui meilt tänna kohtus küsi-  
 takse se heateggemisse pärrast, mis selle wig-  
 gase innimessele on sündinud, kelle läbbi sesin-  
 nane on terweks sanud; siis olgo teile keikile ja  
 keige Israeli-rahwale teada, et Jesusse Kris-  
 tusse nimmel Naatsaretist, kedda teie ollete  
 risti lõnud, kedda Jummal furnust on ülles-  
 ärratanud, sellesinnatse läbbi seisab sesinnane  
 teie ees siin terwe. Gesinnane on se kirowi,  
 mis teiest koiaehhitajist on ärrapõltud, kes  
 nurgakirowiks on sanud. Ja ühhegi mu sees  
 ep olle õnnistust; sest ühtegi muud nimmet ei  
 olle taewa al innimestele antud, kenne läbbi  
 meie peame õnsaks sama. Agga kui nemmad  
 Peetrusse ja Joannesse julgust näggid, ja teä-  
 da said, et nemmad kirjatumdmatta ja õppi-  
 matta mehhed ollid, pannid nemmad sedda im-  
 meks, ja tundsid neid, et nemmad ollid Jesus-  
 sega olnud. Agga kui nemmad sedda innimest,  
 kes terweks olli sanud, nende jures näggid seis-  
 wad, siis ep olnud neil se wasto middagi rää-  
 kimist. Agga nemmad kässid neid wäljamin-  
 na surest kohtust, ja piddasid issekeskis nou ja  
 ütlesid: Mis peame meie nende innimestega  
 teggema, sest se teädaw immetäht on nende läb-  
 bi sündinud, ja on kulus keikile, kes Jerusa-  
 lemmas ellawad, ja meie ei woi sedda mitte  
 fallata. Agga et sedda mitte laiemale ei lauta  
 rahwa sekka, siis ähwardagem neid kowwaste,  
 et nemmad ei pea mitte ennam räkima ei üh-  
 helegi innimessele sel nimmel. Agga-Peetrus

ja Joannes kostsid neile ja ütlesid: Kas se õige on Jummalal ees, teid enam kuulda kui Jummalat, moistske isse. Sest meie ei woi sedda mitte räkumatta jätta, mis meie olleme näinud ja kuulnud. Agga nemmad ähwardasid neid, ja lastsid neid lahti, ja ei leidnud rahwa pärrast middagi, mispärrast nemmad neid piddid nuhtlema; sest nemmad kütsid keik Jummalat se eest, mis olli sündinud; sest se innimenne olli jo enam kui nellikümment aastat wanna, kellele se imme täht sündinud, et ta olli terweks tehtud. Agga kui nemmad lahti said, tullid nemmad ommade jure, ja kulutasid, mis need üllemad preestrid ja wannemad neile ollid ütelnud. Agga kui nemmad sedda kuulsid, tõstsid nemmad ühhel meel omma heäle Jummalal pole, ja ütlesid: Issand, sinna olled se Jummal, kes on teinud taewast ja maad, ja merd, ja keik mis nende sees on. Sinna olled omma sullase Daweti su läbbi ütelnud: Miks pärrast tewad pagganad tülli, ja rahwas mõtlewad tühia? Ma ilma kunningad tullewad ette, ja üllemad kogguwad ühte Issanda wasto ja temma Kristusse wasto. Sest Herodes ja Pontsius Pilatus ka, need on tõe polest kokko tulnud pagganatte ja Issraeli rahwaga sinno pühha Poia Jesusse wasto, kedda sa olled woidnud, et nemmad piddid teggema sedda, mis sinno käsä ja nou olli enne seädnud, et se piddi sündima. Sepärrast wata nüüd, Issand, nende ähwardamiste peäle, ja anna omma sullastele keige julgusstega jo omma sanna räkida, ja sivruta omma kät et sa terweks teed,

ja et imme-tähhed ja teud woiksid sündida sinno pühha Poia Jesusse nimme läbbi. Ja kui nemmad said Jummalat pallunud, kōikus se paik, kus nemmad kous ollid, ja nemmad said keik tãis pühha Waimo, ja rããksid Jummalata sanna julgeste. Ja Apostlid tunnistasid sure wãega Issanda Jesusse ñlestousmist, ja suur arm olli nende keikide jures.

### Õ p p e t u s s e d.

Selle luggemisse seest õppime:

I. Et Jummal Jesusse Kristusse pãrrast palwed wõttab kuulda.

II. Et Jesus Õnnisteggia, omma sure au sees, praegogi weel nende liggi on, kes temma sisse ussuwad.

III. Et temma neile omma Waimo annab, nenda kui temma on tootanud, ja

IV. Et temma keige hãdda ja takkakiusamisse sees nende wãggew kaitaja ja abbisaatja on.

Wisit: Jesus rõnustaja.

Minne kurwastaja!  
 Gest mo rõnustaja,  
 Jesus, on jo siin.  
 Kes siin armastawad  
 Jummalat, need satwad,  
 Rõmo, kui on piin.  
 Tehhats kũl siin hãbbi mull';  
 Siiski jããd sa keiges waewas,  
 Jesus, mo rõõm taewas!

## 3. Ananias ja Sawira.

Apost. tegg. rann. 4. peat. 32 ja 5 peat. 1 : 11  
salmist sadit.

Ja sel hulgal, kes ussid, olli üks südda ja meel; ja ei ükski ütelnud ommast warrandusfest, et se pididi temma ollema, waid kei? olli neil ühhes. Ja ükski sant ep olnud nende seas; sest ni mitto kellel põllud ehk koiad ollid, need müsid neid, ja toid nende ärramüdüd asjade hinna, ja pannid sedda Apostlide jalgade ette; agga iggaühhe kätte jaeti sedda möda, kui iggaühhel tarwis olli.

Agga üks mees, Ananias nimmi, olli omma naese Sawiraga omma pärrandust münud, ja müist hinda kõrwale saatnud omma naese teades, ja müist tõi temma, ja pani Apostlide jalgade ette. Agga Peetrus ütles: Ananias, mikspärrast on sadan sinno süddame täitnud, et sa olled pühha Waimule wallet rákinud, ja müist põllu hinda kõrwale saatnud? Eks sa woinud sedda ennesele piddada, kui se so omma olli, ja kui se sai müdüd, siis olli se sinno ká? mikspärrast olled sa sedda asja etterótnud ommas süddames? sinna ei olle walletanud unni meste, waid Summala ette. Kui nüüd Ananias needsinratsed sannad kulis, langes temma mahha, ja heitis hinge. Ja suur kartus sai keikide peäle, kes sedda kuulsid. Agga nored mehed wótsid kätte, ehhitasid tedda walnis, ja kandsid tedda wátja, ja matsid tedda mahha.

Ja se sündis liggi kolme tunni pärrast, et



temma naene tulli, ja ei teadnud mitte, mis olli sündinud. Agga Peetrus hakkas temmale räkima: Ütle mulle, kas teie ollete se põllo selle hinna eest ärramünud? agga temma ütles: Selle hinna eest, jah. Siis ütles Peetrus temma wasto: Mikspärrast on teil üks nou olnud Jhs-  
sanda Waimo kiusata? wata, nende iallad, kes sinno meest on matnud, on ukse ees, ja peawad sind ka wõtjakandma. Siis langes ta warsti temma jalge ette mahha, ja heitis hinge; agga need nored mehhed läksid sisse, ja leidsid tedda surnud, ja kandsid tedda wälja, ja matsid tedda temma mehhe kõrwa. Ja suur kartus sai keige se koggodusse peäle, ja keikide peäle, kes sedda kuulsid.

## Õ p p e t u s f e d.

I. Jhesuse Jüngrid müsid keik onnuid põllud ja koiad keigeennamiste selle pärrast et nemmad reädsid pea se aeg neile tullemad, mil nemmad Jerusalemma liinna piddid mahhajätma; agga et nemmad keik sedda hinda onnma waeste wenda: dega jäggasid, se olli üsna armastus. Käl meil ey olle se lord sesamma luggu; agga armastus olgo meil nisammastuggune.

Onnma maia sa ei pea ärramüma, agga sedda warjopaigaks tehha igga waesele, se on sinno koh-  
hus. Onnma põldo sa ei pea mitte ärramüma, agga et sa sest, mis sa se peäle korjad, heast süd-  
damest pead jaggama neile, kelle köht tühhi on; sedda pea meles. Esimeste risti: rahwa armas:

tus teine teise wasto, olgo keikile risti-rahwale õppetuseks ja ka sinnule.

II. Et Ananias ja Sawira ni äkkitselt piddid ärrasurema, ei tahha esfiotsa Jeesuse armastusega mitte ühte sündida. Agga se nuhtlus olli õmmeti õige kül, ja Jummalata tarkusse ja pühhitussuse järrele. Sest

1. Ananias ja Sawira ollid ennast hirmsa kawwalusse ja walle süalluseks teinud. Peält nemmad nõitsid ennast waggaks, usko täis Jeesuse sisse, ja ennast temma sullased auustawad ja armolissed ollewad waeste wasto; ja õmmeti ollid nemmad hopis teised. Nemmad waltetasid Jeesuse Apostli ees koggodusses, ja ei mitte äkkilisse melega, waid meelt mõda.
2. Usna ahnusse parrast nemmad warrastasid ja isseärranis waeste käest, kelle su eest nemmad otse leiwa pallokest ärrawõtsid. Nemmad kiitsid ennast keik omma warrandusse andwad; ja nõudsid sedda wisi waese-rahhasi omma toidust, ja et nemmad õmmast warrandussest kasfogi woiksid sada.
3. Nemmad teggid patto tõe sanna ja Jummalata pühha Waimo wasto, ja ollid, se pühha koggodusse sees, õalad ja pühhitsematta, ja teadsid kül, ennast nisuggused ollewad, mis ka nende sü sureks teggi.

III. Kawwalus, kui innimenne Kristust omma uledega tunnistab, agga õmmas süddames kurratit orjab; walskus ja waltetamine Ewangeliummi õppetajatte wasto; koggodusse omma wõdminne; tuim ja wastane südda keige se hea wasto, mis

peäle innimest, Jummal armu läbbi, iggapiddi kutsutakse, on ka eddespiddi, innimeste polest, se kalli risti:ussule mitmesuggust tahjo saatnud, ja sedda otsego alwaks teiund ni mirme melest. Wist tahtris Jummal siis warssi, ja jo risti:loggodusse asfutamisse aial, näidata, keik need pattud hirmsad temma melest ollewad. Kes neidsuggusi teeb, on ka meie päiwil sesamma nuhtlusse wäärt mis Unaniale ja Sawirale kätte tulli. Ja kui Jummal neid ka äkkilisse surmaga ei nuhtle, ommeti tulleb siis teises ellus neile raskem ja hirmsam nuhtlus.

Wistl: Jummal Ma ning taewa Eoja.

Te siis head, wihta kurja.  
 Hukkas on se pattune.  
 Ei sul ähtegi lä nurja,  
 Kui sa olled waggane.  
 Taewas, ma ilm hukka lääd!  
 Se, kes õigust teeb, tül jääb!

#### 4. Apostlid wangitornis.

Apost. tegg. ram. 5 peat. 12-42 salmiist sadik.

Algga se hulk urehhi ja naest, kes Issanda sisse uksid, sai ikka suremaks; ja paljo immetähtä ja teggusid sündsid rahwa seas Apostlide kätte läbbi, nenda et neid, kes haiged, mõda ulitsaid kanti, ja neid wodide ja ramide peäle pandi, et, kui Peetrus piddi tullemä, tems

ma warri agga monne peäle neist piddi war-  
jama. Agga rahwa hulk tulli ka neist linnas-  
dest, mis Jerusalemma ümberkaudo ollid, kof-  
ko, ja töid haigid, ja need keif said terveks.

Agga nüüd süttis üllemapreestri ja keige nen-  
de wihha põllema, kes temmaga ollid, ja wih-  
ha täis wiistid nemmad käed Apostlide külge, ja  
pannid neid wangitorni. Agga Issanda ingel  
teggi õsel wangitorni ukсед lahti, ja wiis neid  
wälja ja ütles: Minge, seiske ja räkige rah-  
wale pühhas koias keif sannad sestfinnatsest el-  
lust. Agga kui nemmad sedda said kuulnud,  
läksid nemmad koido aial pühha kotta, ja õppe-  
tasid. Agga üllempreester tulli, ja need, kes  
temmaga ollid, ja kutsusid sure kofto ja keif  
Israeli laste wannemad kofko ja läkkitasid wan-  
gitorni neid toma. Agga kui teenrid senna said,  
ei leidnud nemmad neid mitte wangitornist, ja  
kui nemmad taggasi tullid, andsid nemmad sed-  
da teada, üteldes: Wangitorni leidsume kül  
wägga hästi luffus ollemast, ja hoidjad wäl-  
jas uste ees seismast; agga kui meie lahti  
teggime, ei leidnud meie keddagi mitte seält  
seest.

Kui nüüd se üllempreester, ja pühha koi-  
a pealik, ja teised üllemad preestrid need sannu-  
med kuulsid, ollid nemmad kahhe wahhel nen-  
de pärrast, mis sest kül piddi sama. Agga  
üks tulli senna, ja kulutas neile, üteldes:  
Wata, need mehhed, kedda teie ollete wangi-  
torni pannud, seiswad pühhas koias, ja õppe-  
tawad rahwast. Siis läks se pealik nende  
teenridega, ja tõi neid, agga mitte wäggise,

sest nemmad kartsid rahwast, ehk neid pididi kirwawidega surnuks wissatama.

Agga nemmad töid ja pannid neid seisma sure kohto eite; ja se üllempreester küsis neilt, üteldes: Eks meie olle teid kowwaste käsnuud, et teie ei pea mitte õppetama selsinnatsel nimmel? ja wata, teie ollete Jerusalemma omma õppetusega täitnud, ja tahhate selsinnatse innimesse word meie peäle sata.

Agga Peetrus ja teised Apostlid kostsid ja ütlesid: Jummal sanna peab ennam wõtma kuuida, kui innimeste sanna. Meie wannematte Jummal on Jesust üllesärratanud, kedda teie ollete pu külge lõnud ja tapnud. Seddasinnast on Jummal omma parrema kâe läbbi üllemaks satajaks ja õnnisteggiaks tõstnud, et ta pididi Israeli rahwale andma mele-parrandamist ja pattude andeks-andmist. Ja meie olleme temma tunnistajad neist asjust, ja se pühha Waim ka, kedda Jummal on annud neile, kes temma sanna wõtwad kuulda.

Agga kui nemmad sedda kuulsid, läks se nende läbbi süddame; ja pididasid nou neid tappa. Agga siis tousis ses sures kohtus ülles üks Wariseer, Kamaliel nimmi, üks kässoõppetaja, kedda keik rahwas auustas, ja käs kis Apostlid nattoke wäljaminna, ja ütles nende wasto: Israeli mehhed, katske, mis teie nende innimestega wõttate tehha. Sest enne neid päwi wöttis ... kâe kätte, ja ütles ennast middagi ollewad, ja temma seltsi heitsid liggi nelli sadda meest arro polest; se on tappetud, ja keik, kes temma nou wõtsid, on laiale pil-

latud ja raisko läinud. Pärast sedda wöttis Kallilea ma mees Judas neil ülleskirjotamisse päiwil kätte, ja arwatelles paljo rahwast enese järrele, ja temma sai hukka, ja keif, kes temma nou wötsid, said laiale. Ja nüüd ütlen minna teile: Jätke need innimesed rahhule, ja laske neid minna; sest kui sesinnane nou ja sesinnane tö on innimestest, siis lähhab se tühja; — agga kui se Jummalast on, siis teie ei woi sedda mitte tühjaks tehha, et teid ei leita kui need kes Jummalasta wasto pannewad.

Ja nemmad wötsid temma nou; ja kui nemmad need Apostlid said kutsunud, peksid nemmad neid, ja keelsid neid Jesusse nimmet rääkimast, ja lafsid neid lahti. Agga nemmad läfsid rõmoga sest surest kohtust ärra, sest et nemmad ollid wäärt olnud Jesusse nimme pärast teurust kannatada. Ja nemmad ei jätnud mitte mahha iggapääw pühhas koias ja kodasid möda õppetamatta ja Jesusst Kristust kuulutamatta.

## Õ p p e t u s e d.

I. Kamalielist, kes segipärast et ta Wariseer olli, ommeti au wäärt mees olli, sedda ka keif rahwas auustas, õppime, et ükski rahwa selts ni kõlwato ei olle, et mitte ka monni wägga aulik mees selle seest ei ollers leida, ja et ei sünni innimest alwaks piddada ello seisusse pärast, egga tedda selle pärast wihkada.

II. Mäeme sest luggemissest kui kangeste was:

to seisti, et se õnsaksteggew ristiusse ei piddant  
 maad leidma, kui rõõmsaste ja julgeste Jeesuse  
 Apostlid keik takkafiusamissed wõtsid kannatada,  
 misga nende peäle kãidi, ja kuida Jeesus ommad  
 truid teenrid keiges peälekaimisfes teadis aidata ja  
 neid wangitornist ja surmastki peasta.

Nüüdki weel kiusatakse Jeesuse truid teniad  
 sagedaste kül takka agga meiegi peame sedda en-  
 nesele rõõmuks arwama ja auuks, kui meid temma  
 pãrrast kiusatakse, sest praegogi tunneb temma  
 ärra neid, kes temma ommad on, ja wõttab neid  
 kaitsta ja keik sedda waewa mis neile tehakse,  
 sure süddame rõmoga, rohkest neile tassuda.

Wisil: Oh! ristius rahwas kannata.

Keik mis sa koggund ennesel,  
 Neid wõttad õnnistada,  
 Ning annad, mis neil pudub weel,  
 Neid õige tele sata.  
 So heldust, hoolt ning wägge ka,  
 Kül neile annad teada sa,  
 Kes sind, oh Jeesust, wõttad.

Siin sinno wõõsud olleme,  
 Sest rõõmus meie südda,  
 Et armo palka heldeste,  
 Sa meile tahhad anda.  
 Meil on se lotus süddames  
 Et nãime sind so walgusses,  
 Kus sa meid wõttad hoida.

## 5. T e h w a n u s.

Apost. tegg. rom. 6 peat. ja 7 peat. 1 ja 2,  
ja 51:60 salmist sadik.

Ugga neil päiwil, kui neid jüngrid paljo said, toufis nurriseminne nende seas, et nende leskede eest ei petud õiget murret iggapäwase jao sees. Siis kutsusid need kaksteistkümmend ennese jure jüngritie hulka, ja ütlesid: Se ei sünni mitte, et meie Jummalat sanna mahha jättame, ja toidusse eest murret kanname. See pärrast, wennad, katske ennestele seitse meest ennaste seas, kel hea tunnistus on, kes täis pühha Waimo ja tarkust on, kedda meie woi-me sefinnatse ihho toidusse ammeti peäle panna. Ugga meie tahhame allati Jummalat palluda, ja Jummalat sanna õppetada. Ja sefinnane kõnne olli keige se rahwa hulga mele pärrast. Ja nemmad wallitsesid Tehwanust, kes olli mees täis usko ja pühha Waimo, ja Wilippust ja wiis teist meest, ja pannid neid Apostlide ette seisma, ja kui nemmad said palwet temud, pannid nemmad käd nende peäle. Ja Jummalat sanna kaswis ja güngritte arrosai wägga sureks Jerusalemmas; ja suur hulk preestrid wõtsid õige usko sanna kuulda.

Ugga Tehwanus täis usko ja wägge teggi imme-teggusid ja suri imme-tähtä rahwa seas. Siis toufid monned neist, kes ollid suurte kollide koggodustest, kes waidlesid Tehwanusega, ja ei woinud mitte seista selle tarkusse ja Waimo wasto, kelle läbbi temma rälis. Siis



seädsid nemmad karwalaste mehhed, kes ütlesid: Meie olleme tedda kuulnud teotamisse sanno räkivad Mosesse ja Jummalasta wasto. Ja nemmad kihutasid ni hästi rahwast kui wannemad ja kirjatundiad, ja kippusid temma peäle, kiskusid ja wisid tedda jure kohto ette. Nemmad seädsid ka senna wälletunnistusse mehhi, need ütlesid: Eesinnane innimenne ei jätta järrele teotamisse sanno räkimatta sesinnatse pühha paiga ja kässo-õpperusse wasto. Eest meie olleme kuulnud tedda ütlewad, et sesamma Jesus Naatsaretist peab seddasinnast paika ärrarikkuma, ja teisiti seädma need kombed, mis Moses meie kätte on annud. Ja kui keik, kes jures kohtus isisid, üksi silmi temma peäle waatsid, siis näggid nemmad temma palle otsego ingli palle ollewad.

Ugga üllempreester ütles: Ons se luggu siis nenda? Ugga temma ütles: Mehhed, wannad ja wannemad, kuulge! Temma nimmetas nüüd keik pühhad sündinud asjad, näitis sega selgeste ülles sedda suurt au mis ta ommas süddames andis Jummalale, ja Mosessele, ja pühha koiale ja käsule, ja et Israeli rahwas ial ep olle diete annud sedda au Jummalale, egga ei ühhegi asjale, mis temma ees pühha, ja ütles keigewimaks need sannad: Teie kange kaelsed ja ümberleikamatta süddamest ja kõrwust: Teie pannete ikka pühha Waimo wasto, kui teie wannemad, nenda teiegi. Redda prohwetide seast ei olle teie wannemad takkafiusanud, ja tapnud neid, kes ennekulutasid selle Oige tullemist, kelle ärraandjaks ja tap

jaäs teie nüüd ollete sanud? Kes teie ollete kässoppetust sanud inglide tenistusse läbbi, ja teie ei olle sedda mitte piddanud.

Agga kui nemmad sedda kuulsid, leikas se läbbi nende süddamette, ja firristasid hambad temma peäle. Agga kui Tehwanus, pühha Waimo täis, olli, ja üksi filmi taewa pole watis, siis näggi temma Jummalä au, ja Jesust seiswad Jummalä parremal polel, ja ütles: Ennä, ma nään taewad lahti ollewad, ja inimesse Poega Jummalä parremal polel seiswad. Siis küssendasid nemmad sure heäleaga, piddasid ommad kõrwad kinni, ja leik ühhel meel kargasid temma peäle, ja lükkasid tedda linnast wälja, ja wiskasid tedda kirowidega; ja tunnistusse mehhed pannid ommad rided mahha ühhe nore mehhe jalge ette, kedda hūti Saulusfeks. Ja nemmad wiskasid Tehwanust kirowidega, kes appi hūdis ja ütles: Issand Jesus, wōtta minno waimo wasto! Agga temma heitis põlwele mahha, ja küssendas sure heäleaga: Issand, ärra arwa sedda patto neile mitte süüks: Ja kui ta sedda sai üttelnud, uinus temma maggama. Agga ta Saulusset olli hea meel temma surmast. Agga monned jummalakartlikkud mehhed forristasid Tehwanust ärra, ja teggid suurt kurbdust temma pärrast.

## O p p e t u s s e d.

I. Palwe ja käepeälepannemissegä seäti waeste järrelekulamisese ammeti, ja noui nenda Jum-

mala õnnistamist se kalli ammetile. Ja Jummal wõttis sedda õnnistada, ja temma õnnistamine on se ammeti peäl olnud meie pääwani, nenda, et waeste järrelefulajaid ülle keige se maailma on seätud, iggase koha, kust pühha ristikoggodus asset ennesele on leidnud.

II. Tehwanust näme ollewad õige Jesusse jünger. Temmast õppigem õigeks Jesusse järrele: kääks sama. Otsigo Jesusse waimus ellas temma, ja olli keif temma mõtleminne ja teggeminne. Jesusse jummalit tarkus walgustas temma mõistust; Jesusse arm täitis temma süddant; Jesusse süddame puhtus ja temma suur süddame rahho, paistis ka temma silma näust. Keif se koggodus auustas tedda temma heldusse pärrast waeste wasto, temma waenlasfedki pannid inneks temma heldust, temma tassandust ja temma sõbra meelt. Sure Jummalala auuks ja liggimeste heaks ellas temma ommad ello pääwad, ja kindlas uskus ja lotusses kannatas temma, keif waewa; läks temma ka surma wasto. Õppigem, oh õppigem temmast, mis sagguseks waggaks innimenne jo siin maailmas woib sada, kui temma Jummalala Waimo wasto ei seisa, kui Temma omma pühha tööd temma süddames teeb; kui Temma sedda ellawad usko Jesusse, Kristusse sisse temma süddames ärratab. Otsad, kui Jummalala inglid, olleme siis jubba siin waewalisses ilmas, ja kui surm liggi jouab uinume maggama rahho ja rõmo sees.

Wisi! Oh wagga Jummal, kes.

Mo Jesus sinno Waim,  
 Te minno südda puhtaks,

Et lähhaks keik mo tð,  
 So armastusses pühhaks;  
 So walguš täitko mind,  
 Et Jõsal' au fest saaks,  
 Ja temma armo leef,  
 Mind paistes kosfutaks.

Te et keik pðlgades,  
 Sind üksi meles hoian,  
 Sind ommats walgušses,  
 Ja elluks ifka nouan;  
 Mo förwad lahti te,  
 Et pannen tähhele,  
 Mis rägid; tomma mind,  
 Siis jooksen järrele.

## 6. Wilipvus ja üks Mora:ma kün- ninglik kambri:üllem.

Apost. tegg. ram 8. peatük.

Pärrast Tehwanusse surma tousis suur tak-  
 tatusamine kogodusse wasto, mis Jerusa-  
 lemmas olli, ja keigeennamiste kais Saulus  
 temma peäle. Temma pillutas sedda, läks  
 möda koddasid, tõi wälja mehhi ja naesi ja  
 andis neid ärra wangi. Siis kaisid need ärrapil-  
 latud möda maad, keigel Juda ja Samaria-  
 maal, ja kulutasid armo õppetusse sanna.

Agga Wilippus (sesamma kes Tehwanus-  
 sega ihho toidusse ammeti peäle olli wallitse-  
 tud) tulli ühte Samaria liina ja kulutas neile  
 Kristnust. Ja rahwas pannid ühhel mehel täh-

hele sedda, mis Wilippus ütles, kui nemmad kuulsid ja näggid need imme-tähhed, mis temma teggi; sest mitme seest, kennele rojased waimud ollid, lüksid nemmad sure heäleaga kisse-dades wälja, ja mitto, kes ollid alwatud ja jallotumad, said terweks. Ja suur rõõm sai seälsammas linnas.

Ja kui need Apostlid, kes Jerusalemmas olid, said kuulda, et Samaria-sin Jummalasanna olli wastorõtnud, lüksitasid nemmad nende jure Peetrust ja Joannest. Kui nemmad senna said, pallusid nemmad Jummalat nende eest, et nemmad pühha Waimo piddid sama. Siis pannid nemmad käed nende peäle, ja nemmad said pühha Waimo.

Kui nemmad uüüd said tunnistanud, ja rääkinud Issanda sanna, pöörsid nemmad jälle ümber Jerusalemma pole, ja kulutasid armoppetust mitme Samaria-ma allewi sees. Ja Issanda ingel rääkis Wilippusse wasto, ja ütles: Wõtta kätte ja minne louna pole sedda teed, mis Jerusalemmast alla lähhab Raatsa pole, se on üks tühhi paik. Ja temma wöttis kätte ja läks ärra, ja wata, üks Mora-ma mees, Mora-rahwa kunninga-emmanda Kandake suur issand, kes olli ülle keige temma warandusse, se olli tulnud Jerusalemma, Jummalat kummardama. Ja temma olli taggasi tullemas, ja istus omma tõlla sees, ja lugges prohwetit Jesaia ramato. Ja Waim ütles Wilippusle: Tulle ja astu selle tõlla liggi. Agga kui Wilippus senna liggi jookkis, kulis temma sedda prohwetit Jesaia ramato lugge-

wad, ja ütles: Kas sa ka moistad, mis sa loed? Agga temma ütles: Kuida ma woin moista, kui ükski mind ei juhhata? ja pallus Wilippust üllesastuda, ja ennese kõrwa istuda.

Ja se kirjastük, mis ta lugges, olli se: „Temma on kui lammas widud tappa, ja kui tal wait on omma niitja ees, nenda ei olle temma omma suud mitte lahti teiuud: Temma allandusse sees on temma kōhhus ärrawoetus: agga kes woib temma ello ea üllesrākida, sest et temma ello Ma peält ärrawoetakse.“

Agga se issand wastas Wilippusēle ja ütles: Ma pallun sind, kellest ütleb se prohwet fedda, ennesest, ehk ühhest teisest? Agga Wilippus teggi omma su lahti, ja hakkas sestfinnast kirjast ja kulutas temmale armo õppetust Jeesusest. Agga kui nemmad teed mõda lāksid, said nemmad ühhe wee jure, ja se issand ütles: Ennā, sūn on wessi, mis kelab et mind ei peaks ristitama? Agga Wilippus ütles: Kui sa ussud keigest süddamest, siis woib se sündida. Agga temma kostis ja ütles: Minna ussun et Jēsus Kristus on Jummal Poeg. Ja temma laskis tõlda kinnipiddada, ja nemmad astusid mollemad mahha wette, ni hāsti Wilippus kui se issand, ja temma ristis tedda. Agga kui nemmad weest wāljatullid, siis wõtris Issanda Waim Wilippust ärra, ja se issand ei nāinud tedda mitte ennam, sest ta lāks omma teed rõmoga.

Agga Wilippust leiti Asodišt, ja lābbimines kulutas temma armo õppetust kēkile linna-dele, kunni ta sai Kenjarea linna.

## D p p e t u s f e d.

I. Kõl suur takkakiusaminne toufis pärrast Teywanusse surma Jerusalemma koggodusse wasto, agga ka sest takkakiusamisest tulli, nenda kui sedda ikka nähtud, Jummalat koggodussele aina suurem au.

II. Ka Samaria linnas olli se Ewangelium ehk armo õppetus tunda, kui kewwadine tallis sõe ja kaste, mis orrast sadab kaswama ja wõssuma ja rõmo ja otse ue elloga täidab igga loma.

III. Se kuninglik Kambri: illem olli essimenne Mora:ma mees, kes sai Jeesusse tundmissese. Ja temma olli ka selle wäärt, et ta Jeesust sai tunda. Temma noudis Jummalat keigest süddamest. Et temma kül üsna Paggana:rahwa hulkas ellas, siiski temma tõttis Jerusalemma pole, ja Jummalat pühha kotta, et temma seal tahtis Keigelõrgema pole hüda, ja Temmale au anda. Jummalat pühha sanna olli temma süddame rõdm. Pühha kirri olli armas temma melest; temma lugges sedda ühtepuhko, ja ka tee peäl se olli temma käes. Kes nisugguse tõe melega waggadust püüdwad; kes puhta süddamega Jummalat pole õhkawad, ja temma sanna hea melega kuulwad ja meles peawad, ei need ellades Waimo kassust ilma jä. Armolikkult panneb Jummalat neid tähele ja ei jätta nende truust mitte tassumatta. Temma ilmutab ennast neile, et nemmad woiksid Temmaga tuttawaks sada, ja kui Temma sepärrast inglige taewast, mahha peaks saatma. — Püüdke nisuggusiks sada, lapsokessed! õnsasts sate siis.

Wifil: Oh! wõtkem Jummalat, suust.

Jah, tahhan katsuda,  
 Kas Kristus mo sees ellab,  
 Se on, misparrast usk,  
 Mi kangelst murret peab,  
 Se annab õigust mull',  
 Woib pattust puhhasta,  
 Teeb rõmo, joudo ka,  
 Head teud teggema.

Ja Jhsand wõtta sa,  
 Mo usko kaswatada  
 Ei olle ellades,  
 Ma siis so rahhust ilma.  
 Kus dige walgus on,  
 Seal temma paistab ka;  
 Ma sinno kitusseks,  
 Siis moistan ellada.

## 7. Eneas ja Tabita.

Apost. tegg. rom. 9. peat. 32:43. salmist sadik.

Algga se sündis, kui Peetrus (parrast foggo-  
 duste suurt taffakiusamist) keif paigad lä bbi  
 kâis, et temma ka tulli nende pühhade jure, kes  
 Lidda linnas ellasid. Ja seâit leidis temma  
 ühhe innimesse, Eneas nimmi, kes olli kahheksa  
 aastat wodis maas olnud, se olli atwatud. Ja  
 Peetrus ütles temmale: Eneas! Jesus Kristus  
 teeb sind terweks, touse ülles, ja te isse enne-  
 sele asfet! Ja seddamaid touseis temma ülles.  
 Ja keif näggid tedda, kes Liddas ja Saronis



ellafid, kes Issanda pole pöörfid. Agga Zoppe linna olli üks usklik naesterahwas, Tabita nimmi. Sesinnane olli täis häid teggusid, mis ta tegai, ja andis rohkeste waestele. Agga neil päiwil sündis, et ta haigeks sai ja ärrasurri. Siis pessid nemmad tedda ja pannid tedda üllema tuppä. Agga Lidda olli Zoppe liggi. Kui jüngrid kuulsid, et Peetrus seal olli, läkkitasid nemmad kaks meest temma jure, ja pallusid tedda, et temma ei peaks wiibima nende jure tullematta. Agga Peetrus wöttis kätte ja tuli hendega, ja kui ta sai sena sanud, wiisid nemmad tedda ülles üllema tuppä, ja keik lessed naesed seisid temma ümber, nutsid, ja näitsid need kued ja rided, mis Tabita, nende jures olles, olli teinud. Agga kui Peetrus keik sai wälja aianud, heitis ta põlweli mahha, pallus Jummalat, ja põris ennast se kehha pole, ja ütles: Tabita, touse üles! Siis teggi temma ommad filmad lahti, ja kui ta Peetrust näggi, tousis ta istma. Ja temma andis temmale kät, ja tõstis tedda püstti. Ja temma kutsus need pühhad ja need lessed, ja panni tedda ellawalt nende ette seisma. Agga se asfi sai teada keik se Zoppe linna läbi, ja paljo usksid Issanda sisse.

Ja se sündis et ta monda päwa jäi Zoppe ühhe Simona jure, kes olli nahkur.

### D o p e t u s f e d.

I. Keik Lidda: ja Saroni: linna rahwas, kes Eneast näggid terweks ollowad sanud, uskusid Issanda sisse.

Ka meie tahhame Issanda sisse uskuda! Ükski  
innimenne, olgo temma kül terwe ja punnane,  
ei woi ennesest kitelda; minna ei woi nisugguse  
waewa sisse sada, kui Eneal olli; — kül mon-  
ni, kes se ramato loeb, õhlab jo selle al. Ugga,  
olgo so waew sul ka kawa jo olnud, olle jul-  
ge! Se kes Eneast aitis, on alles, ja mutab  
waewa rõnuks ümber; ka sinno waewa.

II. Need lessed naesed, kes Tabitat nutsid, näitsid  
Deerussese need tuud ja rided, mis se õnnis,  
neile olli teinud.

Waggad naesed, kelle leiba Jummal olli jäts-  
kand, nenda et neil tarwis ei olnud leiwa pär-  
rast suurt tööd tehha, teggid waestele ridid, ja  
wiitsid sellega omma aega. Oh! ärge jägo se  
kallis pruuk mitte mahha! Rahholinne puhka-  
minne on meil kirstus, kui waesed, kellele meie  
head teggime, süddamest meid nutwad, ja Is-  
sand ei jätta meile sedda mitte tassumatta.

III. Ka Tabitat ärratas Jesus Kristus surnu-  
st üles, tunnistusseks, et temma isse surnu-  
st on ülesstousnud, ja taewas ellab, ja et temma keik  
surnud wõttab ülesärratada, ommal aial.

Oh! uskuge siis temma sisse, teie, kes teie üh-  
hegi armsa surno pärrast kurwad ollete ja nut-  
tate. Jesus Kristus on ülesstousminne ja el-  
lo, se on kätige kallim rõõdstimisse saana arms-  
sa kaddunud hana äres.

Wisil; So hõleks ennast annan ma.

Mo armas, kallid Jesus tõest,  
On surnud minno waese eest!  
Mo heaks on ülesstousenud,

Woimust sanud;  
 Surm, surma läbbi surmatud.

Sell' ellan, sessel surren ka,  
 Ei temnost surm mind lahuta.  
 Ja üksnes ou mö abbimees,  
 Mo ello sees,  
 Kui surren, hing ou temma käes.

Ehl fiin ou waewa, kurwastust,  
 Siis on se minno rõmuustus,  
 Et pean tousma waewata,  
 Ning rõmoga,  
 Mo Jõsa riki minnema.

## 8. K o r n e l i u s.

Apost. tegg. ram. 10. peat. ja 11 peat. 1. 18.  
 salmisk sadik.

Ugga Keisarea linnas olli üks mees, Korne-  
 lius nimmi, selle wäe pealik, mis hürakse Tra-  
 kisfeks, wagga ja kartis Jummalat keige om-  
 ma perrega, ja jaggas rahwale paljo andid,  
 ja pallus allati Jummalat. Se näggi ühhes  
 näggemisses arwalikult, liggi ühheksamat pä-  
 wa tunnit ühhe Jummalat ingli ennese jure sis-  
 fetullewad, ja temmale üttelewad: Kornelius.  
 Ugga ta watis ükski filmi temma peäle, ehmas-  
 tas ärra ja ütles: Jõsand, mis on? Ugga ta  
 ütles temmale: Sinno palwed ja so aännid on  
 tousnud ülles Jummalat ette ühheks mällestus-  
 seks. Ja nüüd läkita mehhi Joppe, ja lasse

Kutsuda Simonat, kelle liignimmi on Peetrus. Gesinnane on asset Simona ühhe nahkro jures, kelle kodda on merre äres; se peab sulle üttelema, mis sa pead teggema. Agga kui se ingel ärralâks, kes Korneliussega râkis, siis kutsus temma kaks ommast perrest, ja ühhe waggera sõamehhe neist, kes temma jures wagtis ollid; ja kui ta neile sedda keik sai kõnnele nud, lakkitas ta neid Joppe. Agga teisel pä wal, kui nemmad tee peäl ollid, ja linnna liggi said, lâks Peetrus ülles kattuê peäle luggema kuendamal tunnil. Ja temmale tuli nâlg kâtte, ja tahtis süa. Agga kui nemmad temmale roga walmistasi, tuli temma peäle, otsego olleks temma ennesest ärra olnud. Ja temma nâggi taewast lahti ollewad, ja ennese jure mahhatullewad ühhe astja otsego suur linnane rie neljast nurgast kinniseitud, ja sedda lasti mahha Ma peäle. Seäl sees ollid keiksuggused neljajalgsed ma-ellajad, ja metsalissed, ja romajad, ja linnud, mis taewa al. Ja temmale tuli üks heäl: Touse ülles Peetrus, tappa ja sõ. Agga Peetrus ütles: Ei mitte, Jhsand, sest ma polle weel ellades sedda sõnud, mis keeldud ehk rojane on. Ja se heäl ütles ta teist puhko temma wasto: Mis Jummal puhhastanud, sedda ärra arwa sa mitte keeldud ollewad. Ja se sündis kolmat puhko, ja se asti woeti jälle ülles taewa.

Agga kui Peetrus isseenneses kahhe wahhel olli, mis nâggeminne se kûl piddi ollema, mis ta olli nâinud, wata, siis kûssisid need meh hed, kes Korneliussest ollid lakkitud, Simona

toia järrele, ja seisid wärrawa tagga. Ja nemmad hüüdsid ja küssisid, kes Simon, kelle liig nimmi on Peetrus, seal piddi sees ollema. Agga kui Peetrus weel alles ennese meles mõtles se näggemisse peäle, ütles Waim temmale: Wata, kolm meest otsiwad sind. Agga touse ülles ja astu alla, ja minne nendega, ja ärra mõtle mitte kaksipiddi, sest minna ollen neid läkkitanud. Siis tuli Peetrus mahha nende meeste jure, kes Korneliussest ollid läkkitud temma jure, ja ütles: Wata, ma ollen se, tedda teie otsite; mis assi se on, mispärast teie siin ollete? Agga nemmad ütlesid: Dealik Kornelius, üks mees, kes õige on ja Jummalat kardab, kel hea tunnistus on keigest Juda-rahwast, se on pühhas inglisi sanna sanud, et ta sind piddi kutsma ennese kotta, ja sinnult õnnistusse sannad kuulma. Siis kutsus ta neid sisse ja wõttis neid wasto õ-maiale. Agga teisel päwal läks Peetrus nendega ärra, ja monned wennad, kes Joppest ollid, käisid temmaga. Ja teisel päwal said nemmad Keisarea: agga Kornelius otis neid, ja kutsus kokko ommad sugulased ja keigeparrajad sõbrad.

Agga kui Peetrus sisse tuli, läks Kornelius temma wasto, ja heitis temma jalge ette mahha ja kummardas. Agga Peetrus aitis tedda ülles ja ütles: Touse ülles, minna ollen isse ka inimenne. Ja kui ta temmaga olli kõnnele nud, läks temma sisse, ja leidis palju neid, kes ollid kokkotulnud, ja ta ütles neile: Teie teate, et Juda-mehhele ei sünni ühhegi woõra ma mehhe seltsi heita, ehk temma jure tulla. Agga

Zummal on mulle näitnud, et minna ühtegi inimest ei pea alwaks egga rojaseks piddama. Sepärrast ollen minna ka tõrkumatta tulnud, kui mind kutsuti; siis küsün ma nüüd, mis as ja pärrast ollete teie mind kutsnud?

Ja Kornelius ütles: Ma ollen nelli päwa paastnud sestsinnatsest tunnist sadik, ja ühheksamal tunnil pallusin minna Zummalat ommas koias, ja wata, üks mees seisís minno ees hiilgawas rides, ja ütles: Kornelius, sinno palwe on kuulnud ja so aännid on Zummal ennese mele tulletanud. Siis läkkita nüüd Zoppe, ja kutsu Simonat, kedda lianimmega hütakse Peetrusjeks; sesinnane on asset nahkro Simona koias merre äres, se peab sulle üttema, kui ta tulleb. Siis läkkitasin minna seddamaid sinno jure, ja sa olled hästi teinud, et sa olled tulnud; nüüd olleme keik siin ühhes kous Zummalaga ees, keik kuulmas, mis sind Zummalast on kästüd.

Agga Peetrus teggi omma su lahti ja ütles: Nüüd moistan minna toeste, et Zummal ei pea luggu, mis suggusest suggust innimenne on; waid keige rahwa] seast on se, kes tedda kardab, ja õigust teeb, armas temma melest. Se on se sanna mis ta Israeli lastele on läkkitanud, ja on lastnud rahho kuulutada Jესusse Kristusse läbbi; sesamma on keikide Island. Teie teate sedda asja mis on sündinud keik se Juda-ma läbbi, ja on hakkanud Kalilea-maalt pärrast sedda ristmist, mis Joannes kuulutas, Jესusest, kes on Naatsarettist, kuida Zummal tedda on woidnud pühha Waimo ja wäega, kes on mös

da maad räänud, ja head teinud ja terwist saanud keikile, kelle peäle kurrat olli woimust saanud, sest Jummal olli temmaga. Ja meie olleme keige nende asjade tunnistajad, mis ta on teinud Juda rahwa maal ja Jerusalemmas; kedda nemmad on tapnud, kui nemmad tedda pu külge said ponud. Sedda on Jummal üllesärratanud kolmandamal päwal, ja on tedda lasknud ilmsiks sada, ei mitte keige rahwale, waid neile tunnistajatele, kedda Jummal enne olli ärrawallitsenud, meile, kes meie temmaga olleme sõnud ja jonud pärrast sedda, kui ta surrust sai üllestousnud. Ja temma on meid käsknud rahwale kuulutada, ja tunnistada, et sesamma on se Jummalast seätud ellawatte ja surnutte kohtomoistja. Sestsinnatses tunnistawad keik prohweid, et temma nimme läbbi keik, kes temma sisse ussuwad, peawad pattude andeks-andmist sama.

Kui Peetrus need sannad alles räkis, langes pühha Waim keikide peäle, kes sedda sanna kuulsid. Ja need usklikud ümberleikamisest, ni mitto kui Peetrussega ollid tulnud, ehmatasid ärra, et ka pagganatte peäle pühha Waimo and olli wallatud; sest nemmad kuulsid neid wödraid kelesid räkivad, ja Jummalat wägga auustawad. Siis kostis Peetrus: Kas legi woib wet keelda, et neid ei peaks ristitama, kes pühha Waimo on sanud nenda kui meiegi. Ja temma käs kis neid ristitada Jhsanda nimmel. Siis pallusid nemmad tedda, et ta monneks päwaks nende jure pididi jama.

Agga need Apostlid ja wennad, kes Juda

maal ollid, kuulsid, et ka pagganad ollid Jum-  
mala sanna wastowõtnud. Ja kui Peetrus  
üllestulli Jerusalemma, waidlesid temmaga need,  
kes ümberleikatud ollid, ja ütlesid: Sinna ol-  
led sisse läinud nende meeste jure, kes ümber-  
leikamatta on, ja olled nendega sõnud. Agga  
Peetrus hakkas ja selletas neile parrastikko  
keik ärra, ja ütles neile keik mis ta olli nägges-  
misses näinud, Joppe linnas, Jummalat pal-  
ludes, ja mis olli sündinud sest iadik, kui püh-  
ha Waim Korneliusse peäle, ja keige nende  
peäle langes, kes temmaga ollid. Ja kui Pee-  
trus sedda keik sai üllesrätinud, ütles temma:  
Siis mõtlesin minna Jofanda sanna peäle, kui  
ta ütles: Joannes on küll weega ristitud, ag-  
ga teid peab pühha Waimoga ristutama. Et  
nüüd Jummal neile nisammoisugguse aani on  
annud kui meilegi, kes meie ussume Jofanda  
Jesusse Kristusse sisse, kes siis minna ollen, et  
ma Jummalat woiksin keelda? Agga kui nem-  
mad sedda kuulsid, jäid nemmad wait, ja au-  
ustasid Jummalat, ja ütlesid: Siis on Jum-  
mal ka pagganile meie parrandamist annud  
ello pole!

### D p p e t r u s s e d.

I. Jesraeli: rahwast olli kelatud monda sõmast,  
mis paggana: rahwas roaks prufisid ja keelmat-  
ta sõid.

Keigeennamiste olli Jesraeli: rahwale se keeldus,  
sest et nemmad ei piddand paggana: rahwaga  
ümberkäima ja nenda ei woõra Jummalat tenis-



tusse egga paggana:rahwa vahha wiſſide peäle fama. Agga nüüd ei piddand sedda wahhet mitte ennam ollema ja Israeli:rahwal piddi lubba ollema ka pagganattega ümberkäia, et ka pagganad, neist, kes Jummalä pühha Waimo ollid sanud, piddid övpima Jesusse Kristusse ſiſſe uſtuma. Tähhendamisse märgiks ja öp:petuſſeks, et nüüd nenda piddi ollema, nättis armas Jummal Peetrussele, se näggemisse sees, omma tahtmist.

II. Kornelius, et kül paggana:uſſo mees, agga waatke temma pühha nou Jummalat diete tunda, ja Temma pühha tahtmist; waatke, kuida temma keigest ſüddameſt Jummalat wöttab palluda; waatke kuida temma armastuſſes head ei te aina ähhe ehk teiſe waesele, waid iggamehhele; waatke kuida temma omma himmude ülle woimust püab, ja kuida ſöminne temma keigewiimne murre on; naatke, mis waggad, jummalakartlikkud wiſid temma ommas ello:maias peab; waatke, kuida temma keik waggad auustab, olgo üllemad ehk allamad; waatke, kuida temma diges ſöbrussele lab omma ſuggulaste ja omma ſöbradega, neile ka oſſa ſeſt önniſtuſſeſt ſowides, mis temmale on kuluſtud; waatke, kuida temma allandussele ennast Peetrusse jalge ette mahha heidab; waatke, kuida temma, Jummalä ſanna kuluſtamist otes, ennast Jummalä pühha palle ees arwab ſeiſwad, keige nendega, kes temma jures on, ja kuida temma Jummalä ſanna püab, et temma ſaaks Jummalä käſko ſedda täieminne taita. — Waatke agga ka, mis ſuurt armas Jummalä temmale jälle teeb. Ingel tulleb temmale kuluſtama, et ta armas on Jummalä me:

leſt. Keigeüllem Aſtoſtel tull'eb temma jure, ja temma maiasse, ja kulutab temmale armo, ja õn: nistust ja pattude andeks: andmist J'esusſe Kris: tusſe ſees. Pühha Waimgi langeb temma peä: le, ja keikide peäle, kes temma jures on, enne weel, kui neid ristitakse.

Õppigem, oh! õppigem feſt paggana:usſo meh: heſt, meie, kes meie risti:uskus olleme ſündi: nud ja kaſwatud. Küllab meie jäme ſure häb: bi ſiſſe, ennast temma waſto piddades. Ei olle inglil tarwis mahha tulla meile ütelda, kes Jumma ſanna meile peab kulutama. Ig: gal pühhapäwal ſedda kulutakse meie kirriku: des. Meil on aino tarwis Ewangeliummi ſan: na luggeda, ſiis jo räkiwad meile Kristus ja Aſtoſtid. Teie needſinnatſed ſannad luggesite; — nende läbbigi räkis Peetrus teile nendasa: mitoti kui Korneliuſſe. Ugga miſpärraſt ei leia need ſannad, meie ſeeſt, mitte ſeddasa: mma head aſſet enneſe, mis nemmad Korneliuſſe ſeeſtenneſe leiſid? Meil ep olle niſugguſt tõs: ſiſt nou, heaks ja waggaks miina, kui temmal olli. Meie ei walmiſta ſüddant mitte õige waimolikko palwe, egga kaſſina ja puhta ello, egga heateggemiſte läbbi, mis meie teiſtele te: me, hea melega ja ilma ka:rwaluſſeta, Jumma: la ſanna kulutamisse waſto, ja ſepärraſt ei leia ſe kallis ſeme, meie ſeeſt, ka mitte ſedda head maad, et ta woiks häid wilja kanda. Meie ei te ſedda head, mis meie kül jouakſime tehha, egga jätta ſedda kurja mahha, mis meie kül jouakſime mahhajätta; — meie ep olle uſta: wad keigewähhematte aſjade poleſt; kuida woiks

Jummal siis saurt meie kätte uskuda? Meie olleme keigeennamiste täis wihha ja uhkust ja ellame himmo tõbbes, — sepärrast ei leia ka Jummalala Waim mitte asfet meie süddamette seest. Kornelius, se paggana:usso mees, sai täis pühha Waimo, ennego tedda ristiti; agga meie seas on, parrago Jummal! paljo neid, kes pühhast Waimust alles ilma, segipärrast et neid jo lapse põlwes on ristitud. Noudkem, oh noudekem Jummalat nenda kui Kornelius — meie leiame siis Jummalat ja Lemma, ja Jesusse ja pühha Waimo seest, täit õnnistust, nissamoti, kui Kornelius sedda nende seest on leidnud.

Wifil: Sion kaebab sures häddas.

Sinno maggus arm se tulgo,  
 Minno siise üllewelt,  
 Sinno wäggi walmis olgo,  
 Minno nõddral' süddamel!  
 Jesus anna minnule,  
 Pühha Waimo rohkeste,  
 Et ma woiksin waggaks sada,  
 Sinno mele pärrast tehha.

Et ma tühja peal' ei loda,  
 Riisu teit mo süddamest,  
 Ei ma heist woi abbi ota,  
 Egga tunda Jesuskest.  
 Minna wägga ihhaldan,  
 Jesus sind, ning rõõmsaks saan,  
 Kui ma tõ:este sind leian.  
 Se, et sinno pole hoian.



## 9. Üks ingel peästab Peetrust wangitornist.

Apost. tegg. ram. 12. peat.

Agga sel aial pistis kuningas Herodes kät nende külge, et ta monnile sest koggodussest piddi kurja teggema. Ja temma tappis ärra Jakobust Joannesse wenda moögaga. Ja kui ta näggi, et se Juda-rahwa mele pärrast olli, siis hakkas temma ka Peetrust kinniwõtma. (Agga siis ollid hapnematta leibade pühhad.) Ja kui ta tedda sai kinniwõtnud, heitis temma tedda wangitorni, ja andis tedda neljandikko sõameeste kätte hoida, ja tahtis pärrast Pasa-Pühha tedda rahwa ette tua. Ja Peetrust peti kül wangis; agga koggodussest tehti lõpmatta palwet Jummalala pole temma eest. Ja kui Herodes tedda tahtis wäljatua, siis maggas Peetrus sel õsel kahhe sõamehhe wahhel, kahhes raud-ahhelas kinni, ja hoidjad ukse ees hoidsid wangitorni. Ja wata, Jesanda ingel seisis seäl, ja walgus paistis seäl toas; agga temma löi Peetrusse külge, ja ärratas tedda ülles; ja temma ahhelad langsid temma kätte peält mahha. Ja se ingel ütles temma wasto: Panne wõ wõle, ja panne ommad kingad jalga; ja ta teggi nenda; ja se ingel ütles temmale: Panne ennese kue selga, ja kái minno järrel. Ja ta tulli wälja, ja káis temma järrel, ja ei teadnud mitte, et se piddi tõssi ollema, mis ingli läbbi sündis, waid temma mõtles ennast näggemist näggewad. Agga kui nemmad es-

simessest, ja teisest wahhiſt said läbbiläänud, said nemmad raudwärrawa ette, mis linna lähhäb, ja se läks isseenesest neile lahti; ja nemmad läksid wälja, ja käisid üht ulitsat möda eddasi, ja se ingel lahkus seddamaid temmast ärra. Ja kui Peetrus enneses hakkas jälle diete moistma, ütles temma: Müüd tean minna töeste, et Issand omma ingli on läkkitanud, ja mind on ärrapeästnud Herodesse käest, ja keigest Juda rahwa ootmisest. Ja kui ta keik sai järrele möttelnud, siis tulli temma Maria Joannesse emma koia jure, kelle liignimmi olli Markus, kuhho mitto ollid kōkkotulnud, ja luggesid. Agga kui Peetrus jalgwärrawa peäle kōpputas, tulli üks tüdruk, Rode nimmi, wälja kulama; ja kui ta Peetrusse heält tundis, ei teinud temma wärrawat mitte lahi rōmo pärrast, waid jooksis sisse ja kulutas, et Peetrus wärrawa tagga seis. Agga nemmad ütlesid temma wasto: Sa jamsid; agga ta tunnistas kowwaste, et se nenda olli; ja nemmad ütlesid: Se on temma ingel. Agga Peetrus jäi weel kōpputama; ja kui nemmad lahiti teggid, siis näggid nemmad tedda, ja ehmatasid ärra. Agga temma löi käega nende pole, et nemmad piddid wait ollema, ja räkis neile, kuidä Issand tedda olli wangitornist wäljasaatnud, ja ütles: Kulutage sedda Jakobussele ja wendadele; ja ta läks wälja ja läks ärra teise paika.

Agga kui walge sai, siis ei olnud pissut muret neil sõameestel, mis Peetrussele olli sündinud. Agga kui Herodes tedda otſis, ja ei leid

aud, siis lastis ta nende hoidjatte peäl kōhnut k̄aia, ja k̄askis neid ārrawia; ja isse l̄aks temma Juda-maalt Keisarea, ja wibis senna.

Ja Herodes tahtis Tirusse ja Sidoni rahwaga sõddida; agga nemmad tullid ūhhel meel temma jure ja melitasid Plastust Kuninga Kambri-üllemat, ja pallusid rahho, sest et nende Ma piddi Kuninga maast ennast toitma. Agga ūhhel seätud p̄awal wanni Herodes Kuninga liffid rided selga, ja istus kōhtojārje peäl, ja kōnneles nende wasto. Agga rahwas k̄issendas: Se on Jummalala, ja ei mitte innimesse heäl. Agga seddamaid l̄oi tedda Jesanda ingel, sep̄arrast et temma es olle Jummalale arannud, ja tedda sõdi ārra ussides, ja temma heitis hinge.

Agga Jummalala sanna k̄aswis ja wōssus.

## O p p e t u s s e d.

Sūdda saab rōmo t̄ais, kui se luggemisse seest loeme, et ma:ilma d̄alus ei saand kelata essimeest risti-koggodust asfutamast ja laiemaks minnemast. Sest

I. loeme se luggemisse seest, misluggune ma:ilm feigeennamiste on. Israeli-rahwa n̄ame d̄a:la rahwa ollewad, kel hea meel on teise kahjust ja kel rōm on selle waewast, kes ilma s̄uta. Tirusse ja Sidoni mehhed n̄ame alwad ollewad, sest et sūdda neile andis Herodest melitada, et nemmad oddawamast leiba piddid sama; melitada sedda meest, kedda nemmad ūhhegi arwāart ei arwand. Meie n̄ame Herodest se sure

melewalla ja wäe sees, mis Jummalast temmale antud, omma modka furjaste prukiwad omma hirmsa tapmisse himmo sees, ja ei mitte sure Jummalä auuks, ja siiski surelisse ollewad ja tahtwad et rahwas tedda peab kummaridama otse: kui Jummalat.

Kohkudes südda õhtab sure Jummalä pole, ja hirm tulleb peäle sedda luggedes.

II. Agga se luggemisse seest loeme ka, mis sugune esimeste rist: koggodus olli; ja sest paistab meile, otsego olleks taewane täielinne assi se Lord Ma peäl olnud. Keik Jesusse jüngrid näiks usso ja armastusse siddeme läbbi otsego taewaga ühendud ollewad. Keige hirmsama tallas kiusamisse jures ei löppendki nende julgus. Pees trus maggas wangitornis ja ahhelad temma jalges, ni maggustaste kui laps emma rindes, mis Herodes omma kuld wodi peäl wist mitte saand. Ööd ja päwa hüab keik se koggodus temma pärrast palwes taewa pole ja Isfanda ingel tulleb mahha ja aitab, kui keigewiimne hädda lä, ja Ma peält abbi ennam ei olle lota. Tä katkestab temma ahhelad, ukse luffud andwad temma sanne peäle ennast lahti, wahhid lööb ta pimmedussega, ja armo täis ta peastab ilmasüta meest, waewast ja surmast. Keik jüngrid, nihästi keigeüllent Apostel, kui keigealwem tüttarlaps on armastusse siddeme läbbi, kui wennad ja öed teine teisega ühendud. Ühhe ainsa waew, kurwastab keikide süddamed; ühhe ainsa rõdm, täidab rõdmoga keiki.

Aggamehhele woib se ma: ilm nisammoti jo taew:

wa ette:oueks sada. Oh! et ni mitto sedda  
ennesele teeb pörgo hauaks!

III. Herodessest näme ka, mis hirmus luggu  
uhkele wimaks kätte tulleb. Kui wägga ussinas:  
te ei saand temmale mitte keik teiseks! Üks sil:  
mapilk ja keik temma surus ja illo olli ümbermus:  
detud hirmsaks näuks, ja temma keel, mis aina  
temma au kiitnud, ei sa muud, kui temma hädda  
kaebada, ja hallastust palwes kissendada.

Nenda tulleb igga uhkele, kui ka mitte just  
selsammal wisil, wimaks ikka õnneto lõpminne.  
Egga surmatunnikesel ta ennam omma au ei  
kida, ja kalli ehte asemel, kattab furno linna  
temma põrmo. Mõtle siis surma peäle sagge:  
daste, oh! innimenne! et uhkeks sa ei lähhä.

Wisil: Sion kaebab sures häddas.

Uita, armas Jssand, Jummal!  
Et ma nenda ellan teal,  
Et ma waene, arg ning rummal  
Õnnis ollen ilma peäl;  
Et ma ellan maddalast,  
Pallun sind ka ussinast;  
Waenlastele andeks annan,  
Digust ikka meles kannan.

Waeste peäle armo heidan,  
Ollen puhhas süddames,  
Rahho ikka takkanouan,  
Ja sind tenin keigest wäest.  
Anna sinna heldeste,  
Et ma ussun kindlaste.  
Sinno Waim mind juhhatago,  
Ausas ellus tinnitago.



## 10. Paulus ja üks jalgust wiggane mees Listras.

Apostl. tege. rom. 13. ja 14. peatükis.

Se tahtkaksamisse aial, mis Tehwanusse surmaga hakkas, ollid paljo jüngrid Juda- maalt Antiiohia-linna Siria- male põgaenend, ja seäl armo õppetust kulutanud Juda- ja Krefa- rahwale. Jummalal kassi olli neid warjamas ja paljo neist wõtsid usko ja pöörsid Issanda pole. Kui nüüd Issanda koggodus, mis Jerusalemmas olli, sest teadust sai, siis temma satis Parnabast senna, kes olli wogaa mees, täis usko ja pühha Waimo. Ugga kui Parnabas Antiiohia-linna sai tulnud ja seäl näinud, sedda suurt, mis Jummalal arm nelle rahwale olli teinud, siis temma südda sai rõmo täis, ja temma maenitses neid süddamelik- ko maenitsusse sannaga, Issandale truiks jada. Ja ka temma ütles jutlust seäl paigal, ja paljo rahwast pöris weel Issanda pole. Seält temma läks Tarsusse, kus ta teadis Pauluste ollewad, ja kui ta tedda sai leidnud, siis ta läks temmaga Antiiohia. Senna nemmad jäid aasta paigale, õpetasid paljo rahwast, ja seadsid koggodust, mis ni ureks ja kuulsaks sai, et temma liikmed jo hūti risti-rahwaks, mis on rahwas, kes Kristust, sedda jalwitud ja woitud, tunnistawad, ja temma järrele kaiswad, ja kes isse ka on woitud Jummalal Waimoga. Ugga kes koggoduskes ollid ka monned õppetajad, kes ollid täis pühha Waimo.

Ugga kui nemmad Jesandat tenisid ja paast-  
sid, ütles pühha Waim: Lahhutage mulle Var-  
nabast ja Paulust ärra selle tõle, mis tarwis  
minna neid ollen kutsnud. Siis paastsid nem-  
mad ja pallusid Jummalat, ja pannid käed  
nende peäle, ja lastsid neid minna.

Paulus käis nüüd Varnabaga Asia-ma lei-  
gekuulsamad linnad läbbi. Iggast kohhast  
nemmad leidsid nisuggusi, kes Jummalat san-  
na rõmoga wastowõtsid. Iggast kohhast leid-  
sid nemmad ka innimesi, kes neid hirmsaste  
takkakiusasid. Eugegem siis ühhest neistsinnat-  
sist, ja pangem sest tähhele, kui wäggera san-  
na ning teoga Apostel Paulus armo õppetust  
kulutas, ja mis sure waewaga Apostlid om-  
mad teekäimissed piddid kaima.

Paulus pöggeneb Varnabaga Lистра linna,  
kus ollid paggana-rahwas ellamas, ja nem-  
mad tenisid, nenda kui keik pagganad, wõdraid  
jummalaid. Paulus kulutas neile Jummalat  
ja armo-õppetust, ja paljo rahwast ollid seal  
kuulmas.

Ja üks mees olli Listras, se olli wiggane jalgust  
ja istus: se olli jalloto emma ihhust, kes ella-  
des ep olle kõndinud. Sesinnane kulis Pau-  
lust rākiwad, ja kui ta üksi silmi temma peäle  
watis, ja näggi et temmal usk olli, et ta woiks  
terweks sada; ütles temma sure heālega: Dou-  
se omma jalge peäle pūsti; ja temma kargas  
ülles, ja kõndis. Ugga kui rahwas näggi,  
mis Paulus olli teinud; tõstsid nemmad omma  
heāle ja ütlesid, Eikaonia kele: jummalad on in-  
nimeste sarnatseks sanud, ja meie jure mahha-

tulnud. Ja hüüdsid Barnabast Jupitriks, ja Paulust Mercuriusseks, sest et temma se kõnne-  
mees olli. Agga Jupitri pap, kes nende linn-  
na allewis olli, tõi hārgi ja diekesist pārgi  
koia wārrawa ette, ja tahtis rahwaga ohwri-  
da. Agga kui need Apostlid, Barnabas ja  
Paulus, sedda kuulsid, kārristasid nemmad om-  
mad kued lõhki, ja kargasid kiskendades rah-  
wa sekka, ja ütlesid: Mehhed, mikspārrast teie  
sedda tete? meie olleme ka nisammossuggused  
nōdrad innimesed kui teie, ja kututame teile  
armo-ōpperust, et teie neist tūhjaist asjust peate  
pōdrma se ellawa Jummalā pole, kes on tei-  
nud taewast ja maad, ja merd, ja keik, mis  
nende sees on; kes endisel pōlweil on lastnud  
keik pagganad kāia omma teed; ja siiski ei olle  
temma isseennast mitte tunnistamatta jātnud,  
et ta meile on head teinud, ja on taewast meile  
wihma ja head wiljalist aega annud, ja roa  
ja rōmoga meie sūddamed tāitnud. Ja kui  
nemmad sedda ütlesid, siis waigistasid nemmad  
waewalt sedda rahwast, et nemmad neile mitte  
ei piddand ohwrima.

Agga Antiokhiast ja Skoniast tullid Juda-  
rahwas senna, ja melitasid rahwast, ja wiska-  
sid Paulust kinnwidega, ja weddasid tedda linn-  
nast wālja, ja mõtlesid, tedda surnud ollewad.  
Agga kui jūngrid temma ūmber tullid, toujis  
temma ūlles, ja lāks linnā; ja teisel pāwal  
lāks ta ārra Barnabāga Terbeni. Ja kui  
nemmad selle linnale armo-ōpperust said kuuluta-  
nud, ja mitto jūngriks teinud, lāksid nemmad  
taggasi Eistra ja Skonia ja Antiokia; kinni-

tasid jüngritte hinged, ja maenitšesid neid usso  
 sisse jada, ja et meie mitme willetsusse läbbi  
 peame Jummalat riki minnema. Agga kui nem-  
 mad igga koggodussele siin ja seal said wanne-  
 mid seadnud, ja paastmissega Jummalat pal-  
 lunud, jatsid nemmad neid Issanda holeks, ken-  
 ne sisse nemmad ollid halkanud uska. Ja  
 kui nemmad Pisidia maad ollid läbbikainud,  
 said nemmad Pamwilia male. Ja kui nem-  
 mad Perges said se sanna rakinud, läksid nem-  
 mad alla Attalia linna. Ja seält läksid nem-  
 mad laewaga Antiohia, kust nemmad ollid  
 Jummalat arms holeks antud seks tööks, mis  
 nemmad ollid lõppetanud. Agga kui nemmad  
 senna said ja koggodust kōkkokoggušid, siis ku-  
 lutasid nemmad, mis sured asjad Jummal  
 nendega olli teinud, ja et temma pagganattele usso  
 ukse olli lahti teinud. Agga nemmad wibisid  
 senna kaua aega jüngrittega.

### D p p e t u s e d.

I. Selle luggemisse seest õppime, et keik innis-  
 meste kiitmissed ja auustamissed, parrago Jum-  
 mal, tühjad on. Täna neid on ja homme jälle  
 ollematta. Nemmad täna meid melitawad ja  
 homme nemmad mõtlewad kuidas wiš meile wae-  
 wa tehha ja meid tülli sisse sata.

Sesamma rahwas, kes neid kaks Apostlit wäg-  
 ga auustas, wiskas Paulust ka kiwwidega, ja  
 püdis tedda ärratappa.

II. Agga õige armastus ei karda waewa eg-  
 ga pea wallust luggu. Segipärrast et Estra-

rahwas Paulust kiwwidega ollid wiskanud, ja  
tedda liinnast wäljoweddanud, lüks temma, kui ta  
sai rammo wõtnud ja üllestousnud, jälle liinna  
taggasi, sest et temma ei raatsind neid weel mah-  
hajätta ja nende nõdra usso kinnitamisfeks, neile  
enneses weel tahtis näidata, kuidas Jummal neid,  
kes ennast keigest süddamest temma ommaks and-  
wad, wäggewal lombel surma hädda seestki woib  
peästa.

Wisi! Jesus rõmustaja.

Keif teeb hästi Jummal,  
Jfka myrre temmal  
On so hädda sees;  
Katsiti kui mõtled  
Hädda sees ning woitles  
Jummal abbimees,  
Annab kül siis woimust full,  
Et keif hädda allawaub,  
Kui suits tulest kaub.

Keif teeb hästi Jummal,  
Rammo rammotumal  
Annab järgeste.  
Kes on tühja lootnud,  
Temma käest kes ootnud  
Abbi tõ: este?  
Hädda sa keif unnusta,  
Ugga kannata nüüd wähhä,  
Jummal woib keif tehha.

---

## II. Paulus ja Silas wangitornis.

Apost. tegg. ram. 16. peatükis.

Kui nüüd Paulus Antiohlias monne aega olli wihinud ja Issanda sanna seäl olli kulus tanud, wöttis temma nou, kätte wötta ja ta keik need linnad läbbikáia, kus temma Ewangeliiummi õppetust jo olli kulus tanud, ja wennad katsta, kuida nende käsfi piddi káima. Temma wöttis se kord ennesega Silast, Lukast ja üht noort meest, Timoteus nimmi; ja nemmad láksid tee peäle, ja keik se koggodus játtis neid Jummalá armo holeks. Agga kui Paulus keik need koggodusjed linnades sai katsnnd, nende usko sai kinnitanud ja neid kásknud piddada need seádmisjed, mis Apostlidest ja wannemist Jerusalemmas ollid seátud, siis olli temma kahhe wahhel, kuhho ta nüüd piddi minnema, Ewangeliiummi kulus tana. Ja ta nággi üht nággemist õjel: üks Makedonia, ma mees seisis, ja pallus tedda ja ütles: Tulle alla Makedonia = male, ja aita meid. Agga kui temma sedda nággemist olli náinud, siis püüdsid nemmad seddamaid wáljamiinna Makedonia = male ja ollid se peále julged, et Issand neid olli kutsnud, neile armo = õppetust kulus tana. Ja nemmad láksid rómoga teine teisega laewa peäle, ja nemmad tullid otsekohhe Wilippi liina, mis on Makedonia = rigi üllem lin, ja wibisid senna monneks páwaks, ja nemmad ei tunnud seäl keddagit. Ja hingamisse = páwal láksid nemmad wálja linnast jõe áre, kus nende

wiis olli Jummalat palluda ja istfid mahha ja rääksid neile naestele, kes senna kotto tul- lid. Ja üks naene, Lidia nimmi, purpuri müja, Diatira linnast, kes Jummalat tenis, kulis peält; selle süddant teggi Issand lahti, et ta sedda tähhele panni, mis Paulussest sõl- di. Agga kui temma ja temma perre sai ris- titud, pallus temma Paulust ja need teised ja ütles: Kui teie arwate, et ma ollen usklikuks sanud Issanda sisse, siis tulge minno kotta ja jäge senna. Ja ta sundis neid omma pallu- missega.

Agga se sundis, kui nemmad ta palwele läl- sid, et üks tüdruk nende wasto tuli, sel olli lausia waim, se satis omma issandattele paljo kasso lausmissega. Sesamma tuli Paulusse ja Sila järrele, küssendas ja ütles: Needsin- nated innimesed on teigeförgema Jummalat sullased, kes teile õnnistusse teed kolutawad. Ja sedda temma teggi mitto päwa; agga Paulusse meel olli halle sepärrast, ja põris ennast ümber, ja ütles se waimo wasto: Ma kässin sind Jesusse Kristusse nimmel, temma seest wäljaminna; ja temma lüks wälja selsam- mal tunnil.

Agga kui temma issandad näggid, et nende kasso lotus olli ärralõpnud, wõtsid nemmad Paulust ja Silast kinni, ja weddasid neid turro peäle üllematte ette; ja wisid neid pealikkude jure, ja ütlesid: Needsinnantsed innimesed ek- sitawad meie liina rahwast ärra, ja on Juda- mehhed, ja kolutawad kumbed, mis meile ei sunni wastowõtta, egga nende järrel tehha,

sest et meie Roma - rahwas olleme. Ja rahwas toutsis ülles nende wasto, ja need pealikud kääksid nende rided seljast mahha kiskuda, ja neid witstega peksta. Ja kui nemmad said neid wahwaste peksnud, heitsid nemmad neid wangitorni, ja kääksid wangitorni hoidiat, neid kowwaste hoida. Kui temma nisugguse kange sanna sai, heitis temma neid keigekindlama wangitorni, ja panni nende jallad pakko.

Agga kest õsel luggesid Paulus ja Silas, ja kuitsid lauldes Jummalat; ja wangid kuutsid neid. Agga äkkitselt sündis suur mawárrises minne, et se wangihone allused wabbisesid, ja seddamaid láksid keik ukсед lahti, ja keikide koidikud peksid wallale. Agga kui wangihoidia unnest üllesárkas, ja nággi wangitorni ukсед lahti ollewad, tombas temma moõga wálja, ja pididi isseennesele surma teggema; sest ta mõttes, et need wangid ollid árrapõggenenud. Agga Paulus küssendas sure heálega ja ütles: Ütra te isseennesele kurja, sest meie olleme keik siin. Agga temma küssis tuld, kargas sisse, wárrises ja heitis Paulusse ja Sila ette mahha, ja tõi neid wálja ja ütles: Issandad, mis pean ma teggema, et ma õnsaks saan? Agga nemmad ütlesid: Ussu Issanda Jeesusse Kristusse sisse, siis saad sinna ja sinno perre õnsaks. Ja nemmad rááksid temmale Issanda sanna, ja keikile, kes temma koias ollid. Ja ta mõttis neid sel õ tunnil ennese jure, ja peksis nende hawad, ja tedda ristiti seddamaid, ja keik temma perre. Ja temma wiis neid omma kotta, panni roga lauale, ja olli wágga



rõmus, et ta keige omma perrega usklikuks  
saiud Zummala sisse.

Agga kui walge kätte sai, siis läkkitasid pea-  
likkud linna = sullased üttema: Easse need inni-  
messed lahti. Siis rakis se wangihoidia need-  
sinnatsed sannad Paulussele: Need pealikkud  
on seia läkkitanud, et teid peab lahti lastama;  
Sepärrast tulge nüüd wälja ja minge rahhoga.

Agga Paulus ütles neile: Nemmad on meid  
awwalikkult peksnud ilma kohtomoistmatta, ja  
meie olleme Roma mehhed, nemmad on meid  
wangitorni heitnud, ja nüüd tahtwad nemmad  
meid sallaja wäljalükkata? ei mitte nenda,  
waid tulgo nemmad isse, ja saatko meid wäl-  
ja. Agga need linna = sullased kulutasid need  
sannad neile pealikkuite, ja nemmad kartsid kui  
nemmad kuulsid, neid Roma mehhed ollewad;  
ja nemmad tullid ja pallusid neid; ja kui nem-  
mad neid wäljatõid, pallusid nemmad neid,  
et nemmad linnast piddid ärraminne. Siis  
tullid nemmad wangi tornist wälja, ja läksid  
Eidia jure; ja kui nemmad said wennad nõi-  
nud, trööstisid nemmad neid, ja läksid ärra.  
Ja nemmad läksid Tessalonika ja Peroelinna,  
ja näggid seälgi waewa, ja seädsid senna kog-  
gudussi.

### Ö p p e t u s e d.

I. Kel usk on süddames, ei se tunne hädda,  
egga waewa egga wallo; rõmus Issandas jääb  
temma ilka.

Sedda Paulusfest ja Silast näme. Werrisels

ollid pekstud, ja sures wallus, jallad pakfogi pandud, agga ommeti olli neil rōdm süddames nenda, et nemmad sure heālega hakkasid Jummalat kiitma ja kites laulma temma suurt au.

II. Kui südda puhhas, egga innimenne siis ei kōhku egga pōggene, tulgo mis tahhes.

Paulus ja Silas olleksid woind pōggeneda, sest wangitorni ukseid lāksid lahti, ja nende kōidikud peāsid wallale; agga nemmad ei möttel nudki se peāle, sest nemmad teādsid ennast ilma süta waewa nāggewad. Wangihoidialegi pais: tis sest, et neil ep olnud süüd; ja se mawārriseminne olli temmale tunnistusfeks, et suur Jummal olli nendega.

III. Juhtub willetsus ühhegi sēallusele, pahha süddame tunnistus warši loeb sedda nuhtlusfeks, ja teab kül asjo üllesteida, mis Jummal sellega temma kätte nuhtlend.

Se mawārriseminne panni liinna: wannemad kōhkuma Jummalale ette; nemmad nāggid temma witsa ja nende mele warši tulli nende sü, ja saatsid sullased, Paulust ja Silast lahti peāst: ma, kedda nemmad ilma süta ollid pekstud, ja wangitorni wiskanud.

Wisi! Jummal Ma ning taewa Łoja.

Wattustel on hinges hawad;  
 Otsas neil on õnnistus.  
 Neil, kes patto armastawad,  
 On kül wallo, õnnetus.  
 Ei neil olle rahho teal:  
 Sülli teeb se kurri meel.

Agga kui sa, head noudes,  
 Jummalat ei wihasta,  
 Laewa pole ifka joudes,  
 Hoiad, et ei kummista;  
 Siis on rõmto süddames,  
 Sest sa ellad õigusfes.

Te siis head, wiha kurja  
 Hukkas on se pattune.  
 Ei sul ühtegi lä nurja,  
 Kui sa olled waggane.  
 Laewas, ma; ilm hukka lääd;  
 Se, kes õigust teeb, kül jääb.

## 12. Paulus Atena linnas.

Apof. tegg. ram. 17. peatükis.

Ja Paulus läks ka Atena, Kreka ma ülle  
 ma linna. (Silas ja Timoteus ollid Peroe  
 linna järud, sest et Paulust sadeti merrest sa-  
 dit minnema.) Agga kui Paulus Atenas  
 neid otis, siis läks temma waim temma sees  
 nukraks, kui ta näggi, sedda linna wõdra jum-  
 mala tenistust täis ollewad. Sepärrast rälis  
 temma foggodusse koias Juda rahwaga ja  
 nendega, kes Jummalat tenisid, ja kes turro  
 peäl iggapäaw temma jure juhtusid. Agga  
 monningad targad Epikurusse ja Toikusse felt-  
 sist waidlesid temmaga, ja monningad ütlesid:  
 Mis siis se lobba tahhab öölda? Agga teised  
 ütlesid: Tedda näikse wõdraid waimusid kulu-  
 tarwad; sest ta olli Jesust ja üllestousmist neile

Fulutanud. Ja nemmad wõtsid tedda Finni, ja wisid kohto paika, mis hütakse Areopagusseks, ja ütlesid: Kas meie woime teada sada, mis uus õppetus se on, mis sinna õppetad? Gest sa tood mõnda woõra asja meie kõrwade ette, sepärrast tahhame nüüd teada sada, mis se peab ollema. (Agga keik Atena rahwas, ja need woõrad, kes nende jure ollid tulnud ellama, ei teinud muud, kui et nemmad usi sannumid kõnnelesid ja kuulsid.)

Agga Paulus seisis kesk kohto paika, mis Areopagusseks hūti, ja ütles: Atena mehhed! minna nään, et teie keikipiddi ommad jummalad surema hõlega kui mu rahwas tenite. Gest ma ollen läbbiminnes, ja teie jummalatennisusse wisid wadates, ka ühhe altari leidnud, mis peäle olli kirjutud: Selle tundmatta Jummalale. Redda teie nüüd teadmatta tenite, sedda fulutan minna teile. Jummal, kes ma ilma on teinud, ja keik mis seal sees on, sesinnane, et temma taewa ja Ma Jssand on, ei ella mitte nende templide sees, mis kättega on tehtud. Tedda ei terita ka mitte inimiste käsist, otsego olleks temmal middagi waiak; ta annab isse keikile ello ja õhko, ja keik. Ja temma on teinud ühhest werrest keik inimeste suggu keige Ma peäl ellama ja on määranud sedda aega, mis ta enne on seadnud, ja raiad, kus nemmad peawad ellema; et nemmad sedda Jssandat piddid otsima, kas nemmad tedda kül woiksid otsego kättega katsuda ja leida, ehk temma kül iggaühhest meie seast kaugel ep olle. Gest temma sees ellame, ja ligume, ja olleme

meie, nenda kui monningad lauloteggiad, kes teie jures on, ka ütelnud: Sest meie olleme ka temma suggu. Kui meie nüüd Jummalala suggu olleme, siis ei pea meie mitte mõtlema, et se jummalik olleminne kulla = ehk hõbbeda = ellik tiivri = kuis sarnane on, mis inimeste kuni ja mõtte läbbi on tehtud. Sepärrast on Jummal kül mitto rummalusse aega sallinud; agga nüüd kulutab temma keikile inimestele keikis paikus, et nemmad peavad meelt parrandama; sepärrast et temma ühhe päwa on seäd nud, millal ta ma = ilma peäle tahhab kohhut moista õigusses ühhe Mehhe läbbi, kedda ta seks on seäd nud, ja pakub usko keikile pärrast sedda, kui ta tedda on surnust üllesärratanud. Agga kui nemmad surnutte ülestousmisest kuulsid, pannid teised sedda naeruks, agga teised ütlesid: Meie tahhame sind se asja pärrast teist puhko kuusda. Ja nenda läks Paulus nende keskest ärra. Agga monningad mehhed hoidsid temma pole, ja usksid, kelle seast ka olli Tionisius üks kohto = issand, ja üks naene, Samaris nimmi, ja muud nendega.

## D y p e t u s s e d.

I. Krefa: rahwas ollid keigekuulsamad ja keigetargemad rahwas. Nende üllem lin olli keigeillusam lin, mis Ma peält leida olli, ja seisis keigetän nama Ma kohhal, ja ollid seäl paljo uhked honed ja kännad templid, ja au: kuusid, mis illusad ollid peält nähha. Keik kunstikkud ammetid ja keik suggu inimesse tarkusse warki seäl pruciti ja viis

ti. Siiski ollid keik rahwas seäl usso ja Jum-  
mala:tenistusse polest ni rummalad, et nemmad  
kuiusid kummardasid mis ollid kullast tehtud, ehk  
höbbedast ehk kallist kiwwaist, ja neile jummalikko  
au andsid. Kui Paulus sedda näggi, stis ollid  
temmal halle meel se rahwa pärrast, ja temma  
waim läks nukraks temma sees, nende wodra  
jummalala tenistusse pärrast. Agga neid es ol-  
nud weel õppetud parreminne.

Meid on lapsse pöiwest sadik õppetud Jummalala  
fannast, ja se kallis Ewangelium ehk armo:  
õppetus meil ei olle mitte kulumatta jänud.  
Agga ommeti orjab ka meie seast kül mitto  
wodraid jummalaid. Monnel on ma:ilm jum-  
malaks; monnel on kōht se jummal, ja antakse  
neile sallaja suurt jummalikko au. Oh wal-  
wagem ja pallugem Jummalat warra ja hil-  
ja, et aina Temma meie meles woiks jada al-  
lati, et aina Temma Waim woiks täita meie  
süddamed.

II. Kolmesuggused need rahwas ollid, kellest  
meie se luggemisse seest olleme luggenud, et se  
kallis fanna neile olli kulumtud ellawast Jumma-  
last, ja Kristussest, ja meleparrandamisest, ja  
surnutte ülestousmisest, ja wiimsest kōhto päwast,  
ja iggawesest ellust.

1. Kergemeelsed, kes ollid isseennast täis. Ni-  
suggused ei moista tõsist mõttet mõttelda, ei wõt-  
tagi kätte mõttelda, waid naerwad fanna.

2. Süddamest pitkaldased, kes ei wiitsind jär-  
rele mõttelda. Kül nisuggused ei tahha põlgada  
fanna, enne kui nemmad sest arro sanud; agga  
se arro jääb neil samatta. Nemmad ootwad ik-

ta parrast aega selle tarwis, ja se ei tulle ellades.

3. Ka neid, kes fanna wastowõtsid ja süddames tallele pannid. Ugga neid ei olnud paljo. Kelle sarnatsiks neist kolmest teie, mo armad, ennast peate andma, ep olle wist tarwis teile nimmetada. Teie sedda isse teate.

Wisil: Keik kallis hinge õnnistus.

Se arm on suur, et püad mind,  
 Oh Jummal! juhhatada.  
 Oh auna armo, et ma sind,  
 Ka woitsin auustada.  
 Te et ma ussun kindlaste,  
 So fanna, mis sa minnule,  
 Ni heldest olled annud.

So armo anna minnule,  
 So fanna möda tehha,  
 Et sinno film ei ialge  
 Saaks pattud minnust nähha.  
 So fanna läbbi pühhitse,  
 Mo Jummal mind ja tallitse,  
 Mind ikka õige tele.

### 13. Paulus Korintusse linnas ja Ewesuseses.

Upost. tegg. ram. 18. ja 19. peatük.

Ugga parrast sedda läks Paulus Atenast arra, ja tulli Korintusse linna, ja leidis ühhe

Juda-mehhe, Akilas nimmi, se olli Pontus-  
sest parrit, kes olli hilja Italia-maalt tul-  
nud, omma naese Priskillaga, separrast et Kei-  
ser Klaudius olli kasknud, keik Juda-rahwast  
Roma-liinnast arramiinna. Nende jure laaks  
temma. Ja et temmal nendega uks ammet  
ollid, jai temma nende jure, ja teggi tood, sest  
nemmad ollid, omma ammeti polest, tekki-teg-  
giad. Agga temma oppetas koggodusse koi-  
iagal hingamisse-parwal, ja melitas Juda- ja  
Kreka-rahwast uskma; ja paljo Korintusse-  
rahwas uskfid, ja neid ristiti, ja Akilas ja  
Priskilla ollid esimesed.

Kui Paulus keik illemad Ma-kohhad labbi  
sai kainud, siis temma tulli Ewesuss ja leidis  
sealt liggi kaksteistkummend jingrit. Agga  
temma laaks koggodusse kotta, ja rakis julges-  
te kolm kuud, oppetas ja melitas neid Jum-  
mala rigi asjo noudma. Agga kui monnin-  
gad kotwaks said, ja ei usknuud, ja kurjaste  
raaksid sest teest ehk armo oppetussest rahwa-  
hulga ees, laaks temma nende jurest arra, ja lah-  
hutas need jingrid, ja rakis iagapawa uhhe  
mehhe kolis, kedda huti Tirannusseks. Agga se  
sundis kaks aastat, nenda et keik, kes Asia-  
maal ellasid, Issanda Jeesusse sanna said kuul-  
da, ni hasti Juda-kui Kreka-rahwas. Ja  
Jummal teggi waggewaid ja ummelikuid teg-  
gusid Paulusse kätte labbi, nenda, ei nemmad  
ka temma ihho pealt higgi-rattikud ja pooled  
haigede peale wijsid, ja ei need toiwed neist  
arralahkusid, ja kurjad wainud neist walja-  
latsid.



Ugga se sai teada keikile Juda- ja Kreka-rahwale, kes Ewesusses elasid; ja hirm tulli nende keikide peäle, ja Issanda Jesusse nimmi auustati wägga. Ja neid tulli ka paljo, kes usklikuks ollid sanud, ja tunnistasid ülles ommad teud. Ugga paljo neist, kes haakunsi ollid pruksinud, töid kokko need ramatud ja põlletasid neid keikide nähbes ärra, ja arwasid nende hinda ülles, ja leidsid sedda wiiskümmend tubhat hõbbe-tükki ollemast. Ni wäggeste kaswis Issanda sanna, ja sai woimust.

Ugga sel aial ei tounnud mitte piskut tulli selle tee ehk õppetusse pärrast. Gest üks, Demetrius nimmi, üks kullasep, teggi Diana kiriko kuuksid hõbbedast, ja ei saatnud ammetimeestele ei piskut kasjo. Neid koggus temma kokko ja neid, kes nitsugguse tö kallal teggiad ollid, ja ütles: Mehhed, teie teate, et meil sest-sinnatsest tööst kasjo on; ja teie näte ja kulete, et sesinnane Paulus mitte ükspäinis Ewesusses, waid ka pea keige Asia-maal paljo rahwast melitab ja ärraeksitab, üteldes, et need polle mitte jummalad, mis kättega on tehtud. Ugga se ei sada meile mitte ükspäinis sedda kahjo, et meie ammet ennam middagi ei maksa, waid et ka se sure jummal Diana pühha kodda mikski ei panda, ja et ka temma suur au ärrakautakse, sedda keik Asia ja ma-ilm kui jummalat tenib. Ugga kui nemmad sedda kuulsid, siis said nemmad täis wihha, kistendasid ja ütlesid: Suur on Ewesusse-rahwa Diana! Ja keik se linna sees oli wägga leggane assi, ja nemmad tormasid ühhel mehel mängiturro peäle, ja wõtsid

Kinni Rajust ja Aristarkust Makedonia-mehhed, Pauluse seltsi-mehhed. Agga kui Paulus rahwa sekka tahtis minna, ei lastnud jüngrid teda mitte. Agga monningad Asia-ma üllemad ollid ka temmaga sõbrad; need läkitasid temma jure, ja pallusid, et ta mitte ei piddand minnema senna mängiturro peäle. Ja teised küssendasid sedda, teised teist; sest se koggodus olli seggane, ja surem hulk ei teadnud mitte, mils parrast nemmad ollid kokkotulnud. Agga nemmad wisid Aleksandrust rahwa seast wälja, kui Juda-rahwas tedda sai ette lükkanud; agga Aleksander löi kääga nende pole, ja tahtis rahwa kuuldes ennese eest kosta. Agga kui nemmad moistsid, et ta Juda-meess olli, siis teggid teik ühhe heäle, ja küssendasid liggi kaks tundi: Suur on Ewesusse-rahwa Diana. Agga kui se kohtokirjotaja rahwast sai waigistanud, ütles temma: Ewesusse mehhed, mis süggune innimenne on, kes ei peaks teadma, et Ewesusse-rahwa lin se sure jummal Diana ja se taewast mahhalangenud kuio hoidja on? Et nüüd ükski ei woi senna wasto räkida, siis on teie kōhhus wait olla, ja ei ühteai äkkitse melega teha. Sest teie ollete need mehhed seie tonud, kes ei olle teie templi risujad, egga teie jummal teotajad. Kui nüüd Semetriussel ja neil ammetimeestel, kes temmaga on, kellegi peäle middagi on kaebamist, siis petakse kōhhut, ja siin on Ma-wallitsejad, kaebago nemmad teine teise peäle. Agga kui teil muid asjo on otsimist, siis sünnib sedda dige koggodusse sees selletada. Sest meile tulleb karta, et se tännapawase

Kärra pärrast meie peäle weel kaebatakse, ja  
meil ep olle ühtegi asja, misga meie woime  
wastada sellesinnatse kofkojooksmisse pärrast.  
Ja kui ta sedda sai ütelnud, lastis temma  
sedda rahwast ärramiinna.

## Õ p p e t u s s e d.

I. Paljo neist kes ligakunsi ollid pruukinud, töid  
koko neid ramatuid, ja põlletasid neid keitide näh-  
hes ärra.

Ülski ei arwa sedda wist kahjuks et neid ebba-  
ustlittuid ramatuid ärrapõlletati. Ebbausk jo  
kõlwab otsogo semet süddamesse, kust innimes-  
sele paljo pahha touseb. Parremat ei tulleks  
ka sowida neile ramatuile mis saatwad süd-  
dant uskmattaks minnewad. Uskmatta südda-  
mest ei leia asset ei hea ja wagga mõtte, egga  
nou mis on aus ja lõbbus.

II. Paulus, se rahwa õppetaja ja Jummal-  
mees, toitis ennast kätte pihtade warral; agga se  
kätte: tö, mis temma teggi, egga se ei teinud ted-  
da ni kuulsaks mehheks, kui temma olli. Tem-  
ma moistus olli walgustud, ja temma südda puh-  
has ja õige; ja kui ta omma kättega tööd wõttis  
tehha, ikka olli siis temma waim mõtlemas Jum-  
mala ja taewaste asjade peäle.

Wõtke siis ka teie ausaste tööd tehha, ja om-  
ma kätte pihtade warral ennast toita; agga  
tööd tehhes ja waewa nähhes, olgo ka teie mõt-  
te ikka Jummalal liggi, ja püüdke allati wai-  
molikko tarkust Temma käest, et teie omma  
Jummalat ikka sedda parreminne woiksite tun-

da, ja teid ennast; et teie ikka sedda parremaks woiksite minna taewase Issa armo läbbi. Se on üllem assi kui se ammet mis teie prukite. Sest tulleb teile keigesurem au; se teeb teid mehhiks.

III. Alila ja Priskilla uskusid Paulusse kätte julgeste tödd, sest temma olli tark mees omma tö peäl, ja dige mees, ja tõi Jummalä dnnistamist nende ello:maiasse.

Dopige ka teie omma tö peäle, mis iggawiks teeb omma peatoidusse pärrast, hästi wälja, ja tehke sedda ikka diete, siis iggamees hea melega teid wõttab tenistusse, ja ka teie läbbi dnnistab Jummal, teie leiwarannematte ello:maid.

IV. Ewesusse rahwale rägiti et se kuio, mis Tiana templis hoiti, taewast olli mahhalangenud, ja se kõune pärrast tulli keik se suur jummalik au, mis nemmad se wõdra jummalale, kummardades, andsid.

Et selle nikkertud kuio hoidjad, aina omma ennese kasso pärrast, sedda ebbausflikko rahwajutto sure holega rahwa süddames kül püüdsid piddada ja nende meles, se on meil selge assi, sest et meie pühhasst kirjast teame: „Jummal on üks Waim, ja kes Tedda kummardawad, need peawad waimus ja töes Tedda kummardama.“ Ja ta: „Sinna ei pea ennesele mitte teggema ei nikkertud kuio, egga mingisuggust näggo sest, mis taewas üllewel, ei sest, mis al Ma peäl, egga sest, mis wees Ma al on; ja sinna ei pea nende ette mitte kummardama, egga neid tenima.“

Wifil: Ei lahku minna fiinust.

Mis filmaga woid nähha,  
 Se põrm ja põrmuks saab;  
 Kes agga keif woib tehha,  
 Keif seab, toimetab,  
 So Jummal on üks Waim;  
 On siinul näggematta,  
 Ja ärraarwamatta,  
 Kes olled surma taim.

On puhhas agga südda,  
 Ja selge sinno meel;  
 Siis nääd sa waimus Tedda;  
 Ja auu: järje peäl;  
 Nääd Tedda selgeste,  
 Kuus Ta find kaitseb, hoiab,  
 Sind aitab, ning ka toidab.  
 Nüüd ning ka järgeste.

#### 14. Paulus Troa - linnas.

Apost. tegg. rom. 20. peatük.

Kui nüüd se kárrin olli waigistud, kutsus Paulus jüngrid ennese jure, ja kui ta neid sai Jummalaga jätnud, läks temma ärra Make-donia - male minnema. Agga kui temma need Ma - kohhad sai läbbikáinud, ja neid mitme san-naga maenitsenud, siis läks temma Troa, úhhe weikse linna seäl úmberkaudo, ja olli seäl seitse páwa.

Agga esimesesl náddala páwal, kui jüngrid ollid kofkotulnud leiba murdma, rákis Paulus

nendega, ja tahtis teisel päeval ärramiina, ja jätkas omma kõnne kess õni. Agga seal olli mitto lampi üllemas toas, kussa neimad kous ollid. Agga üks noormees, Citifus nimmi, istus akna peäl, ja raske unni tulli temma peäle, kui Paulus kaueminne räkis: kui nüüd unni tedda moitis, langes temma kolmandamast toast, mis ülestikko olli, mahha, ja tedda tõseti surnud ülles. Agga Paulus läks alla ja heitis ennast temma peäle, ja hakkas temma ümber finni, ja ütles: Urge tehke tülli, sest temma hing on temma sees. Ja temma läks ülles ja murdis leiba ja söi, ja kõnneles paljo koidoni, ja läks nenda ärra. Agga neimad töid se poisimehhe ellawalt, ja ei saand mitte pissut rõmustud.

### Ö p p e t u s.

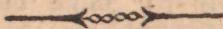
Se noormees Citifus, kes uinus maggama otsekui keige süggawama surno haua äres, ilma kartmatta et ta seal piddi lõppema, olli ni holesto, kui nored rahwas, parrago Jummal! on mitmes ommas teggemisses,

Wõtke maenitsust heaks, teie nored, ja olge targad ennast hoidmas, et teie ühhegi holetusse läbbi ei sa, ihho egga hinge kahjo sisse ja omma kahjo läbbi ei sada peälegi teisi murre ja waewa sisse. Sest mitte iggakord ep olle üks Paulus liggi, kes sedda kahjo kelab, ja sedda kurwastust pörag rõmuks.

Wisit: Kes Jummalat ni lasset tehha.

Mind aita, Jummal! et ni ellan,  
 Et ei sa kahjo hingele,  
 Et mitte, kui ma hädas ollen,  
 Mo südda ütles minnule;  
 Sa isse rõmo rikkusid;  
 Sa isse pahha kutsusid.

Mul olgo õige nou ja mõtte,  
 Ka ihho ülespidada,  
 Ja tulles siiski haigus kätte;  
 Siis, oh mo hing! siis kannata.  
 Siis Jummal! anna finnitust,  
 Ja arsti rohhul' siggidust.



## 15. Paulus jätab Ewesusse foggudusse wannemad Jummalaga.

Apost. tegg. ram. 20. peatük.

Kui Paulus Troast ärra sai läinud, siis sai temma ka Miletusse linna. Ja temma nou olli Ewesussest möda minna laewaga, et temmal ei piddand tarwis, ollema Asia-male aega wiita; sest temma töttis Mellipühhi päwaks Jerusalemma sada, kui ta jouaks. Ugga Miletussest läkkitas temma Ewesusse linna, ja kutsus foggodusse wannemad ennese jure. Ugga kui nemmad temma jure tullid, ütles temma neile:

Teie teate sest esimessest päwast, kui minna Asia-male tullin, kuidas ma iggal aial teie ju-

res ollen olnud, Jesandat tenides teige allans  
dussega ja paljo silma weega, ja kuusatustega,  
mis mulle juhtusid Juda-rahwa sallaja takka-  
kuusamiste läbbi. Kuitas ma polle middagi  
teie eest sallaja piddanud, mis teile tarwis vid-  
di ollema, mis minna ei olleks teile kulutanud,  
ja teid õppetanud arwalikkust ja koddasid mõ-  
da, ja ollen tunnistanud ni hästi Juda-kui  
Kreka-rahwale mele-parrandamist Jummalala  
pole, ja usko meie Jesanda Jesusse Kristusse  
sisse. Ja nüüd wata, minna waimus seutud  
lähhan Jerusalemma, ja ei tea mitte mis mulle  
seäl woiw juhtuda, kui agga sedda, et pühha  
Waim iggas linnas tunnistab ja ütleb, et kõi-  
diktud ja willeksused mind ootwad. Agga  
minna ei holi sest middagi, ei pea ka omma  
ello isse mitte kalliks, et minna agga omma  
ello korra rõmoga lõppetan, ja se ammeti, mis  
ma ollen sanud Jesanda Jesusse käest, et ma  
pean tunnistama Jummalala armo Ewangelium-  
mit. Ja nüüd wata, ma tean, et teie keik ei  
sa ial ennain minno silmi nähha, kelle jurest  
ma ollen läbbi-lainud, Jummalala riki kuluta-  
des. Sepärrast tunnistan minna teile tänna-  
sel päwal, et ma puhhas ollen keikide werrest.  
Sest ma polle ühhegi Jummalala noud teie eest  
sallaja piddanud, mis ma teile ei olleks kulu-  
tanud. Sepärrast pange isseennast ja keik kar-  
ja tähhele kelle peäle teid pühha Waim on ülle-  
watajaks pannud, et teie peate kui karjatsed  
hoidma Jummalala koggodust, mis ta omma  
enneje werre läbbi ennesele on saatnud. Sest  
ma tean sedda, et pärrast minno ärraminne-



mist teie sekka tullesad hirmsad hundid, kes  
 tarjale armo ei anna. Ka teie ennese seast  
 sawad tousma mehhed, kes pöratsed kõnned rã-  
 kuwad, et nemmad woiksid jüngrid ennese jär-  
 rele haukutada. Sepärrast walwage ja mõt-  
 telge, et minna kolm aastat, õõd ja päwad ei  
 olle jätnud iggaüht silma weega maenitsemat-  
 ta.

Ja nüüd annan minna teid, wennad, Gum-  
 mala ja Temma armo sanna holeks, kes wãg-  
 gew on ülles ehhitama, ja teile andma pärran-  
 dust keikide seas, kes on pühhitsetud. Minna  
 ey olle ühtegi hõbbedat, egga kulda, egga ridid  
 ihhaldanud. Agga teie teate isse, et need sin-  
 natjed kãed, on abbiks olnud minno ja nende  
 tarwidusjeks, kes minnoga ollid. Ma ollen  
 teile keik näitnud, et nenda töõd tehhes, nelõ  
 nõdro peab wastowõetama, ja Issanda Je-  
 susse sanno meles petama, mis Ta on isse õõl-  
 nud: Onjam on anda, kui wõtta.

Ja kui ta sedda sai ütelnud, laskis temma  
 ennast omma põlwele peäle mahha, ja pallus  
 Gummalat nende keikidega. Agga suur nut  
 tuli keikule ja nemmad hakkasid Paulusse üm-  
 ber kãela, ja andsid temmale suud. Keigeen-  
 namiste teggi neile se sanna haiget, mis ta  
 ütelnud, et nemmad temma filmi ei piddand  
 ennam nõbha sama; ja nemmad saatsid tedda  
 laewa peäle.

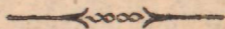
### Ö p p e t u s.

Paulus olli õppetaja kelle sarnast paljo ei olle

leida se truusse ja armastusse polest, misga  
 ma ärratüddinematta aina rahwa waimoli ka  
 so püdis; ja Ewesusse koggodusse wanne  
 sarnatsid ep olle ka paljo leida, se tännalikk  
 dame polest, misga nemmad armo fanna Da  
 suust wastowõtsid, ja ennast temma pole hoi  
 Palluge Jummalat, armad lapsed! et T  
 igga ristikoggodussele nisuggusi õppetajai  
 igga õppetajale nisuggust koggodust armust  
 taks anda. Siis wist sawad Jummalat  
 fanna ja Temma armo õnnistamised ikk  
 nam asset ennesele leida rahwa südda  
 seest.

Wifil: Oh! risti: rahwas kannata.

Keif, mis sa koggund ennesel,  
 Reid wõtta õnnistada,  
 Ning anna, mis neil pudub weel,  
 Reid õige tele sata;  
 So heldust, hoolt ning wägge ka,  
 Oh Jõsa! anna teada sa,  
 Keil, kes so armo ootwad.



## 16. Mäsfaminne toufis Jerusalemi Paulusse wasto.

Apost. tegg. ram. 21. ja 22. peatük.

Miletussest läks Paulus Lukasse ja ner  
 kes weel temma jures ollid, laewaga, T  
 liinna, sest seal piddi sedda laewa ommaj

maast tühjendatama. Ja kui nemmad seält jüngrid leidfid, jäid nemmad senna seitse päwa; need ütlesid Paulussele Waimo läbbi, et ta ei piddand ülles Jerusalemma minnema. Agga kui nemmad need päwad seäl said olnud, tulid nemmad wälja, ja läksid ärra, ja nemmad keik saatsid neid naeste ja lastega linnast wälja, ja nemmad lastsid ennast põlweli mahharanna äres, ja luggesid. Ja kui nemmad teine teist said Jummalaga jätnud, läksid Paulus ja temma selts laewa peäle; agga need teised pöörseid taggasi omma koio.

Agga Tirussest sai Paulus Tolemai linna. Ka seält temma leidis jüngrid, ja terretas neid, ja jäi ühheks päwaks nende jure.

Agga teisel päwal läks Paulus wälja nendega kes temmaga ollid, ja tullid Keisarea; ja läksid Ewangelisti Wilippusse kotta, (se olli üks neist seitsemest) ja jäid temma jure. Agga temmal olli nelli tüttart, need ollid neitsid, ja rääksid prohwetit wisil.

Agga kui Paulus mitto päwa senna jäi, siis tulli alla üks prohwet, Agabus nimmi, Judda-maalt. Ja kui temma Paulusse jure tulli, siis wöttis temma Paulusse wõ, siddus ommad käd ja jallad finni, ja ütles: Sedda ütles pühha Waim: sedda meest, kenne pärralt se wõ on, sidduwad Judda-rahwas Jerusalemmas nenda finni, ja andwad tedda pagganatte kätte. Agga kui need kes Paulusjega ollid, sedda kuulsid, pallusid nemmad tedda, ja se rahwas, mis seäl ellas, et temma mitte ei piddand ülles Jerusalemma minnema. Agga Pau

lus wastas: Mis teie tete, et teie nuttate, ja mo süddame kurwastate? sest ma polle mitte ükspäinis walmis ennast lastma sidduda, waid ka surrema Jerusalemma Issanda Jesusle nime pärrast. Agga kui temma nende nou ei wõtnud ette, d nemmad wait ja ütlesid: Issanda tahtmine on sündko.

Agga pärrast neid päiwi pannid nemmad riistad mahha, ja läksid ülles Jerusalemma. Siis tullid ka nendega monningad jüngrid Keisareast, need tõid ennastega ühhe wanna jüngrid Mnasoni, ühhe Riiprusse-sare mehhe, kelle jures nemmad piddid sees kaima.

Agga kui Paulus Jerusalemma sai, siis wõtsid wennad tedda heal meel wasto. Agga teisel päwal läks Paulus omma seltsiga Jakobusse jure; ja keik wannemad tullid senna. Ja kui ta neid sai terretanud, räkis temma keik korra pärrast ülles, mis Jummal pagganatte seas olli teinud temma ammeti läbbi. Agga kui nemmad sedda kuulsid, auustasid nemmad Issandat. Ja Paulus läks nüüd pühha kotta igga päwa. Agga monningad Juida-mehhed, Asia-maalt, neist linnadest, kus Paulus pagganattele Ewangeliummi olli kulutanud, olid pühhas koias, ja seggasid keik rahwast ärra, ja pistid käed temma külge, ja küssendasid: Israeli mehhed, tulge appi, se on se innimenne, kes sesinnatse rahwa, ja kässo ja sesinnatse paiga wasto keiges paikas keik rahwast õppetab. Ja keik se lin ja rahwas jooksis kolkko; ja nemmad wõtsid Paulust kinni, ja tombasid tedda pühhas koias wälja, ja seddamaid

pandi uksed lukko. Agga kui nemmad püüdsid  
 tedda ärratappa, sai üllema wäe pealik teada,  
 et keif Jerusaleem olli seggane. Se wöttis sed-  
 damaid sõa-mehhi, ja pealikuid ennese jure,  
 ja tulli jostes nende sekka; agga kui nemmad  
 üllema pealikko ja need sõa-mehhed näggid, jät-  
 sid nemmad järrele Paulust peksmatta. Siis  
 tulli se üllema pealik liggi, wöttis tedda kinni,  
 ja käs kis tedda kahhe ahhelaga kinni panna, ja  
 küssis, kes ta piddi ollema, ja mis ta olli tei-  
 nud. Agga rahwa seast küssendasid teised sed-  
 da, teised teist; ja kui temma ei woind öiete se  
 asja teada sada, se karrina pärrast, käs kis ta  
 tedda kantsi wia. Agga kui ta treppide peäle  
 sai, siis piddid need sõa-mehhed tedda kandma,  
 se rahwa pealetungimisse pärrast. Gest se  
 rahwa hulk käis järrele ja küssendas: Hukka  
 tedda ärra! Ja kui Paulust jo kantsi piddi  
 widama, ütles temma üllema pealikko wasto:  
 Ons mul lubba middagi sulle räkida? agga  
 temma ütles: Kas sa moistad Kreka-keelt?  
 Eks sinna olle se Egiptusse-ma mees, kes en-  
 ne neid päiwi tulli töstis, ja wiis wälja kõrbe-  
 nelli tuhhat mõrtsukast? Agga Paulus ütles:  
 Minna ollen Juda-mees Tarsusfest, ja ühhe  
 kuulsa Kilikia-ma linna mees. Agga ma pal-  
 sun sind, anna mulle lubba rahwa wasto räk-  
 kida. Agga kui ta lubba andis, astus Pau-  
 lus treppide peäle, ja löi käega rahwa pole,  
 ja kui keif wait jäid, räkis temma neile Ebrea-  
 kele ja ütles:

Mehhed, wennad ja wannemad, kuulge, mis  
 ma nüüd ennese eest koston teie wasto. Agga

Kui nemmad kuulsid, et temma Ebrae-tele nende wasto räkis, jäid nemmad waitsemaks, ja temma ütles, ennast isse Jesust ja Temma Apostlid hirmsaste takkatusanud, ja üllemad preestrid sedda kül teadwad, ja nimmetas neile siis laialt keik se imme asja, kuida temma Jesusse pole pöörnud, (nenda kui teie sedda esimesse Piibli-luggemisse ramato seest ja isseärranis wiimse luggemisse seest, jo ollete luggenud) ja ütles, ennast kül Israeli-rahwale Jerusalemmas esmalt tahtnud Ewangeliummi kolutada, agga Jesandat ühhes näggemisses temmale sedda käske annud: „Minne, sest ma tahhan sind kaugele pagganatte sekka läkitada.“ Agga nemmad kuulsid tedda sest sannast sadik, ja tõstsid enneste heält, ja ütlesid: Hukka seddasuggust ärra Ma peält, sest se ei sünni, et ta peab ellama. Agga kui nemmad küssendasid, ja ommad rided seljast ärraheitsid, ja pörmo wasto taewast wiskasid, käs kis se üllem pealik tedda kantsi wia, ja ütles, et tedda piddi piitsaga kiusatama; et ta woiks teada sada, mis sü pärrast nemmad nenda temma peäle küssendasid. Agga kui nemmad tedda rihmadega said wennitanud, ütles Paulus selle pealikk wasto, kes seäl jures seisis: Kas teil on lubba ühhe Roma-mehhe piitsaga peksta, enne kui kohhus temma üle käinud? Agga kui se pealik sedda kulis, läks temma ja kutas sedda üllema pealikkule, ja ütles: Katsu, mis sa wöttad tehha; sest sesinnane innimenne on üks Roma-mees. Siis tuli se üllempealik temma jure ja ütles: Ütle mulle, olled sa

üks Roma-meest? ja temma ütles: Ollen jah!  
 Ja üllempealik wastas: Ma ollen sure rah-  
 haga sedda Roma-linna digust ennesele saat-  
 nud; agga Paulus ütles: Minna ollen ka Roma-  
 mees sündinud. Siis läksid seddamaid need  
 temma jurest ärra, kes tedda piddid piitsaga  
 kiusama, ja se üllempealik kartis, kui ta teada  
 sai, et ta Roma-meest olli, ja et temma tedda  
 olli kinnisiddunud.

## Õ p p e t u s s e d.

I. Südda saab rõõmsaks, tähhele pannes, kui  
 armas Paulus Keisarea wendade melest olli ja  
 kui wägga nemmad tedda pallusid, et ta mitte ei  
 piddand Jerusalemma minnema se tülli sisse, mis  
 temmale seäl piddi tousma. Armastusses nem-  
 mad ka saatsid Mansoni temmaga, sest et temmal  
 Jerusalemmas kodda olli, ja et Paulus temma  
 jurest asset piddi leidma.

Wõtke ka teie, armad, ommad õppetajad ikka  
 keigest süddamest armastada; wõtke ka keiges  
 wähhematte asjade polest murretseda neile, sest  
 et nemmad jo sedda keigesuremat ja kallimat  
 teile towad.

II. Kui nemmad üllema pealikko ja need sõas-  
 mehhed näggid, jätšid nemmad järrele Paulust  
 peksmatta.

Waatke, södda:wäggi ei kela mitte airapäinis  
 wodra waenlast peäle tullemast, waid peab ka  
 Ma sees rahho ja digust ülles, ja seisab wasto,  
 et ükski ei sa teise elluse hakkada. Ma wäart ol-  
 go teil siis se seisus, ja need mehhd, kes sedda

kahtesuggust head teile saatwad, ja olgo teie meel hea, kui kord tulleb, et teie armastuses neile peate tassuma. Tehke neile head, kui nemmad forteris on teie jures, siis teie neile tassute nenda kui dige ja kohhus.

III. Se üllempealik kartis, kui ta teada sai, et Paulus Roma:mees olli, ja et temma tedda olli Finnisiddunud.

Keigealwemale liga tehha, on tdeste paljo ens nam weel kartusse wäart; sest eks se ei peaks suremaks süüks tulles sure Jummal ees, kui selle sü olligi inimeste ees, kes ühhegi Roma:mehhele liga teggi. Et kül sureks asjaks peti, Roma:mees olla, süski on surem assi olla Jum:mala rigi allam, olla taewa:rigi kirja sees; — ja eks iggamees ep olle mitte seks kutsitud? — eks keige alwem meie seast ep olle mitte ka se kirja pandud? Digust tehke sevärrast, lapsokes: sed, iggamehhele iggas, keigewähhemaski asjas.

Wisil: Oh Jäsa taewa rigi sees.

Sa olled, Jesus, üksine  
Mo Jäsand Jummal, talleke,  
Ma saan so nimmest rõmustust,  
Kui tulleb mitto willestust;  
So nimmi kurbdust wähendab,  
Kui minno südda kurbaks saab.

Sa isse, olled abbimees  
Ei sa mind jätta ellades,  
Sün ilmas ilma aitmatta;  
Sa tuled omma armoga,  
Ring olled minno karjane,  
Mind hoiad itta heldeste.

---



## 17. Paulus sure kohto ees.

Apost. tegg. ram. 23. peatük.

Agga teisel päwal tahtis üllempealik diete teäda sada, mispärrast neist Juda rahwast temma peäle kaebati, ja peästis tedda rihmust lahti, ja käs kis üllemad preestrid ja keik nende sure kohto kofkotulla; ja temma tõi Paulust wälja, ja panni tedda nende ette seisma. Agga Paulus watis üksi silmi sure kohto peäle ja ütles: Mehhed, wennad, ma ollen keige hea sündame tunnistussega Jummal ees ellanud sefinnatse päwani. Agga üllempreester Ananias käs kis neid, kes temma liggi seisid, temma su peäle lüa. Siis ülles Paulus temma wasto: Käl Jummal sind lüüb, sinna wiikitud sein! istud sinna, ja moistad kässo järrel mo peäle kohhut, ja käs sid mind lüa wasto kässo tehjes? Agga need, kes temma liggi seisid, ütlesid: Söimad sa Jummal üllemapreestri? Ja Paulus ütles: Wennad, ei ma teädnud mitte, et ta üllempreester on, sest se on kirjutud: Sinna ei pea omma rahwa üllemat mitte söimama.

Agga kui Paulus teadis, et teine oösa olli Sadduseridest, ja teine Wariseridest, küssendas temma sure kohto ees: Mehhed, wennad, ma ollen Wariseer, ja Wariseri poeg, minno peäle moistetakse kohhut lotusse ja surnutte üllestousmisse pärrast. Agga kui ta sedda sai rälkinud, tousis kälra Wariseride ja Sadduseride wahjele, ja se hull lahkus ühhest ärra.

Sest Sadduserid ei ütle ollewad üllestouzmist, egga inglid, egga Waimo; agga Wariserid tunnistawad mollemad ollewad. Algga suur karjominne kousis, ja kirjatuundiad Wariseride hulgast wõtsid kätte, riidlesid ja ütlesed: Meie ei leia ühtegi kurja sest inimessest; ons agga üks waim ellik ingel temmaga rääkinud, siis ärge pangem mitte Jummalaga wasto. Algga kui se tülli sureks läks, kartis se üllempealik, et Paulus neist piddi lõhki kistama, ja käsks sõddawägge allamiina, ja tedda nerde seast ärra kiskuda ja kantsi wia.

Algga teisel õsel seisis Issand temma jures ja ütles: „Olle julge, Paulus; sest otsego sa need asjad minnust Jerusalemmas olled tunnistanud, nenda pead sinna ka Roma linnas tunnistama.“

### Ö p p e t u s e d.

I. Kirjutud on: Sinna ei pea omma rahwa üllemat mitte sõimama, ütles Paulus, ja pallus se sanna taggasi, mis ta üllemapreestri wasto teadmatta olli ütelnud, kes, wasto käsks tehjes täskind su peäle tedda lüa.

Olgo se sanna nende meles allati, kes suurt luggu sest ei pea, et nemmad sajatawad ja teotawad ommad üllemad, olgo ilmlikkud ehk waimolikkud.

II. Paulus ütles ennast Wariseer ollewad, sest et ta teadis teine ossa neist kohtowannemist, Sadduserid, teine ossa Wariserid ollewad.

Dovigem sest, et, kui meid taffakiusatakse ja furjaste meie peäle káiakse, meie feik sedda oma kassuks woime prukida, mis õigussega ühte sünnib. Agga meie keigeüllem lotus káigo süiski aina Issanda peäle. Kui innimesse nou enam ei aita, egga temma tarkus enam ei maksa, siis on taewast üllewelt trõdstimist ja abbi ikka weel leida.

III. Doppime sest ka, et Jesus Kristus sedda nou, risti-usso lábbi õnnistada feik rahwas, ikka sedda enam saatnud tdeks minnema. Mis se weikse Naatsaretti linnas tassast wiisi algas, piddi nüüd Jerusalemmas ja Romas, mis sekord keigesuremad ja kuulsamad linnad ollid, Juda: ja paggana rahwale kulumud sama arwalikkult ja sure auga.

Wisiil: Armas Jesus arwita.

Hingaminne, rõmustus,  
Peaseminne keigest hirmust,  
Kahho, ello, õnnistus,  
Tulleb, Jesus, sinno armust.  
Mita, et sind ráiest nouan,  
Ja so pole kowwast hoian.

## 18. Paulusse de poeg.

Apok. tegg. ram. 23. peat.

Kui nüüd walge sai, wõtsid monningad Judas mehhed üht nou piddada, wandusid isseennast

ärä, ja ütlesid, et nemmad ei tahtnud süa egga jua, ennego nemmad piddid Paulust sama ärratapnud. Agga neid olli ennam kui nelliküm-mend, kes nenda ollid ühhes wandunud. Need lüksid üllematte preestrude ja wannematte jure, ja ütlesid: Meie olleme ennast korwaste ärra-wandunud ei ühtegi sühho wötta, ennego meie Paulust olleme ärratapnud. Sepärrast andke teie nüüd sure kohtoga teada, üllema pealikku-le, et ta tedda homme teie ette toob, utse kui tahhaksite teie temma asja parreminne kuulda; agga meie olleme walmis tedda ärratappa en-nego temma teie ette saab.

Agga kui Paulusse õe poeg se warritsemisse nou kulis, läks temma ja tulli kantsi, ja kulutas sedda Paulussele. Siis kutsus Paulus ennese jure ühhe neist pealikkuist, ja ütles: Wi se pois ül-lemapealikko jure, sest temmal on middagi tem-male kulutamist. Se wöttis siis tedda ja sa-tis üllemapealikko jure, ja ütles: Paulus se wang kutsus mind ennese jure, ja pallus se poisi sinno jure wia, sest temmal on middagi sulle räkimist.

Agga se üllempealik wöttis tedda kät-piddi, ja wiis tedda kõrwale, ja küsis temmalt: Mis se on, mis sul on mulle kulutamist? Agga tem-ma ütles: Juda mehhed on ühhe nousse heit-nud sind palluda, et sa Paulust homme sure kohto ette pead lassma wia, utsekui piddid nem-mad temma pärrast parreminne kulama. Agga ärra wötta sinna mitte neid uskuda, sest ennam kui nellikümmend meest nende seast wahhiwad tedda, need on ennast ärrawandnud, et nemmad

ei tahha süa egga jua, ennego nemmad tedda sawad ärratapnud, ja nüüd on nemmad walmis, ja ootwad sinno tootust.

Süis laskis se üllempelialk se poisil ärra, ja käsikis tedda: Sa ei pea ühhelegi üllesträkima, et sa sedda mulle olled teäda annud. Ja temma kutsus ennese jure kaks pealikko, ja ütles: Pange walmis kaks sadda sõameest, et nemmad Keisarea lähäwad, ja seitsekümmend rüütlit ja kaks sadda pikimeest kolmandamal õ tunnil; ja käsikis lojuksed walmis piddada, et nemmad Paulust ühhe selga woiksid panna ja terwelt sata Mawallitseja Welikse jure; ja kirjotas ramato nende sannadega: Klaudius Lüsias läkkitab kalli Mawallitseja Weliksile paljo terwit! Sellesinnatse mehhe ollid Juda-rahwas kinniwõtnud, ja püüdsid tedda ärratappa, süis tullin ma sõawäega peäle, ja wõtsin tedda nende käest, ja sain teäda, et ta Roma-mees olli. Agga kui ma tahtsin teäda sada, mis sü parrast nemmad temma peäle kaebasid, wisin minna tedda nende sure kohto ette. Süis moistsin minna, et temma peäle kaebati nende kässõõppetusse waidlemiste parrast, agga ühtegi kaebmist ep olnud surma egga kinnipannemisse wäärt. Agga kui mulle teäda anti, et Juda-rahwas selle mehhele kawwalust tahtsid tehha, läkkitasin minna tedda seddamaid sinno jure, ja käsikis ka need kaebajad sõolda sinno ees, mis neil temma wasto piddi ollema. Ja Jummalaga.

Süis wõtsid sõamehhed Paulust, nenda kui neid olli käsitud, ja wisid tedda ärra läbbi did

Antipatri linna. Nagga teisel päwal lastsid  
 nemmad need rüütliid temmaga minna, ja tul-  
 lid taggasi kantsi. Kui need Kettarea said,  
 andsid nemmad ramato Mawallitseja kätte, ja  
 jätsid Paulust temma jure. Kui nüüd Ma-  
 wallitseja se ramato lugges, küssis temma, kust  
 rigist ta piddi ollema? ja kui ta teada sai,  
 et temma Kilikia maalt olli, ütles temma: Ma  
 tahhan sind kuulda, kui sinno ka baidad ka seia  
 sawad; ja kaskis tedda hoida Herodesse kohto-  
 kotas.

## O p p e t u s s e d.

I. Mis Jesand Paulusele lubbas, tdeks se  
 läks, ja ei olnud suurt asja tarwis, sedda tdeks  
 tehha.

Arra jätta, lapsok, temma peäle lootmatta;  
 aitmatta temma sindki ei jätta.

II. Wist on se aus pois, sedda Jummal satis,  
 Paulust peästma temma tapjatte kääst, ka wägga  
 armas teie melest temma armastusse pärrast om-  
 ma emma wenna wasto, temma truusse pärrast,  
 ja et temma ei lausund sanna ühhelegi, sest mis  
 temma piddi sallaja piddama.

Püüdge, oh püüdge temma sarnatsiks sada; Üh-  
 he helde, trui, ausa süddame läbbi, jouab Jum-  
 mal, meitest tähhelepannematta, jo paljo head  
 tehha, õnnistusseks mitme põlwe rahwale.

Wisiil: Meil' tulleb abbi Jummalast.

Eh' ollets ilm täis furratid,  
 Kes rahhaksid meid neelda,

Ei karda minna ühtegit,  
 Kül Jummal wõttab keelda;  
 Eht kül on hirmus meel,  
 Sel kurjal waimul teal,  
 Ei süiski woimust sa,  
 Sest omma sannaga,  
 Kül Jesus tedda woidab.

---

## 19. Paulus Mawallitseja Welikse ees.

Apost. tegg. ram. 24. peatük.

Agga wie pawa parrast tulli üllempreester  
 Ananias alla wannemattega, ja Tertullussega  
 ühhe kõnne-mehhega; need tullid Mawallitseja  
 ette Paulusse parrast. Ja kui tedda ettekut-  
 suti, hakkas Tertullus kaebama, ja ütles: „Et  
 meie sinno läbbi sure rahho ollema sanud, ja  
 miito ausa asja sellesinnatse rahwale sinno ho-  
 lekandmisse läbbi on sündinud, sedda wõttame  
 ikka ja keikis paikus, kallis Weliks, sure tän-  
 noga wasto. Agga et ma sind kauaks ei wi-  
 wita, siis pallun minna sind, et sa meid lüh-  
 hidelt kuled omma tassandusse parrast. Sest  
 meie olleme leidnud, et se mees üks kahjo-  
 teggia on, ja et ta tulli tõstab keige Juda-  
 rahwa seas keiges ma-ilmas, ja et ta  
 Maatsarejide woõra usso peamees on, kes  
 ka püüdnud pühha kooda arrateotada, kedda  
 meie ka kinniwõtsime ja tahtsime temma peäle  
 kõhnut moista omma kässo järrele. Agga ül-  
 lempealik Lúfias tulli peäle, ja wõtus tedda

wõagise meie kãest ärra, ja kãskis temma kaebajad sinno jure tulla, kenneft sa isse woid kũs fida, ja keikist neist asjust teãda sada, mis meie temma peãle kaebame. Uuga Juda-rahwas tunnistasid sedda ka, ja ütlesid sedda nenda ollewad.

Uuga Paulus, kui Mawallitseja temmale kãega nãitis, et ta pididi rãkima, wastas: Et minna tean, et sa mitto aastat selle rahwa Mawallitseja olled olnud, siis tahhan ma sedda julgeminne ennese eest kosta. Gest sa woid moista, et ennam ep olle kui kaksteiskũmmend pãwa, kui ma ollen õlleslãinud, Zerusalemmas Jummalat kũmmardama, ja et nemmad mind ep olle leidnud pũhhas koias õhhegi innimessega kõnnetemast, ehk tũlli rahwa seas tõstmast, ei koggodusse koddades egga liinas. Egga nemmad woi sedda tõeks tehha, mis nemmad nõud mo peãle kaebawad. Uuga sedda tunnistatan minna sulle, et ma sedda teed ehk õppetust mõda, mis nemmad wõbraks usuks hũudwad, nenda omma wannematte Jummalat teenin, et minna usjun keik, mis kãsko ja prohwetide kirjase on kirjotud. Ja mul on se lotus Jummalala peãle, mis ka needsinatsed isse ootwad, et õigede ja õllekohtuste furnutte õllestousminne peab tulleva. Ja selle sees pũan minna allati õhhe puhta sũddame tunnistusse hoida Jummalala ja innimeste wasto. Uuga nõud ollen ma tulnud mitme aasta pãrrast, ja andid ja õhwrud tonud omma rahwale. Se peãlt leidsid mind monned Juda-mehhed Asia-maalt, et ma laiskin eimast pũhhas tãda pũhhas



toias, ei mitte hulga rahwa egoa kárraga. Need peaksid siin so ees ollema, ja kaebama, kui neil middagi mo wasto olleks. Ehk úttelgo needsinna sed isse, kas nemmad mingisuggust úllekohhut minnust leidnud, kui ma sure kohto ees seisin, kui agga se ainsa sanna párrast, et ma nende seas seistes kiesendasin: Eurnutte úllestousmisse párrast moistetakse teitest táanna kohhut minno peále.

Agga kui Weliks sedda kulis, wiwitas temma neid; sest et ta teadis sest teest ehk úppestussest parreminne, ja útles: Kui se úllempealik Eústias seia allatulleb, siis tabhan ma teie asja járrele kulata. Ja ta káskis sedda pealikko Paulust hoida, et ta saaks hingata, ja ei keddagi temma ommakisist kelda temma abiks ollemast, ehk temma jure tullemast.

Agga monne páwa párrast tulli Weliks Trufilla omma naesega, kes olli Juda-rahwa suggu, ja kutsus Paulust ennese ette, ja kulis tedda rátiwad ussust Kristusse siise. Agga kui temma rákis digussesi ja kassinast ellust, ja tullemast kohtust, ehmatas Weliks ja kostis: Minne seks puhhuks árra, kui mul ennam aega on, kúl ma jind siis kutsun. Agga temma lotis ka Paulustelt rahha sada, et ta tedda piddi lahti lastma; sepárrast kutsus ta tedda ka jaggedaste ennese jure ja kónneles temmaga.

Kui núüd kaks aastat táis sai, tulli Porcius Westus Welikse assemele; ja Weliks tahtis Juda-rahwale melehead tehha, ja jättis Paulust wangi.

## D p p e t u s s e b.

I. Mina ahnusse ja üllekohto pärrast ei tahenud Welis armo: õppetust Paulusse käest ennam kuulda.

Agga eks sedda ei tulle armo: õppetussese sureks au tunnistuseks arwata, et däl ei tahha sedda paljo kuulda?

II. Weliks sai ommast ammetist lahti, sest et ta sedda ausaste ei wdtnud aiada.

Menda sawad need, kes Jummal ees õigust ei te, keigeennamiste wimaks ilka ka lahti ommast auust innimeste ees ja ommast surussest.

Wisi I: Jummal Ma ning taewa Eoja.

Pühha, pühha, olled Jummal;  
 Dige olled iggawest.  
 Anna, et ma waene rummal,  
 Öppitsin ka keigest wäest  
 Pühha, õige ollema,  
 Ja so tahtmist tegegema.  
 Ei sa falli kõwwerussti;  
 Däl ei seisa sinno ees.  
 Ruhelust näab ja willetsussti,  
 Patto pärrast iggamees.  
 Sest sa wihtad kurja tödd,  
 Ruhhled, kes snallnsed.

---

# 20. Paulus Mawallitseja Porkio Westusse ja kunninga Agrippa ees.

Apostl. tegg. rom. 25. ja 26. peatük.

Kui nüüd Westus sai süüna rügi peäle saanud, ja monned päwad said möda läinud, tulli kunningas Agrippas ja Pernike Keisarea, Westust terretama. Ja kui nemmad senna jomitto päwa said wibinud, siis räkis Westus kunningale Paulusse asja, ja ütles: Üks mees on seia Welksist kinni jäetud, kelle pärrast üllemad preestrid ja Juda-rahwa wannemad minno ette tullid, kui minna Jerusalemmas ollin, ja pallusid kōhbut temma peäle. Neile kōstsin minna, et Roma-rahwal sedda wiisi ei olle, üht innimest ärraanda hukkata, ennego se, kelle peäle kaebatakse, saab suud suud wasto kaebajattega, ja aega saab ennese eest kosta se sü pärrast, mis temma peäle kaebatakse. Kui nemmad nüüd seia kōhta tullid, siis ei wibind minna mitte, waid läksin teisel päwal kōhto järre peäle ištma, ja kästsin sedda meest ettetua. Kui need kaebajad kōhto ees seisid, ei woinud nemmad ühtegi sedda süüd temma peäle tõsta, mis minna mõtlesin. Agga neil ollid monningad waidlemised temma wasto nende ommast ebba-usjust, ja ühhest ärrasurnud Jesussest, sedda Paulus ütles ellawad. Kui ma nüüd sesinnatse asja küsimisse peäle ei moistnud ütlesin minna: Kas ta pididi tahtma Jerusalemma minna ja seäl nende asjade peäle lasta kōhbut moista? Agga kui Paulus pallus, et

tedda ni kaua piddi kinnipetama, kinni Keiser piddi kōhbut moista, siis kāsksin minna tedda kinnipiddada senniks, kui ma tedda Keisri jure woiksin lākkitada.

Siis ütles Agrippas Westusse wasto: Minna issegi tahhaksin sedda innimest kuulda; ja temma ütles: Homme pead sa tedda sama kuulda.

Kui nüüd Agrippas ja Bernike teisel päwal sure kõrkussega tullid, ja kōhto-kotta lāksid üllematte pealikkude ja nende meestega, mis linnas keigeüllemad ollid, siis todi Paulust Westusse sanna peäle. Ja Westus ütles: Kuningas Agrippas, ja keik mehed, kes siin on meiega, teie näte seddasinnast, kelle pärrast keik Juda-rahwa hulk mind on pallunud Jerusalemmas ja siin, küssendades, et ta ei pea ennam ellusse jama. Agga kui ma teada sain, et ta polle ühtegi surma wāart teinud, ja temma isse ka Keisrist õigust nõudis, siis on mõtte olnud tedda senna lākkitada: Kellest mul ep olle ühtegi õiete Issandale kirjotada: sepärast ollen ma tedda wāljatonud teie ette, ja keigeennamiste sinno ette, kuningas Agrippas, et, kui se assi saab järrele kulatud, mul woiks olla middagi kirjotada. Sest minno arwates on se üks rummal assi, ühhe wangi lākkitada, ja mitte need süüd, mis temma peäle tõsetakse, teada anda.

Agga Agrippas ütles Paulusse wasto: Sul en lubba ennese eest rākida. Siis sīrutas Paulus kāt, ja wastas ennese eest: Ma arwan ennese õnneks, kuningas Agrippas, et ma tän-

napäärw sinno ees saan ennese eest kosta keige nende asjade pärrast, mis Juda-rahwas mulle süüks andwad; keigeennamiste, et sa tead keit Juda-rahwa kumbed ja küssimissed: sepärrast pallun ma sind, et sa mind kannattlikult kuled.

Minno ello wisid norest east sadik, mis mul algmissest omma rahwa seas Jerusalemmas olnud, teadwad keit Juda-rahwas, kes mind jo enne tunnud, (kui nemmad sedda agga tahtwad tunnistada) et minna meie Jummalat teinistusse keigefangema wisi järrel ollen kui Wariseer ellanud. Ja nüüd seisan minna, ja minno peäle moistetakse kohhut se lotusse pärrast, mis Jummalast meie wannemille on tootud. Senna lotusse jure lootwad tulla meie kakssteiskümmed sugguarro, död ja pärowad allati Jummalat tenides; se lotusse pärrast, kuningas Aggrippas, töstetakse mo peäle süüd neist Juda-rahwast. — Mis? kas teie jures sedda uskumatta asiaks petakse, et Jummal surnud ülles ärratab?

Kül ma mõtlesin isseenneses, et ma Maatsaretti Jესusse nimme wasto paljo kurja piddin teggema, mis minna ka Jerusalemmas ollen teinud, ja mitto pühha innimest wangitorni kinnipannud, kui ma üllemist preestridelt ollin lubba sanud; ja kui neid ärratappeti, siis andsin minna omma sanna senna kõrwa. Ja ma nuhtlesin neid sagedaste keige koggoduste keddades, ja sundsin neid Jummalat testada, ja ollin wägga hul nende peäle, ja kuusasin neid takka ka woõraste linnadest sadik. Ja kui minna ka sepärrast Damasfusse lüna läksin

üllematte preestride meelewalla ja loaa, siis näggin minna, oh kuningas, kes püwa aial tee peäl übbe walguste, mis selgem kui päike, mis taewast minno ja nende ümber paistis, kes minnoga tee peäl käisid. Agga kui meie teik Ma peäle mahhalangime, kuulsin minna heält ennese wasto räkivad ja Ebrea keele ütlewad: Saul! Saul! mis ta mind küsäd takka? se tulleb sulle raskeks astla wasto takka ülestüa. Agga minna ütlesin: Isand, kes sa olled? ja temma ütles: Minna ollen Jesus, kedda sinna takkakiusad. Siis touse nüüd üles, ja seisa omma jalge peäle, sest sepärrast ollen ma sulle ennast näitnud, et ma sind tahhan seäda ommaks teenriks ja tunnistajaks ni hästi sest, mis sa olled näinud, kui ka sest, mis ma sulle weel tahhan näidata, ja tahhan sind peästa selle rahwa ja pagganatte käest, kelle jure ma sind nüüd läkkitan, nende silmad lahti teggema, et nemmad pimmedussest woiksid pöörda walgusse pole, ja sadana woimussest Jummalala pole, et nemmad woiksid pattude andeksandmist sada, ja ossa nende seas, kes on pühaks tehtud usso läbbi Minno sisse.

Sepärrast, kuningas Agrippas, ei olnud ma mitte se taewasse näggemisse wasto uskmatra; waid ma kulutasin essite neile kes Damaskestes, ja Jerusalemma ja keige Juda rahwale, ja pagganille, et nemmad piddid meelt parrandama, ja Jummalala pole pöörma, ja õiged mele-parrandamisse teud teggema. Se asja pärrast on need Juda-mehhed mind pühhas koias kunnwõtnud, ja püüdsid mind ärratap-

pa. Agga et ma Jummalast ollen abbi sa-  
 nud, seisan ma weel tännapääwani, ja tunnis-  
 tan ni hästi weikistele kui suurtele, ja minna  
 ei ütle muud middagi kui sedda, mis prohwe-  
 tid ja Moses on rääkinud, mis piddi sündima,  
 et Kristus piddi kannatama, ja se essimenne  
 ollema surnutte ülestoumisses, ja walgust ku-  
 lutama Juda-rahwale ja pagganatele.

Agga kui ta sedda ennese eest kostis, ütles  
 Westus sure heäleaga: Paulus, sinna jamsid,  
 suur kirjamoistminne sadab sind jamsima.

Agga temma ütles: Kallis Westus, ei ma  
 jamsi mitte, waid ma räägin tõssised ja moist-  
 likkud sannad. Sest kuningas teab need o-  
 jad kül, kelle wasto minna ka julgeste räägin;  
 sest minna ei arwa middagi neist asjust tem-  
 male teadmatta ollewad, sest sedda ep olle mitte  
 nurkas sündinud. Usud sinna, kuningas  
 Agrippas, need prohwetid? ma tean, et sa us-  
 sud. Agga Agrippas ütles Paulusse wasto:  
 Ei pudu paljo, sa melitad mind, et ma risti-  
 innimeseks saan. Agga Paulus ütles: Ma  
 sowiksin kül Jummalast, puduks pissut ehk  
 paljo, et mitte ükspäinis sinna, waid ka keik,  
 kes mind tännapääw kuulwad, jähhårdusfik  
 saaksid, kui minna ollen, agga ilma nende kõi-  
 dikuttega.

Ja kui ta sedda ütles, tousis kuningas ja  
 Mawallitseja ja Bernike ja need, kes nendega  
 istsid, ütles, ja läksid kõrwale, ja rääksid isse-  
 keskis, ja ütlesid: Gesinnane innimenne ei te  
 middagi, mis surma ehk koidikude wäärt on.  
 Siis ütles Agrippas Westussele: Sedda in-

nimest olleks sündind lahtilasta, kui temma ei olleks Keisri kohhut noudnud.

## D y p e e u s f e d.

I. Hovis teised kohtomoistjad kui need üllemad preestrid, Wariserid ja Nawallitseja Weli's, ollid Porkius Westus ja kuningas Agrippas Selged ollid nenda sannad ja tunnistasid sedda õigust, mis nende süddamettes olli. Ja kui Westus Paulusse wasto ka ütles, tedda jamsiwad, siis se aina sest tulli, et temma, Roma: mees, Israeli: rahwa pühhad kirjad ei tunnud, egga Jesussest middagi ei teäduud; ja egga temma se sanna ka pahhast süddamest ei ütlend, waid et temmal halle meel olli Paulusse pärrast kedda temma arwas otse kui rummalaks leidnud.

Armas Jummal saatko keik, kelle pedle ilma süta kohhut kääkse, nisugguste õigede ja waggade kohtomoistjatte ette.

II. Westus ja kuningas Agrippas, mollemad olleksid hea melega Paulust lahti lassnud, sest et nemmad temmast süüd ei leidnud; agga neil ei sedda lubba mitte olnud, sest et Paulus Keisri kohhut olli noudnud.

Nenda peab igga kohto assi omma määratud teed läbbikäima, ja ei woi keigeüllemad kohtowannemadki selles middagi teisiti seäda, waid peamad sedda möda teggema, kui kohto seäduus käsib.



Wifil: Nüüd risti rahwas laulge.

Ei ilma Jssa tahtmatta  
 Üks warblane ja mahha.  
 Ei lange peast juuksed ka,  
 Kui Jummal mitte tahha.  
 Gest enne kui saab soetud  
 Mo pea, need on loetud,  
 Mi ollen Lemma holeks.

Ea on mo päwad luggenud,  
 Mo aastad walmis pannud.  
 Ea on mo igaa modtnud,  
 Ja omma murret kannud,  
 Mo rõmo ja mo waewa eest,  
 Mis Ea mull' seadnud targast wäest;  
 Ka Paulus sedda näitab.

---

21. Paulusse suur hädda, kui ta lae-  
 waga piddi Roma-linna minnema.

Apost. tegg. rom. 27. peatük.

Ugga kui se nou olli petud, et Paulust pidi  
 di Roma-linna Keisri ette sadetama, siis and-  
 sid nemmad tedda, ja muud wangid ühhe pea-  
 likko kätte, Julius nimmi, kes Keisri wahhi-  
 meeste-wäehulgast olli. Paulus läks nende  
 wangidega laewa peäle, ja Lukas, ja Aristar-  
 kus ollid temmaga; ja nemmad läksid ärra.  
 Ja teisel päwal nemmad said Eidoni, ja Ju-  
 lius oli lahke Paulusse wasto, ja andis tem-

male lubba omma sõbrade jure miinna, et nemmad temma eest woiksid murret kanda.

Ja kui nemmad seält said ärvalainud, läksid nemmad laewaga Riiprusse sare alt möda, et tuled wasto ollid. Ja kui nemmad said lainud ülle se merre, mis Kilikia ja Pammilia kotas on, siis nemmad said Miria-liinna, mis Eikia-maal. Ja seält leidis se pealik ühhe Aleksandria-liinna laewa, mis Italia-male läks, ja panni neid senna peäle. Agga kui nemmad mitto päwa pissi ollid lainud, ja waewalt Kuidusse kofta sanud, (sest tuul ei lastnud neid) läksid nemmad Kreta sare alt möda Salmone pole. Ja kui nemmad waewalt seält möda said, siis said nemmad ühte paika, mis hütakse heaks saddamakõ, selle liggi olli Lasea-lin.

Agga kui paljo aega sai möda lainud, ja nõud ja pahha olli laewaga miinna, et ka paasto aeg jo olli möda lainud, maenitses Paulus, ja ütles neile: Mehhed, ma nään, et se purjeta minne sureks kahjuks ja häddaks tahhab tulla, mitte ükspäinis koormale ja laewale, waid ka meie ellule. Agga se pealik wõttis ennam tüürmanni ja kipri nou kuulda, kui sedda, mis Paulussest ööldi. Agga et senna saddamasse ei olnud head ülle talwe jada, siis olli surema hulga nou, seält ärramiinna, ehk nemmad woiksid Wõnikia-male sada, ja ülle talwe senna jada, se on üks saddam Kretas, wasto ettel- ja loepohja tuult.

Agga kui louna-tuul tassa puhhus, ja nemmad mõttlesid, nõud ennese nou järrele eddasi minnewad, tombasid nemmad ankrut ülles, ja

lâkksid liggi Kretast möda. Agga ei mitte kava parrast sedda toufis suur torm nende wasto. Ja kui se torm laewasse kinni hakkas, et ta ei woinud wasto tuult miina, lasssid nemmiad sedda tulest aiada. Agga nemmad said übbe weikse sare liggi, mis Klaudaks hüti, seäl ei woinud nemmad naljalt omma pati kätte sada. Sedda wõtsid nemmad ülles, ja pruuksid keik abbi, ja kõitsid se laewa kinni kõitega, ja kui nemmad kartsid enmast liwa peäte juhtuwad, lasssid nemmad purjed mahha, ja weersid nenda. Agga kui neid kurjast ilmast wägga aeti, siis heitsid nemmad teisel päwal muist foormat wälja, ja kolmandamal päwal heitsid nemmad omma kättega laewa riistad wälja. Agga kui mitmel päwal ei päike egga tähhed ei paistnud, ja ei mitte wissut kurja ilma nende wasto olnud, siis lõppes wimaks keik lotus ärra hingesse jada. Agga kui nemmad kava aega ollid sõmatta olnud, siis seisis Paulus nende keskel ja ütles: Oh mehhed! teie olleksite piddand minno sanna kuulma, ja mitte Kretast ärratullema, ja sest kahjust ja häddast ilma jama. Ja nüüd maenitjen minna: olgo teil hea meel, sest ükski hing ei sa meie seast hukka, kui agga se laew. Sest sel õsel seisis Jummal ingel minno jures, kenne parralt ma olen, sedda minna ka tenin, ja ütles: Ärra kardada Paulus, sa pead Keisri ette sama, ja wata, Jummal on sulle need keik kinkinud, kes sinuga laewa-peäl on. Sewarrast, mehhed, olgo teil hea meel, sest ma usjun Jummalat,

et se nenda peab sündima kui mulle on ööldud. Agga meie peame ühhe sare peäle aiama.

Agga kui jo neljasteistkümnes ö kätte tulli, ja meid Adria=merre peäl senna ja tenna aeti, siis arwasid laewa mehhed kesi ö aial, et nemmad ühhe Ma liggi piddid sama. Ja kui nemmad lodi wette heitsid, leidsid nemmad kaks kümmand sülda wet; agga kui nemmad püsut eddasi läksid, ja jälle lodi heitsid, leidsid nemmad wiisteistkümmand sülda. Siis kartsid nemmad, et nemmad piddid kowwa paikade peäle juhtuma, ja heitsid nelli ankurt wälja laewa taggumisest otsast, ja sowisid, et walge piddi tulles. Agga kui need laewamehhed laewast püüdsid ärrapöggeneda, ja pati merresse lastsid, otsekui piddid nemmad essimesest laewa otsast, ankurt mahhalastma, ütles Paulus pealikko ja sõameeste wasto: Kui need ei jä laewa, siis ei woi teie hingesse jada. Siis raiusid need sõamehhed wadi köied katki, ja lastsid sedda merresse langeda.

Agga senni kui walge piddi tulles, maenitses Paulus neid keif leiba wötta, ja ütles: Täna on neljasteistkümnes päaw et teie otate, ja sõmatta ollete, ja et teie ep olle middagi wötnud süa. Sepärrast maemitsen minna teid leiba wötta, sest se tulles teie süddame kinnitusses; sest ei ühhegi Peast teie seast ei pea juukse karwagi weerma. Agga kui ta sedda sai ütelnud, ja leiba kätte wötnud, tännas ta Gummalat nende keikide nähhes, murdis sedda ja hakkas söma. Siis sai neile keikile hea meel, ja nemmad wötsid ka leiba. Agga neid

keik olli laewa peäl kaks sadda ja kuus hinge kahheksatümmend. Ja kui nemmad said leiba wõtnud, siis kergitasid nemmad laewa, ja heitsid wilja merresse.

Agga kui walge sai, ei tunnud nemmad sedda maad mitte; agga ühe merre nurga said nemmad näha, kussa rand olli; senna olli nende mõtte laewa aiada, kui nemmad piddid joudma. Ja kui nemmad antrud said ülleswõtnud, siis andsid nemmad se laewa merre metewallele, ja peastid aero ehk türi paelad lahti, ja weddastid purje ülles tuult möda, ja püüsid mäele minna. Agga kui nemmad ühte paika satustid, kus üks neem olli, aiastid nemmad laewa senna peäle, ja se essimenne ots jäi kül likumatta seisma, agga se taggumine ots kates neist kangist laenedest katti.

Agga sõameestei olli se nou, et nemmad tahtsid wangid ärratappa, et ükski ei piddant nendes ärrapeasma. Agga se pealif tahtis Paulust ellus piddada, ja kesis neid ärra sedda nou wõtmas, ja käs kis neid kes moistid uiuda, essite wäljahüppada ja mäele taotada, ja need teised muist laudade peäl, muist laewa tükkide peäl; ja nenda sündis, et keik terwelt mäele said.

### S p p e t u s s e d.

I. Pealif Julius olli lahje Paulusse wasto, ja se olli temma süddamele wist sureks rõnuustausseks, temma ilmasüta waewa sees.

Oh püüdke ka teie, mo armad, armastusses

rõmustada kurwaid ja kergitada waewa oma liggimestele. Teadke, ello tee, mis künk: linne ja täis ohhakaid ja kiwra, saab armastusse läbbi, waese kääle, silledaks ja puhtaks, ja ohhatate asemel ta näab lillekesi kännaste ditsewad.

II. Se peälil ja need laewa:mehhed, kes ei wõtnud Paulusse nou kita, ja ei tahtnud ülle talwe jaddamasse jada, w. id tahtsi) Wõni ia:male sada ja senna jada, teagid seddasamma mis innimesed tegeennamiste wõtwad tehha, meie päiwilgi. Nemmad püüdsid peasta, wähe waewast, mis kää olli, ja ei tulnud nende melegi, et nemmad se läbbi wahhest surema wasto woitsid miina.

Urge kartke lasted, ial wähhä waewa; ja kui se kää, tehke süski targaste ja meelt möda, et raskem wahhest teie ennese süüts ei tulle.

III. Paulus ei olnud mitte üts päinis tark ja wagaa mees ja kes innimeste waimolikko a:jo selgeste ärrateadis. Temma olli ka mees head nou andma ja julgust saatma iggamehhe süddamesse sel aial kui hädda olli kää, ja ütski ei teadnud nou egga abbi leida. Se luggemine näitab sedda wälja.

Kalli sanna temma ütles, ja se sanna on temmale täieste tõeks läinud, ja lähhäb praego weel tõeks igga dige risti:innimesele, se janna: Jummalakartus sadab keifile asjade:le kasso, ja sellele on sellesinnatse ja tullewa ello tootus. Piddage sedda meles allati, ja püüdke diget Jummalakartust, et ka teie woitsite tätte sada täit mehhe joudo waimo ja ello nou polest.

Wifil: Müüd risti:rahwas laulage

Uff olgo minno walgustus,  
 Sest mulle wäggi tulgo,  
 Mo ehteks sago allandus,  
 Arm üllem tõ mull' olgo;  
 Siis saab mull' tarkus diete;  
 Kui sinno armo julgeste,  
 Mo su ja südda kidab.

Jä minno jure lõpmatta;  
 Sa selge taewa paistus!  
 Ja mind hea tõle walmista,  
 Siis on mo südda rõnnus:  
 Et saaksin sure aunga,  
 Mo silmaga sind nähha ka,  
 Sa iggawenne walgn.

## 22. Paulus Melite sare peäl ja Ro- ma: linnas.

Apost. tegg. ram. 28. peatük.

Ja kui nemmad terwelt ollid mäele sanud,  
 siis said nemmad teada, et se saar Meliteks  
 hüti. Ugga need umkeelsed rahwas ei teinud  
 neile pissut sõbrust, sest nemmad teggid tuld ja  
 wõtsid neid leik wasto, wihma pärrast, mis  
 nende peäle olli tulnud, ja külma pärrast. Ug-  
 ga kui Paulus hulka haggio kofkorisus ja tul-  
 lesse panni, tulli üks wihhasem maddo palla-  
 wast, ja hakkas temma kätte kinni. Ugga kui  
 need umkeelsed rahwas näggid sedda ellajat  
 temma kae külges rippuwad, ütlesid nemmad

issekstes: Wist on se mees mehhe-ekfia, Fedda Jummalala wiibha ei lasse ellada, ehk temma kül merrest on peasnud. Agga temma wiinnas se ellaja tullesse, ja ei tunnud ühtegi wigaa. Agga nemmad ootsid, et ta piddi ülles paistestama, ehk äkkitselt surnuks mahhalangema; agga kui nemmad kaua ootsid, ja näggid, et temmale ühtegi wigga ei sündind, siis mõtlesid nemmad teisiti, ja ütlesid, tedda Jummalala ollewad.

Agga seälsammas paikas ümberkaudo olli sel sare üllemal, Publius nimmi, üks mois, se wõttis neid wasto, ja piddas neid kolm päwa wägga hästi. Siis se sündis, et Publiusse issa soja ja kõhho tõwres haige maas olli; Selle jure läks Paulus, ja pallus Jummalat, panni käed temma peäle, ja teggi tedda terweks. Kui nüüd se olli sündinud, tulid ka teised temma jure, kellel se sare peäl wigaa olli, ja said terweks. Ja nemmad auustasid need wägga, ja kui nemmad piddid ärraminnema, andsid nemmad neile tee peäle, mis tarwis olli. Agga kolme ku pärrast läksid nemmad ärra ühhe laewaga, se olli Aleksandriast, ja olli ülle talwe seäl sares olnud.

Ja kui nemmad Sirakusa said, seisid nemmad kolm päwa paigal. Kui nemmad seält laewaga ümberläksid, said nemmad Regioni linna; ja kui ühhe päwa pärrast louna tuul touis, said nemmad teisel päwal Puteoloni linna. Seält nemmad leidsid wende; neist palua neid seitse päwa nende jure jada, ja nenda nemmad said Rioma linna.



Ja kui seal need wennad neist said kuulda, tullid nemmad wälja nende wasto Appiverist ja Tritabernist sadik. Kui Paulus neid nägai, tannas ta Jummalat, ja sai iulaust. Agga kui nemmad Roma said, andis pealik need wangid üllema pealikko kätte; aaga Paulust lubbari jada issepämis ühhe sõamehhega, kes tedda hoidis.

Agga kolme päwa pärrast sündis, et Paulus kokkofutsus neid, kes Juda rahwa üllemad ollid; ja kui nemmad kokkotullid, ütles temma nende wasto: Mehed, wennad, ma polle midagi teinud meie rahwa egga wannematte kombede wasto, ja süski ollen ma kui wang Jerusalemmast ärraantud Roma rahwa kätte. Kui need mind ollid kulanud, tahsid nemmad mind lahtilasta, sest et minnul ei olnud ühtegi surma süüd. Agga kui Juda rahwas se wasto rääksid, siis piddin ma hädda pärrast Reisri kohhut noudma, ei mitte kui olleks mul middagi omma rahwa peäle kaebamist. Sesinnatse asja pärrast ollen minna teid nüüd ennese jure kutsunud, et ma teid saaksin nahha ja teiega räkida; sest Israeli totusse pärrast ollen ma sesinnaties abhelas finni.

Agga nemmad ütlesid temma wasto: Meie ei olle ühtegi kirja sinno pärrast sanud Juda maalt, ep ollege ükski wend jete tulnud, kes sinnust middagi kirja olleks kulanud ehk räkkinud. Agga meie arwame tarwis ollewad sinnust kuulda, mis sa mõtled; sest sestinnatsest woõrast ussust on meil teada, et jelle wasto iggas paikas rägutakse. Agga kui nemmad temmale ühhe

pärva ollid nimmetanud, tullid paljo temma jure senna, kus ta sees olli, kennele ta ärrasellestas ja tnnnistas Jummalä rigi, ja hommikust öhtoni melitas temma neid uskma Mosesse kässo ja prohwetide seest need asjad, mis Jesusse sest ollid kirjotud. Ja muist wötsid sedda uskuda, mis ööldi, agga muist ei uskud mitte. Agga kui nemmad issekeskis ei olud ühhemeleissed, läksid nemmad ärra, kui Paulus ühhe sanna olli ütelnud, et pühha Waim hästi räkinnud prohwetä Jesaja läbbi meie wannematte wasto, ja ütelnud: Minne sellesinnatse rahwa jure, ja üttele: Kuuldes peate teie kuulma, ja ei mitte moistma, ja nähhes peate teie näggema, ja ei mitte tundma. Sest sellesinnatse rahwa südda on tuimaks läinud, ja nemmad kuulwad raskestē körwadega, ja pannerwad ommad silmad finni, et nemmad wahhest silmaga ei nä, ja körwadega ei kule, ja süddamega ei moista, ja ümber ei pöra, et ma neid ei parranda. Siis osgo teile teäda, et pagganattele on läkkitud Jummalä önnistus, ja need sammad wötwad sedda kuulda.

Ja kui ta sedda sai räkinnud, läksid Judara rahwas ärra, ja neil olli issekeskis paljo waidlemiss.

Agga Paulus jäi kaks terwet aastat oinma palgatud honesse, ja wöttis wasto keik, kes temma jure tullid, kulusas Jummalä rigi, ja öppetäs Jesandast Jesussest Kristussest keige julgussēga ilmakeelmatta.

## D p p e t u s s e d.

I. Melite : sare rahwas, kes Paulust ütlesid mehhe : eksia ollewad, agga pärrast Jummalats tedda piddasid, petsid ennast mollemis, mis aina sest tulli, et innimesse südda nisugguseks on lodud, et ta isseennesest jo ussub, Jummalat suri kurjateggiaid ka sure nuhtlussega nuhtlewad, ja et temma peäle ehmatas tulleb ja suur kartus, ossego ndaks Jummalat liggi ollewad, kui kedda git ühhest surest waewast immelikkult päästetud naab ollewad.

Ünsaks tulleb sedda kita, kelle süddames need pühhad tundmised alles on; — õnnis on se innimenne, kes Jummalat õigust kartes, ennast hoiab kurja teggemast, ja Jummalat suurt armastust omma mele tulletades, hädda aial, leigest süddamest Temma peäle lodab.

II. Melite : sare rahwas ollid walmid head teggema neile kes häddas ja waewas ollid, ja ollid tännalikkud omma heateggiatte wasto.

Kust need kaks head kumbed ei leita seäl ma : ilmep olle muud kui hädda : org; agga kust need jälle leitakse, seäl lähhab waew innimessele kergemaks, seäl tunneb innimenne waewastki suurt waimolikko rõõmu ennessele tullewad.

III. Muist neist, kes ollid kuulmas Paulusse Jummalat rigi asjade ärrafelletamist, ei usknud mitte. Meie päiwil ep olle, varrigo Jummal! parrem luggu usso polest, kui Paulusse aial. Kõik teikile kulutakse armõ : õppetust, ja pühha kirja murretsetakse rahwa kätte, et nemmad isse woiwad luggeda Jummalat rigi suri asjo.

Ugga palju on neid kelle parrast Paulussega tulleb ütelda: Kuuldes nemmad ei tule egga moista, ja nähhes nemwad ei nä, egga tunne, sest et nende süddamed on tuimaks läinud. Ja kust se tulleb? Mina sest et ma:ilm neil wägga kallis on, — ma:ilm, mis hu ka lähe häb, ja temma himmo. Lapsokessed! Urge sarge mitte nende sarnatsiks. Piddage ikka meles et aina se õnsaks saab, kes Jummalat õiete tunneb ja temma tahtmiist teeb. Piddage ikka meles, et segi õnsaks ei sa isseennese parrast, waid Jesusse Kristusse Jummalala Poia, se ma: ilma Õnnisteggia läbbi. Palluge warra ja hilja omma tru Jummalala käest ennesele moistusse walgustud silmad. Temma isse siis annab teile sedda õiget usso tarkust ja juhhatab teid õigetele, et õnnistus teie kätte tulleb. Amen.

Wisi! Oh! wõtkem Jummalat Suust.

Jah Jõsand! wõtta siis  
 Mo usso kaswatada,  
 Ei olle ellades,  
 Ma siis heast teust ilma.  
 Kus õige walgus on,  
 Seal temma paistab ka.  
 Et Jummal siis mo sees,  
 Tdest õnsaks ka saan ma.

---

Mo armad! Keigest sest, mis pühha Apostolidele on sündinud, ja mis nemmad on teinud,

ollete sellesirnatse ramato seest nüüd sedda lug-  
genud, mis keigeennamiste mällestusse wäärt  
on. Ka on monned ramatud, mis need püh-  
had mehhed on kirjotanud, Jummalala armo läb-  
bi, alles, ja meie kääs. Need ramatud on ni  
kallid, et ma ei woi nende seest wäljakirjota-  
matta jätta need tükkid, mis isseárranis teie  
kohata, keigekallimaks tulleswad arwata, ja mis  
teie selgeste jo jouate moista.

Esimesenne neist ramatuist olgo, üks neist,  
mis pühha Apostel Peetrus on kirjotanud.  
Se ramat on kirjotud, temma ealiste risti-  
rahwale, ja nemmad ellasid sures waewas ja  
takkakiusamisses, sest et se pimme ma-ilm wäg-  
ga nende peäle kääs, armo-õppetusse pär-  
rast, ja ei tahtnud sedda fallida. Ugga wae-  
wast ja kibbe-asjust, ep olle jo praegogi ükski  
innimenne ilma; kurje õppetusse märka, on  
meie päwit ka kül weel nähha ja kuulda, ja  
ilma takkakiusamatta, et õige tee peaks mahha-  
jama, ei jä meiegi. Meilegi lähhab siis igga-  
päaw tarwis trööstimist hädas ja waewas;  
maenitsemist keige kurja wasto, ja takkasundi-  
mist keige hea tõle. Lugege sepárrast se ra-  
mato, otsego olleks se isseárranis teile kirjotud  
olleswad. Gest, teáda olgo teil, et, — kui pühha  
Apostel Peetrus, úhhegi ingli läbbi, praego  
ramatut teie kátte woiks sata, — temma teist  
teile wist ei wõtaks kirjotada, waid seddasam-  
ma, mis teie selle ramato seest loeta.

## 23. Tükid vühha Avoftli Peetrusse essimesse ramato seest.

Peetrus, Jesusse Kristusse Apostel, sowib teikile neile, kes on ärravallisetud Jummalata Issa enneteadmisse järrele, Waimo pühhitsemisses, sannakuulmisses, ja Jesusse Kristusse werre peäleripputamisses, armo ja rahho rohkeste.

Kidetud olgo Jummal, meie Issanda Jesusse Kristusse Issa, kes omma sure hallatusse pärrast, Jesusse Kristusse ülestousmisse läbbi surnust, meid ueste on sünnitanud, iggawesse ello-otusses, ja ses hukkaminnematta pärrandusses, mis taewasse on tallele pandud meile, ja mis ei woi hukka miinna, egga ärrateotud sada, egga ärranärsida.

Et nüüd se suur õnnistus, mis walmis on, et se peab ilmuma wiimsel päwal, meie kätte peab tulles, siis olge wägga rõõmsad, segi pärrast et teid kül monnesarnatsel kombel kiisatakse, ses, et teie usk, kui se saab läbbikatsutud, peab leitama paljo üllema ollemast kui kuld, mis tulles läbbikatsutakse.

Se sadab teile kitust ja au ja auustamist, kui Jesus Kristus ilmub, Temma, kedda teie polle näinud ja süiski armastate, ja kelle sisse teie usute, et teie Sedda kül nüüd mitte ei nä. Tõeste se usk sadab teile ärraarwamatta suurt ja kallist rõmo; kui teie üksford omma usso otsa kätte sate, kui teie hinge õnnistus teil jo käes on.

Sepärrast olgo teie meel nenda, kui misuguse rahwa meel on, kes ommad niuded jo on walmistanud teekäimisse wasto; — olge walmakad ja kassinad, ja lootke täieste se armo peäle, mis teile pakkutakse Jesusse Kristusse ilmutamisse läbbi. Olge sannawõtlikkud lapsed, ja ärge wõtke mitte nende himmude wiisi järrele ellada, mis woimust teie peält jo ollid wõtnud, kui teie ommas rummalusses ollite. Sage pühhas nenda kui Se pühha on, kes teid on kutsnud; Sest kirjutud on: Olge pühhad, sest minna ollen pühha. Ja kui teie Tedda ommaks Jesaks hüate, kes ilma innimesse lugu piddamatta kohhut moistab iggaühhele teo järrele, siis ellage pühhas kartusses Temma ees, kunni teie siin ollete kui maialised.

Ärge ial unustage, et teid ei olle kadduwa hõbbeda egga kulluga lunnastud teie tühjast ellamisest, waid Jesusse Kristusse se ilma-wiggata ja puhta talle kalli werrega, kes jo enne olli ärranähtud, ennego ma-ilma raia olli pandud, agga sel wiimsel aial wast arwalik-kuks on sanud. Temma on sesamma, kelle läbbi teie Jummalas sisse ussute, kes Tedda ka aina sepärrast on surnust üllesärratanud ja Temmale au annud, et teie usk ja lotus Jummalas peäl peab kindel ollema.

Tehke siis puhtaks ommad hinged, tõe sannawõtmisses Waimo läbbi, wennalikko armastusseks, mis ep olle sallalik, ja armastage teine teist ühtepuhko puhtast süddamest. Pange siis mahha keik kurjust ja keik pettust, ja kaw-

walusfed, ja kaddedussed ja keik kerekandmis-  
 fed, ja himmustaag, otsego praego sündinud  
 lapsokessed sedda Jummalala sanna selaet pima,  
 et teie selle läbbi woite kaswada, kui teie sate  
 maitstud kui helde Jssand on.

Teie ollete se ärrawallitsetud suggu, se kün-  
 ningalik preestri-ammet, se pühha rahwas, se  
 pärris rahwas, mis Jssand ennesele on wälja  
 ostnud seks, et ta selle wäggewad nouud peab  
 kulumama, kes teid on kutsnud omma imme-  
 likko walguste jure.

Armad, minna maenitsen teid kui maialissed  
 ja woõrad, hoidke ennast libhalikko himmude  
 eest, mis hinge wasto söddiwad! Ellaae head  
 ello pagaanatte seas, et nemmad, kes teist, kui  
 kurjategaiaatsest, nüüd pahha räkivad, teie hea-  
 teud nähhes, Jummalat wõttaksid auustada.

Heitke ennast keige innimeste seadmiste alla  
 Jssanda pärrast; olgo kunninga kui üllema  
 alla, ellik pealikkude alla, kui nende alla, kes  
 temmast on läkkitud, kurjateggiattele kül nuht-  
 lusseks, agga heateggiattele kitusseks.

Auustage keiki, — armastage wende —  
 kartke Jummalat, auustage kunningast.

Teie sullased, (ja keik suggu allamad) kuulge  
 keige kartussega omma issandatte sanna, et mit-  
 te ükspäinis heade saana, kes järrele andwad,  
 waid ka nende tiggedatte sanna. Eest se sadab  
 armo, Jssanda ees, kui teie hea süddame tun-  
 nistusse pärrast Jummalala ees, keik kurwastust  
 heaks wõttate, ja üllekohbut kannatate. Eht kas  
 teit woiks kannatussest kitus olla, kui teid ju pär-  
 rast peketakse. Ei tõeste mitte! waid kui teie,



head tehhes, ja furja nähhes, kannatate, se on arm Jummalä ees. Ja seks ollete teie fut-  
futud.

Seest waatke, Jesus Kristus on jo meie eest kannatanud, ja teile tähte jätnud, et teie Temma jälgede sees peare kaima Temma ei olle patto teinud, ja Temma suust volle pettust leitud. Käl Tedda söimati, agga Temma ei söimand wasto. Temmale tehti waewa, agga Temma ei ähwardand mitte. Temma andis keik selle holeks, kes öiete kohhut moistab. Temma on, kui Ta omma ihho risti andis puä, meie pat-  
tud ennese peäle wötnud, et meie piddime pat-  
tust ärrasama ja öigussele ellama. Temma wermeda läbbi olleme meie terweks sanud. Meie ollime kui eksiad lambad, agga nüüd olleme pöördud omma hinge karjatse ja üllewataja pole.

Näeste ehte isseärranis ärgo olgo mitte wäl-  
jaspiddine, ei mitte juuste palmitamisses, ei  
fulla ümberpannemisses egga riette ehitamis-  
ses, waid seeftpiddine, ilma hukkaminnematta  
tasjase ja wäikse waimo kombe sees, mis ni  
wägga kallis on Jummalä ees.

Agga wumaks, olge keik ühhomelelissed, äs-  
da melega teiste wasto, wendade armastajad,  
süddamest halledad, lahked. Ärgo makske  
mitte furja furjaga, egga söimamist söimamisega,  
waid se wasto önnistage; sest teie ollete kui  
risti-innimesed seks futfutud, ja aina nenda  
woite önnistamist pärrida iggawesses pärran-  
dusjeks.

Seest kes se küll olleks, kes teile woiks furja

tehha, kui teie head taffanouate? Ja kui teie ka peaksite kannatama õigusse pärrast, siis tulleb teid jo selle pärrast õnsaks kita. Ärge kartke ka mitte nende hirno, kes teie peäle käiwad, teid waerwades, ja ärge ehmatage mitte wägga ärra, waid auustage ja kitzke Issand dat Kristust omma süddamette sees.

Olge ka iggal aial walmis, et teie woite ennaste eest kosta, iggaühhele kes teist arro püab se lotusse pärrast, mis teie sees on. Agga sedda tehke ikka tassandusse ja kartussega; agga keigeennamiste püüdke hea süddame tunnistust. Siis sawad need kes teist pahha räkivad kui kurjateggiatsest, häbbi, teie hea ello läbbi Kristusse sees.

Ja et se nüüd Jummal tahtminne on, et teie ka wahhest peate kannatama, siis on jo ommeti ikka parrem head tehhes kannatada, kui kurja tehhes. Sest nenda on ka Kristus meie pattude eest surma kannatanud, se õige, killekohtuste eest, — et ta meid jälle Jummal jure piddi saatma.

Teie jo teate, et siin ma-ilmis keif assi pea lõppeb; — olge siis moisiikkud ja walwsad, ja ikka walmid palwele. Agga keigeennamiste piddage issekeskis ühte puhko armastust; sest armastus kaitab pattude hulka, sest et armastus kelab patto teggemast. Olge woðraste wastowõtjad ilma nurrisematta. Iggaüks andko teisele sest annist, mis ta Jummalast on saanud ilma, et teid peaks leitama kui Jummal monnesarnatse armo head majapiddajad.

Armad! Ja pean ma teile meletuletama:

Urge pange mitte woõrafs ehk imme asjaks, et teie se waewa pallawa lãbbi, mis teile juh-  
tub, peate sama puhastud, ja selletud; waid  
olge enneminne rõõmsad, et teil nenda Kris-  
tusse kannatamissest ossa on; sest, teie woite  
selaeste sest teada, et teie rõõm sureks peab  
sama Temma au ilmutamisses. Jah, õnsad  
ollete, kui teid teotakse Kristusse nimme pär-  
rast, sest et Jummal Waim, kes wãgge ja  
au annab, siis teie peal hingab.

Agga ärgo kannatago ükski teie seast ial kui  
tapja, ehk kui warras, ehk kui se kes õigussest  
ja hea wiisidest ei hõti. Kannatab temma kui  
risti-innimenne, ep olle temmal siis tarwis hõb-  
beneda. Kandko temma omma waewa koorma  
siis Jummal auuks.

Teie nored risti-rahwas, poisid ja tüdru-  
kud, olge allandikkud nende wasto, kes omma  
wannadusse polest jo au wãärt on; agga olge  
ka teine teise wasto ifka allandikkud, ja ehita-  
ge ennast seestpididise allandikko melega; sest  
Jummal panneb sureliste wasto, agga allan-  
dikkuite annab Temma armo.

Allandage ennast siis Jummal wãggewa  
kãe alla, siis Ta wõttab teid üllendada õigel  
aal. Heuke teik omma murret Temma peale,  
sest Temma murretseb jo teie eest.

Agga se leige armo ja hallastusse Jummal,  
kes meid on kutsnud omma iggawesse au sisse  
Kristusse Jesusse sees, se wõtko teid, kes teie  
agga ürrikesseks aiaks peate kannatama, pär-  
randada, finnitada, wahwaks tehha ja teid tug-  
gewaste raiada. Sellejammale olgo au ja

wäggi iggaweste, iggawessets aiats. Amen.  
 Rahho olgo teile keikile, kes teie Kristnusse Je-  
 susse sees ollete. Amen.

Wisil: Arka ülles minno südda.

Õnnis, kes sin rõno tunneb,  
 Pühha kasko õppides;  
 Süddames se õnneks pannes,  
 Ei sest lahku ellades:  
 Nenda õitses, kaswab se,  
 Kui need palmpuud kauniste,  
 Jõe kaldal ommad oksad,  
 Hästi laialt lautawad.

## 24. Tükid pühha Apostli Joannesse eßimesse ramato seest.

Se ramato kirjotas pühha Joannes kui tem-  
 ma jo sadda aastat wanna olli. Temma rää-  
 gib selle sees kui issa omma lastega, nimme-  
 tab ka neid risti-rahwast kelle kätta ta se ra-  
 mato satis, armsaiks lapsiks, ja maenitseb neid  
 kurja wasto. Armolinne issa, ei woi surema  
 armastussega egga selgema sammaga omma las-  
 tele rääkida, kui Joannes se ramato sees. See  
 pärrast on se ramat ka otse kui issearranis teile  
 kirjotud, mo armad!

Minno lapsõksesed! nenda kirjotab pühha  
 Joannes: Urge armastage mitte ma-ilma, egga  
 sedda mis ma-ilmas on. Kui tegi ma-ilma  
 armastab, selle sees ei olle mitte Issa armas-

tust. Sest keik mis ma-ilmast on, se on lihha himmo, ja silma himmo ja ello kõrkus; ja se keik ei olle Jõsast, waid se on ma-ilmast. Ja ma-ilm lähhab hukka ja temma himmo, agga, kes Jummalta tahtmist teeb, se jääb igaweste.

Mo kallid! Oh wadage missuggust armastust Jõsa meile on annud, et meid peab Jummalta lasteks hütama, et meie Temma lapsed peame ollema. Mo armad! Nüüd io olleme Jummalta lapsed, ja ep olle weel arwalikkuks sanud mis meie peame ollema. Agga sedda meie teame, et kui Temma saab arwalikkuks sanud, meie Temma sarnatsed peame ollema; ja meie same Sedda siis nähha, nenda kui Temma on.

Lapsokessed! Argo ükski teid efsitago. Mina se, kes õigust teeb, on õige nenda kui Temma õige on. Kes patto teeb, se on kurratist, kes on patto teinud algmissest. Sest näikse kes Jummalta lapsed ja kes kurrati lapsed on. Kes õigust ei te, egga omma wenda ei armasta, ei olle Jummalast. Sest, et meie teine teist peame armastama, need on need sannumed, mis teie algmissest ollete kuulnud.

Kui meie wennad armastame, siis meie teame, et meie surmast olleme ello sisse sanud. Kes wenda ei armasta, se jääb surma sisse. Jah, iggaulks kes omma wenna wihkab, se on innimesse tapja, ja teie teate, et ei ühhegi innimesse tapja sees iggawenne ello ei woi olla.

Agga mis se armastus on, sedda olleme tunnud kes, et Temma omma ello meie eest on

jätnud; nenda meiegi peame ello wendade eest jätma. On siis kellegil ma ilma peatoidust, ja temma näab omma wennal middagi tarwis ollewad, ja temma panneb omma süddame temma eest kinni, kuidas woib Jummal armastus temma sees olla? Mo lapsokessed, ärge armastagem mitte aina janna egga kelega, waid teoga ja tööga.

Misuggusest armastusest tunneme, et meie töö teest olleme, ja woime ommad süddamed waigistada Temma ees. Ugga moistab meie südda meid hukka, paljo ennam weel Jummal, kes jo surem kui meie südda ja keik ärra teab. Ugga kui meie südda meid hukka ei moista, oh siis, mo armad, on meil julgus Jummal ees, ja mis meie siis ial pallume, sedda same Temmalt, sest et meie Temma käsjo sannad peame, ja teme, mis Temma mele pärrast on.

Ja se on Temma käsjo janna, et meie peame uskma Temma Poia Jesusse Kristusse nimme sisse, ja teine teist armastama, nenda kui Ta meile käsjo janna on annud.

Ta ütlen ma, mo armad! armastagem teine teist, sest armastus on Jummalast. Ugga üks kui armastab, se on, Jummalast sündinud, ja tunneb Jummalat. Kes ei armasta, se ei tunne Jummalat, sest Jummal on armastus. Ja ses on Jummal armastus arwalikküks sanud meie sees, et Jummal omma aino sündinud Poega ma ilma sisse on lätkitanud, et meie Temma läbbi ello sisse peame sama. Ja sest tunneme sedda armastust jo selgeste, et Jummal, sedda meie ep olle armastanud,

meid on armastanud nenda, et Temma omma aino sündinud Poia läkkitanud, leppitamisses meie pattude eest. Mo armad! Et Jummal meid nenda on armastanud, siis peame ka meie teine teist armastama. Ükski ei olle küll ial Jummalat näinud, agga kui meie teine teist armastame, siis on Jummal meie feest asset wõtnud, ja Temma armastus täidab meie südamed.

Jummal on armastus, ja kes armastusse sisse jääb, se jääb Jummalale sisse ja Jummal temma sisse.

Ja kui meie jubba siin maailmas nisuggused olleme kui Temma on, siis on armastus täieks sanud meie sees; — ja meil woib julgus olla kohto päwal. Armastuses ei olle kartust, sest täis armastus aiab keik kartust wälja. Kartus sadab ahastama nuhtlusse pärrast, agga kes alles nuhtlusse peäle mõtleb, se ei olle weel mitte täieks sanud armastuses. Armastagem siis Jummalat, sest Ta on meid enne armastanud.

Kui kegi ütleb: Ma armastan Jummalat, ja wihtab omma wenda, se on wallelik; sest kui ta omma wenda ei armasta kedda ta ommei näab, kuidas temma siis Jummalat woib armastada, kedda temma jo mitte ei nä. Ja se on jo Jummalale kässo sanna, et se kes Jummalat armastab ka omma wenda peab armastama.

Sest et meie Jummalale lapsed armastame, tunneme, et meie Jummalat armastame ja Temma kässo sannad peame. Sest se on Jummalale

armastus, et meie Temma kässo-sannad peame.  
Ja Temma kässo-sannad ei olle mitte rasked;  
sest, kes Jummalast on sündinud, se woidab  
ma- ilma ärra, ja meie usk on se woimus, mis  
ma ilma on ärrawõunud.

Sest, kes küll woib ma- ilma ärrawoita, kui  
aina se kes ussub, et Jesus Jummalaga Poeg on.

Agaga meie teame, et Jummalaga Poeg on tul-  
nud, ja on meile moistust annud, tunda ellawa  
Jummalaga, ja olla Temma tõsise Poega Jesusse  
Kristusse sees. Gesinnane on tõsine Jummal  
ja iggawenne etto.

Wistl: Jummal, Ma ning taewa loja.

Teine teist nüüd armastagem,  
Wenna rõmõ õisides;  
Aige teist turwastagem,  
Nenda joudo nülgides  
Lõpko nüüd teist teotus,  
Kiid ja waen ja tiggedus!

Usto hoides, järkem mahha,  
Mis siin kahjuks wennale;  
Jägo meist ka putumatta,  
Mis siin õsaks teisele,  
Et nüüd ütski ennam teäl,  
Meie pärrast nuttaks weel.

## 25. Lühid pühha Apostli Jakobusse ramato seest.

Armad lapsed! Se ramat olgo isseärranis  
teie melest armas, sest et teie seie seest usna-



lühikesi kalli õppetusse ja tähhendamisse san-  
no loete. Agga ärao sago teile sest kül, et teie  
neid sanno loete; seisko nemmad ka allati teie  
süddames. Küllab nemmad siis õigel ajal teie  
mele tullemad ja teile rohket waimo kasso to-  
wad.

Minno wennad! ütleb Jakobus, Pange sel-  
geks rõmuks, kui teie mitmesugguste küsatuste  
seffa sattute, ja moistke et uik, mis on läbbis-  
katsutud, sadab kannatust; agga kannatus mis  
täieks on sanud, teeb teid täieste waggaks ja  
ilmalaitmaita nenda, et teil ennam ühtegi ei  
pudu.

Kui kellelgi teie seast tarkust pudub, se pallu-  
go sedda Jummalä kääst, kes keikile rohkesti an-  
nab, ja ei hauguta, siis antakse sedda temmale.  
Agga ta pallugo uskust, ja ärao olgo mitte  
kähhe wahhel; sest, kes kähhe wahhel on, se on  
merre laenede sarnane, mis iggast tulest aetakse  
ja kaksipiddi heidetakse.

Onnis on se mees, kes küsatust kannatab,  
sest, kui temma saab läbbikatsutud sanud, siis  
peab ta ello fronti sama, mis Isand on too-  
tanud neile, kes Sedda armastawad.

Keik hea andminne, ja keik tuis and tulleb  
üllewelt mahha, walgriste Isiast, kelle jures ei  
olle muutmisi egga wahhetamise warjo.

Iggamees, armad wennad, olgo nobbe kuul-  
ma, pufatunne räkuma, ja wägga pufatunne wi-  
hale; sest innimese wiha ei te mitte, mis Jum-  
mala ees õige on.

Heitke ennesest ärra keik rojust, ja keik mis  
ial kurri on, ja wõitke tasjase melega waste

sedda sanna, mis teie sisse on istunud, ja mis teie hinged woib õnsaks teha.

Agga olge sanna teggiad, ja ei mitte üks päinis kuuljad, et teie wallemõtlemisse läbbi ennast ei petta. Sest kui kegi on sanna kuulja, ja ei mitte teggia, se on selle mehhe sarnane, kes omma iholikko pallet peeglis on katsnud, ja ärraláhháb, ja seddamaid ärraunnustab misfuggune temma olli. Agga kes wabbadusse táie káisso sisse kummardades watab, ja allati selle jure jááb, ja ei olle unnustaw kuulja waid teoteggia, sennane on õnnis omma teggemisse fees.

Kes teie seast arwab ennast Jummalat teniwad, agga ei tallitse mitte omma keelt, se pettab omma süddant, ja selle Jummalat tenistus on tühhine.

Se õige ja ilmalaitmatta Jummalat tenistus, Jummalat se Jõsa ees, on se: lesk naeste ja waeste laste järrele kulama nende willetsuses, ja isseennast ilma wiggata ma-ilmast pidama.

Minno wennad! Meie usk Jeesusse Kristusse se au Jõsanda sisse, ei anna, et teie ühhest inimesest enam luggu peate, kui teisest. Kui teie koggodusse sisse tulleteks üks mees kuld-sõrmuksega ja hiilgewatte riettega; agga ka üks waene tulleteks tahmaste riettega, — ja teie wataksite kohhe selle peäle, kel need hiilgewad rided selgas, ja ütleteksite temma wasto: Sinna, istu seia au paiga peäle; ja ütleteksite waele: Sinna, seisa seäl, ehk istu seia mo jalge-alkuse alla; siis teie wõttaksite, ommast me-

lest, wahhet tehha, nenda, et teie ühhest ennäm peaksite kui teifest, ja teie moistminne ep olleks dige ollewad. Gest kuulge, mo armad wennad! Eks Jummal ep oke ärrawallitsenud selle finnatse ma ilma waesed, kes rikkad uskus, selle kunningrigi pärriaks, mis Sa on teotanud neile, kes Sedda armastawad. Ja teie tabhaksite waesed alwaks panna? — Kui teie sedda kunninglikko käske: Sinna pead omma liagimest armastama kui isseennast, — täieste, kirjja järrele, peate, siis wast teie tete digust. Agga kui teie ühhest ennäm luggu peate kui teifest, siis teie tete patto, ja teid nomitakse käsjust kui ülleastujad. Kohhus peab ilma hallastamatta kâima selle peäle, kes ei hallasta; agga hallastus römustelleb kohto ees.

Mis kasso on sest, mo wennad, kui keei üt teb ennejele usko ollewad, agga teggusid ei te usko möda? Kas se usk kül woib tedda õnsaks tehha? Waatke, kui üks wend ehk õdde allasti olleks, ja neil puduks iggapâwane töidus, ja üks teie seast peaks ütleva nende wasto: Minge nüüd rahho sees, ja katske ennast sojendada ja kõht täis süa, ja teie ei annaks neile mitte ihho tarwidust, — mis sest kasso? Nenda on ka usk isseenneses surnud, kui temma ei sada teggusid. Sa ussud et Jummal on üks ainus. Sa teed hästi. Agga kirjjad waimud uskwad nendasammoti, — ja wärrisewad. (Usk ilma teggusita ei te siis mitte õnsaks).

Keel on pissoke life, agga surustelleb wägga. Waatke, mis suurts metsa pissoke tulloke wõttab süta. Ka keel on tüü, ja üks ma-ilm täis

üllefohhut. Sedda sūtakse pörgust, ja sūtab põllema keik meie ellokorra. Keik, ni hāsti met-  
 saliste, kui lindude, ni hāsti romajatte, kui  
 merre ellajatte suggu tallitsetakse, ja on tallitse-  
 tud innimeste suggust; — agga keelt ükski in-  
 nimenne ei tahha jouda tallitseda; ta on, —  
 (ühhe maos sarnane, mis ei anna ennast kinni-  
 piddada) — allati ligumas, ja on tāis surma  
 rohto. Sellega kīdame Issandat Jummalat,  
 ja sajatame innimest, kes Jummalat sarnatseks  
 on sanud. Ühhest suust tulleb wālja õnnista-  
 minne ja sajatamine. Se ei pea, mo wen-  
 nad, mitte nenda ollema. Kas hallikas ühhest  
 sonest ülleskedab maggusat ja wihha? ehk, kas  
 wigipu woið õllimarjo, ehk winapu wigimarjo  
 kanda?

Kes teie seast ennast arwab targa ollewad ja  
 moistlikko, se näitko sedda wālja ommast heast  
 ellust ja omma teggudest, ja temma tarkus olgo  
 allandussega ja tassandussega. Agga kui teil  
 wihha, kaddedust ja rido, alles on süddames,  
 siis ärge wõtke kitelda, et teie omma kītlemis-  
 sega tõe wasto ei walleta. Gest se tarkus ep  
 olle se, mis üllewelt mahhatulleb, waid se on  
 maine, lihhalik ja mis kurjast waimust õppitud.  
 Gest, kussa kaddedust ja rido on, seäl on seg-  
 gane ja selge pahho tō. Agga se tarkus, mis  
 üllewelt tulleb, on essite, — puhhas, — pär-  
 rast rahholinne, annab järrele, on sannawõtlik,  
 tāis hallastust ja keik head kasso, ei pea enam  
 suggu ühhest kui teisest, ja ep olle sallalik. Men-  
 da kälwatakse õigusse seme rahho sees neite, kes  
 rahho noudwad.

Urge kandke keelt teine teise peäle, wennad! Kes wenna peäle keelt kannab, ja omma wenna peäle kohhut moistab, se kannab keelt kässo peäle, ja peab omma moistust suremaks kui kässo. Ugga kui sa sedda teed, egga sa siis ennami ei olle kässo järrel teggia, waid sa teed ennast kohtomoistjaks kässo peäle. Üks ainus kässoandia on, kes woib õnsaks tehha ja hukka panna. Ugga sinna, kes sa olled, et sa teise peäle kohhut moistad?

Teie, kes teie ütlete: Tänna ehk homme tahhame sinna ehk teise linna minna, sa sinna ühheks aastaks wibida, ja kaupelda, ja ennestele kässo sata! — teie ei tea jo mitte, mis homme sünnib. Gesti, mis süggune on teie ello? Se on üks aur, mis nattoke aega näikse ja warsti ärrakaub. Uttelge enneminne: Kui Issand tahhab ja meie ellame, siis tahhame sedda ehk teist tehha. Ugga nüüd ütlete ommas hooplemisses. Keik nisüggune ütleminne on kurri.

Kes head moistab tehha, ja ei te sedda mitte, sellele on se pattuks.

Teie armourumatta rikkad, nutke ja ulluge teiege se hädda pärrast, mis on teie peäle tullemas. Waatke, nende tõteggiate palk, mis teiest on kinnipetud, hüab taewa pole, ja nende leikajatte küssendaminne, kes teie wilja on kokkopannud, on tulnud wäggede Issanda kõrwade ette. Teie ollete prassimisses ja omma himmude järrele ellanud Ma peäl, ja ommad süddamed täitnud otsekui tapmisse päwaks. Teie rikkus mädaneb ärra; teie rided sawad koidest sõdud; ja kulda ja hõhbedat rikkub rooste, ja nende

rooste saab tunnistusseks teie wasto, ja wõttab keif teie ihho lihha ärrasüa, kui tulloke. Teie ollete keige omma warrandussega ennestele aina wihha foggunud wiimsil päiwil.

Agga teie, mo wennad, (kes teie monda peate kannatama sin ma-ilmast,) olge nüüd pitkamelega Issanda tullemisest sadik. Waatke, ma-mees otab io ka pitkamelega funni kallis Ma willi saab warratse ja hillise wihma. Nenda olge ka teie pitkamelega, ja finnitage ommad süddamed; sest et Issanda tulleminne on liggi joudnud. Urge õhkage mitte teine teise wasto, wennad, et teid hukka ei moisteta. Waatke, kohtrmoistia io seisab ukse ees.

Kui kegi teie seast kura kannatab, se palluga Jummalat; kelle meel hea on, se laulgo mán-gides. Kui kegi teie seast nõdder on, se kutsu-go ennese jure foggodusse wannemad, ia need palluga Jummalat temma peäle, ja woidko tedda õlliga Issanda nimmel, ja usso palwe saab sedda haiget aitma, ja Issand saab tedda terweks teggema, ja et temma kül on patto teinud, siis peab neid temmale andeks antama.

Tunnistage teine teisele issekeskis ommad efsitussed, ja tehke palwet teine teise eest, et teie õnnistust sate; sest ühhe õige innimesse wággew palwe maksab paljo. Elias olli namma-ug-gune nõdder innimme kui meie, agga ta pallus Jummalat raskeste, et wihma ei piddant sadama, ja kolm aastat ja kuus kuud ei sadant wihma Ma peäle; ja temma pallus ta, ja taewas andis wihma, ja Ma kandis omma wihja.

Wennad! Kui kegi tõe tee peält ärraeksib,  
ja kegi põrab tedda jälle ümber, se peab tead-  
ma, et kes ühhe pattuse temma efsitusse tee  
peält ümberpõrab, se peastab hinge surmast, ja  
kattab nenda pattude hulka kinni.

Wifil: Sion kaebab sures häddas.

Sinno maggus arm se tulgo,  
Minno sisse üllewelt;  
Sinno wäggi walmis olgo,  
Minno nõddral süddamel.  
Jesus! anna minnule,  
Pühha Waimo rohkeste,  
Et ma woiksin waggaks sada,  
Sinno mele pärrast tehha!

26. Lühkib pühha Aposkoli Paulusse ra-  
matude seest. Usk, lotus, armastus.

Usk, lotus ja armastus, need kolm on, in-  
nimesse süddames, Jummalala riik, ja on püh-  
ha risti-usso üllemad asjad. Mis pühha Pau-  
lus neist kolmest on kirjotanud, seisko siin, et  
teie sest, sedda kallist õppetusse wiisi woiksite  
suggu jo ärratunda, mis keige temma kirjotud  
ramatude seest on leida.

Usk on kindel lotus nende asjade peäle, mis  
weel odetakse, ja nende asjade märkoandminne,  
mis ei nähta. Ilma usfota ei woi ükski Jum-  
mala mele pärrast olla; sest kes Jummalala jure

tahhab sada, se peab uskma, et Temma on, ja et Ta tassujaks saab neile, kes Tedda otsivad. Ja usso läbbi on wannemad aulikto tunnis-  
tusse sanud.

Ussõ läbbi moietame et ma-ilm Jummalä sanna läbbi on walmistud, et se mis nähk-  
se, on sanud neist, mis ei nähta. Ussõ läbbi  
on Abel Jummalale üllema ohwri tonud, kui  
Kain, ja on se läbbi tunnistust sanud, et ta õi-  
ge olli, mis Jummal temma andist tunnistas;  
ja sesamma läbbi rääib temma alles innimes-  
tele, et ta kül on ärrasurnud. Ussõ läbbi on  
Noa, Jummalat kartes, laewa walmistanud  
omma perre ärrapeästmisses, kui ta Jumma-  
last sanna sai neist arjust, mis weel ei olnud  
nähta, mis läbbi temma ma-ilmä hukkamoist-  
mist kulutas, agaa isse selle õigusse pärriaks  
sai, mis usso läbbi tulleb. Ussõ läbbi wõttis  
Abraam sanna kuulda, kui tedda kutsuti, ja  
wäljaminna senna paika, mis ta piddi pärran-  
dusseks sama, ja läks wälja, ja ei teädnud  
weel mitte, kuhho ta piddi sama. Ussõ läbbi  
on temma kui maialinne ellanud seäl tootusse  
maal, otsego wõbral maal, ja on teltide sees  
ellanud Izaakiga ja Jakobiga, kes ka ollid se-  
samma tootusse pärriad; sest temma otis sed-  
da linna, kel allused on, kelle üllesehitaja ja  
walmistaja Jummal on. Ussõ läbbi wõis  
Abraam Izaakit ohwriks, kui tedda kutsuti, ja  
wõis ohwriks sedda ainust, mis temmale jün-  
dinud, ja ommeti piddid need tootused, mis  
temma olli wastowõinud, temma läbbi tõeks  
sama. Sest temma wasto olli rätitud: Iaac-



Eis peab sulle suggu nimmetadama. Ugga tem-  
 ma mõttes: Jummal on wäggero ka surrust  
 üllesarratama — sepärrast sai ta Izaakit ka  
 otsekui hauast taggasi. Usso läbbi, ja tulles  
 watte asiade peäle, õnnistas Izaak, Jakobit  
 ja Esawit. Usso läbbi õnnistas Jakob, kui  
 ta surri, iggauhhe Josepi poegadeft. Usso läbbi  
 tulletas Josep, kui ta surri, Ibraeli laste wäl-  
 jaminnemist omma mele, ja andis käsko om-  
 ma lude pärrast, et neid piddi ülleswidama.  
 Uskus Jummalat tootusse peäle, on need sinna-  
 sed keif ärrasurnud, ja ei olle tootussi kätte sanud,  
 waid nemmad on kaugelt sedda näinud, ja kau-  
 gelt sedda terretanud, — ja tunnistanud endid  
 wõbrad ja maialised ollewad Ma peäl. Ugga kes  
 sedda ütlewad, need andwad jo teada, et nemmad  
 sedda sündimisse maad sure hõlega takka otse-  
 wad. Nemmad iggatseid parrema, se on tae-  
 wase Ma järrele; sepärrast ep olle ka Jumma-  
 lat mitte häbbi neist, et Ta ennast lasseb nende  
 Jummalaks hüda, ja on neile ühhe linna wal-  
 mistanud.

Usso läbbi pandi Moses warijute ommaist  
 wannemist kolm kuud, kui ta sai sündinud, se-  
 pärrast et nemmad näggid tedda illusa lapsse  
 ollewad, ja nemmad ei kartnud mitte kunninga  
 käsko. Usso läbbi ei tahinud Moses, kui ta  
 suremaks sai, et tedda piddi Warao türe poi-  
 aks hütama, ja wõttis enne minne Jummalat  
 rahwaga waewa nähha, kui ürrikesse aia pat-  
 to rõmo piddada, ja temma arwas se teotusse  
 Kristusie pärrast, tedda temma otis tullewad,  
 suremaks, kui Egiptusse ma warra; sest et

temma watis tašsumisse peäle. Usso läbbi jättis temma Egiptusse-ma mahha, ja ei kart-  
 nud mitte kunninga kange wiha, sest ta olli  
 julge Temma peäle, kedda temma ei näinud,  
 otsego oeks ta Tedda näinud. Usso läbbi käs-  
 kis Moses Pasa-talle tappa, ja se werrega  
 trikida Israeli-rahwa koddade ukse postid, et  
 se, kes neid essite sündinud ärratappis, neisse ei  
 piddand putuma. Usso läbbi läksid Israeli-  
 rahwas punnasest merrest läbbi, otsego kuiwa  
 maad möda, mis Egiptusse-rahwas ka kat-  
 sus tehha, ja uppus ärra. Usso läbbi langsid  
 Jeriko mürid mahha, kui neid seitsmest pä-  
 wast sadik ümberpirati. Ja mis pean minna  
 weel üttema? Aeg puduks mul, kui ma peak-  
 sin juttustama Kideonist ja Sametist, ja Sa-  
 muelist, ja teisist prohwetidest, kes usso läbbi  
 on kunningrikid ärrawoitnud, õigust teinud,  
 tootussi kätte sanud, loukoerte suud kinnipan-  
 nud, tulle wägge ärrakustutanud, moõka terra  
 eest ärrapeäsnud, nõddrussest rammo sanud,  
 wägaewaks sanud isas, ja wodraste leri pakks  
 aianud. Naesed on omma surnud jälle sanud  
 üllestousmisse läbbi. Monningad on ärrawän-  
 nitud usso pärrast, ja ei olle ärralunnastamist  
 mitte wasto wõtnud, sepärrast et nemmad par-  
 remat üllestousmist piddid sama. Agga mon-  
 ningad on mitto naero ja piitsasid katsnud, ja  
 peäleqi wangipõlwe ja wangitorni; neid on kiro-  
 widega wisatud, lõhki sagitud, kiusatud, moõ-  
 gaga surma sanud: sepärrast on nemmad lam-  
 ba nahkas ja kitse nahkas maad läbbi káinud:  
 nemmad ollid waesed ja waewatud, ja nende

Kässi käis kurjaste; nemmad käisid kaksipiddi kõrbedes, ja mäggede peäl, ja orgude sees, ja Ma aukude sees — ja Ma ilm ei olnud mitte selle waewa wäärt.

Sepärrast et nüüd ni suur hulk tunnista-  
jaid meie ümber on, kui pilwed, pangem meiegi  
mahha keik foormat, mis käimist meile raskeks  
teeb, ja sedda patto mis kowwaste meie ümber  
seisab, ja jookskem kannatusse läbbi sedda wo-  
ido jooksmist, mis meile seätud. Ja wadagem  
Jesusse peäle, kes meie usso üllemsaatja ja  
lõppetaja on, kes on risti kannatanud rõmo  
eest, mis Temmale olli seätud, ja ei pannud  
sedda häbbi miiski, agga nüüd istub Jumma-  
la aujärge parremal polel. Jah, pange Sedda  
tähhele, kes nisuggust wastoräkimist pattusist  
ennese wasto on kannatanud, et teiegi ärra ei  
wässi, ja omma hingede sees nõrgaks ei lähhä;  
sest teie ep olle jo ommeti weel mitte werrest  
sadiß wastopannud, patto wasto woiteldes (ja  
nende kuusate wasto, misga teid kuusatakse  
mahhajätta usko).

Pea sepärrast usko oh innimenne, ja head  
süddame tunnistust, mis monningad on ärra-  
põlgnud, ja usk on nende läest ärra kui laew  
hulka läinud.

Kui meie ussust same õigeks sanud, siis on  
meil rahho Jummalaga jures meie Issanda Je-  
susse Kristusse sees, — ja meie woime kitelda  
lotusses, et meie Jummalaga laste õigust pea-  
me kätte sama. Ja meie kiitleme ka willet-  
susse sees, et meie teame, et willetsus sadab kan-  
natust, ja kannatus sadab mitto näggema, ja

Kui mitto on nähtud, se sadab lotust. Agga lotus ei te meile häbbi. Se lotus on meil otsesõõ hinge ankur, mis kindel ja kowwa on, ja lähhäb selle wahhe = tekki (mis selle ja tulles wa ello wahhel) seestpididise (taewase) paiga sisse, kuhho meie eelsooksja Jeesus Kristus, se iggawenne üllempreester, meie eest jo on sisse läinud.

Agga meie himmustame sedda, et iggawiks teitest, seddasamma hoolet wõttaks üllesnäidata julge lotusse kinnitamiseks otsani, et teie mitte laisaks ei lähhä, waid nende wiisi järrele tete, kes sedda usso ja pitkamele lähhi päriwad, mis on tootud, et — sest et Jummal ei woi waltetada — kindel trööstiminne peaks ollema meil, kes meie ruttame sedda ettepanud lotust kätte sada.

Kui teie willetsusse aial lotust mahhajättate, siis ollete sedda maenitsust ärraunustanud, mis teile kui lastele ütleb: Mo poeg, ärra arwa mitte alwaks Jeesanda hirmo = andmist, ja ärra sa mitte nõrgaks, kui sind Temmast nomitakse. Sest, kedda Jeesand armastab, sellele annab Temma hirmo; agga Ta peksab igga poia, kedda Ta wastowõttab. Kui teie nüüd hirmo = andmist kannatate, siis pakkub Jummal ennast teile kui lastele. Peäleegi on meile meie lihhased issad hirmotajaks olnud, ja meie olleme neid kartnud, eks meie paljo enam ei tahha waimude Jeesa sanna kuulda ja ellada? Sest teised on kül meile pissut aega ennest arwates hirmo annud; agga sesinnane annab meile hirmo meie kassuks, et meie Temma püh-

hitsemist peame kätte sama. Agga keik hirmo- andminne, kui se kã on, ei sedda arwata rõmo, waid kurbdusse ollewad, agga kũl ta wi maks rahholist õigusse kasso annab neile, kes se lãbbi on hãsti õppetud.

Kui raskeks teile saab head tehha ja kurja mahhajãtta, siis wadage tulleswa õrratassumisse peãle. Sest Temma maksab iggãũhhele temma teggude jãrrele. Kũl neile iggawest ello, kes head tehhes, kannatussega au, ja kitust ja hukkaminnematta õnne otsiwad. Agga kãnet hirmo ja wihha neile, kes riakad on, ja tõe fanna ei kule, agga wõtewad õllekohto fanna kuulda. Willetsus ja abhastus tulles iggãũhhe innimesse hinge peãle, kes kurja teeb. Agga au, ja kitus, ja rahho saab iggãũhhele, kes head teeb! — Urge efsige mitte, Jummal ei anna ennast mitte pilkada; sest mis innimenne ial kũlwab, sedda temma ka leikab. Sest, kes omma lihha peãle kũlwab, se leikab lihast hukkatust; agga kes waimo peãle kũlwab, se leikab waimust iggawest ello. Agga kui meie head teme, siis õrge tũddigem mitte õrra, sest meie peame ommal ajal leikama, kui meie jãrrele ei anna. Sepãrrast nũũd, et meil aega on, tehkem head keikite, agga keigeennamiste neile, kes meiega õhhes uskus on. Eks teie ei tea, et kes woido jookswad, need jookswad kũl keik, agga õks saab jooksmisse woides andi? Jookske nenda, et teie sedda kãtte sate. Agga iggãũks kes woitleb, on keikis asjus kassin; ja nemmad on kũl sepãrrast kassinad, et nemmad kãdduwa fronti

sawad; agga meie same huffaminnematta Ironi.

Iggawesse ello lotust täis, tehkem head ja ärge tüddigem mitte ärra waewa kannatades. — Et kül meie wäljaspiddine innimenne ärra rikkutakse, ommeti uendakse seestpiddine innimenne päärw päwast. Gesti meie willetsus, mis on silma pilkmisse aiaks ja kerge, sadab meile iggawest, ja üpris wägga suurt au; gesti et meie mitte tähhele ei panne sedda mis nähtaw, waid mis näggematta on. Gesti nähtawad asjad on aialikkud, agga näggematta asjad on iggawessed. Agga meie teame, et keik heaks tulleb neile, kes Jummalat armastawad, kes Temma ennepetud nou läbbi on kutsutud. Gesti kedda Ea enne on ärratunnud, neid on Temma Ea enne seädnuud, et nemmad peawad ollema Temma Poia nõo sarnatsed, et Ea piddi ollema se esimesenne sündinud mitme wenna seas. Olleme meie nüüd, mis Jummalala Waim meie waimoga tunnistab, Jummalala lapsed, siis olleme meie Ea pärriad, ni hästi Jummalala pärriad, kui Kristussega pärriad; kui meie Temmaga kannatame, et meie Ea Temmaga au sisse same. Gesti minna arwan, et sellesinnatse aia kannatamisest ep olle ühtegi wäärt selle au wasto, mis meile peab ilmutadama; Silm ei olle näinud ja kõrw ei olle kuulnuud, ja inimesse süddamesse ei olle tousnuud, mis Jummal on walmistanud neile, kes Tedda armastawad.

Ka surma ja haua kartus kaub hopis ärra, illestousmisses lotusse läbbi surnuust. Kaddu

was põlwes külwatakse ihho, huffaminnematta põlwes ärratakse sedda ülles. Auta külwatakse, auga ärratakse ülles; nõddrusfes külwatakse wäes ärratakse ülles; üks lihhalik ihho külwatakse, üks waimolik ihho ärratakse ülles. Essimenne innimenne mullast, on mullane, teine innimenne on Isfand taewast. Ja otse nenda kui meie muldase, se on Adama, kui olleme kannud, nenda peame meie ka taewase, se on Jესusse Kristusse, kui kandma. Agga teine on päikesse walgus, teine on ku walgus, teine on tähtede walgus, ja ka igga tähhele on isse walgus. Nenda on ka surnutte ülestousminne.

Ja käskmisse ots on — armastus, puhast süddamest, ja heast süddame-tunnistusfest, ja fest usjust mis ep olle sallalik. Keik se käsk saab täis ühhes sannas: Sinna pead omma liggimest armastama kui isseennast. Ja, kes teist armastab, se on käsko täieste piddanud; fest se: sinna ei pea mitte abbiello ärrarikkuma; sinna ei pea mitte tapma; sinna ei pea mitte warrastama; sinna ei pea mitte üllekohto tunnisama; sinna ei pea mitte himmustama, ja kui weel üks teine käsk on; sedda pannakse sellesinnatse sanna sisse ühte, se on selle sees: Sinna pead omma liggimest armastama kui isseennast. Gest armastus ei te liggimessele kurja. Siis on nüüd armastus käsko täitminne. (Agga armastus on ka õige tundmine.) Tundmine teeb uhkeks; agga armastus parrandab. Kui legi ennast arwab middagi teädwad, se ei tunne weel ühtegi nenda, kui ta peab tundma. Agga kui legi Jummalat ar-

mastab, sefinnane tunneb Jummalat, nenda kui temma on Jummalast ärratuntud. (Ea on siis Jummalalt sanud diget tundmist.)

Kui ma inimeste ja inglide keeltega rāgin, agga mul ei olle armustust, siis olleksin minna üks wast mis kummitseb, ja kelloke mis helliseb. Ja kui ma woiksin prohveti wisil rākida, ja teaksin keik sallajad asjad, ja keik tundmist, ja kui mul olleks keik se usk, nenda et ma woiksin mäggesid assemelt ärratõsta, agga mul polleks armastust, siis ei olle minnust ühtegi. Ja kui ma keik omma warra ärrajagaksin, ja kui ma omma ihho annaksin, et teda ärrapõlletakse, ja mul ei olleks armastust, siis ei olleks minnul sest ühtegi kasso. Armastus on pitkameleline ja näitab omma heldust illes: armastus ei olle kadde. Armastus ei te wallatust; temma ei surustelle; temma ei näita ennast kurjaste; temma ei ofsi omma kasso; temma ei sa wihhaseks; temma ei mõtle kurja peäle; temmal ei olle rõmo üllekohtust, agga tõe pārrast on temmal teistega rõõm. Temma sallib keik, ta ussub keik, ta lodab keik, ta kannatab keik. Armastus ei wāssi ial ärra. Agga olgo prohveti fulutamissed, need lõpwad ärra; olgo keled, need jāwad mahha; olgo tundminne, se lõppeb ärra. Sest pissut on, mis meie tunneme, ja pissut on, mis meie prohveti wisil rākime. Agga kui se tāis assi tulleb, siis lõppeb se ärra, mis polikkult on. Agga nüüd jāab usk, lotus, armastus, need toim; agga surem neist on armastus.

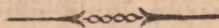


Wifil: Oh! wõtkem Jummalae, suust.

Oh! wõtta katsuda,  
Ja süddant läbbiwata,  
Kas õige usk sul on,  
Kas Kristus seält on leida,  
Arm, heldus, allandus,  
Pittimeel ja kannatus,  
Ja melest tassane,  
Da temma õppetus.

Ka loda kindlaste,  
Mis Jummal tootanud,  
Mis Temma rāfinud  
Ja sannas kinnitanud.  
Se lotus liikmatta,  
Jāab seisma kowwaste,  
Ei haddas ristis ka,  
Ei ligu kuhhoge.

Weel pūa sa, et woid  
Ka wenda armastada,  
Et sedda Jummalast  
Peab rohkest tassatama  
Ja kuida Jummal teeb,  
Mi heal' kui kurjale,  
Mi sinna süddamest  
Te neile keikile.



27. Kuida risti-usk laiemalt ennesele  
asjet leidnud Ma peält.

Mo armad! Need üllemad õppetused mis  
pūhha kirri annab Jesu sest ja Temma pūhha  
Apostlidest, on teile nüüd kolutud. Pāngem  
nüüd weel kui ūhhet hobil tāhhele, kuida risti-  
usk laiemalt Ma peält ennesele asjet leidnud!

ja kuida ma - ilm se läbbi - hopis teiseks ja parremaks läinud.

Kui Paulus Roma - linnas Jesussest Kristussest tunnistust sai teinud, ja suur koggodus ennast senna olli kokkoannud; ja kui Jerualemma - lin, mis olli Juda - rigi pealin, pisisut aega pärrast Paulusse tullemist Roma - linna, Roma sõawäggedest olli ärrawoidetud, ja keik se riik omma otsa leidnud, nenda kui Jesus sedda olli ennekulutanud, ja keik Israeli - mehed, kes Jesusse sisse uskusid, keige ma - ilmasse laiale piddid minnema; siis olli Jummalast otsego tee walmistud ja koghendud, et risti - uskülle keige se ma - ilma keelmatta keige rahwa kätte piddi sama. Nenda ka sündis. Kui päwa walgus hakkas risti - usk iggal maal paistma, ja pagana usso pimmedus kadus selle walgusse eest ikka sedda ennam ärra Ma peält.

Kül ka pagaana - rahwas seisid risti - usso wasto, nisammoti kui Juda - rahwas essiotsa ollid teinud. Koim sadda aastat nemmad käisid raskeste risti - rahwa peäle, ja waewasid neid hirmsaste, ja tapsid paljo neist ärra tulle ja mödgaga. Ugga nisammoti kui Apostlid, ärratasjumisse peäle mõtteldes, se kalli Ewangeliiummi pärrast, julgeste surma wasto läksid, nenda esimesesed Jesusse tunnistajadki surma ei kartnud, waid heitsid hinge sure rõmo sees et nemmad armo - õppetusse õnnistamissed rohkestes ollid tunda sanud. Ede sanna sai ommeti wimaks omma õigust kätte, ja risti - usk sai, keige pealetäimisse ja taffakiusamisje wasto, ikka sedda ennam wastowoetud.

Jerusalemma pühha foia assemel, kus rahwas ellawat Jummalat seks ajaks ainouksi olid kummardanud, ehhitati iggasse kohta pühaid koddasid ülles, Jummalat tenistusse, ja Temma pühha sanna kulutamisse tarwis. Selle tarwis on nüüdki weel teik meie kirikud, ja igga kirikotorn on otse sõrm, mis näitab taewa pole, tunnistusseks et innimesi seal ellab, kelle mõtted taewa pole peawad kâima.

Evangeliummi sanna sai iggasse kele üllespandud ja iggas keles kulunud, ja ei ühheftki ramatust ep olle ni paljo ja mitmesuggusi kâe ja trükki kirjaid murretsetud, kui sest pühhas ramatust.

Risti täht, siit sadik häbbi täht, sai nüüd sureks au tähheks ja paistis kirikude tornide peält mahha; würstid kandsid sedda tähte kullast omma purpuri peält, kunningadki ehhitasid ommad kronid sellega wälja.

Ilka emale joudis risti-usk Ma peäle, ja ütski Ma ep olle praego leida kussa risti-rahwas ei olleks. Europa-maal kus ennemuiste üsna paggana-rahwas ellasid, ellawad nüüd pea ülleültse risti-rahwas. Asia-maalt leitakse paljo risti-rahwas. Sured rigid Amerika-maal tunnistawad risti-usko ja ka se waene waewatud Negri-rahwas leiab risti-uskust omma ütsikut trööstimist. Ka Awrika-ma sure pallawa sees kulutakse Jesusse nimmi, ja keigeförgema pohja sees, kus keigefangem külm, ja iggawenne jä; seälgi kaswab risti-usko taewanne taim kânnaste. Nüüdki weel püüdwad waggad usko-mehhed, keige

fuggusest waewast ja tällist ilmaholimatta, Ewangeliummi sanna neile rahwale kuulutada, kes alles süggarwa pimmedusse sees on, ja nei legi ossa sata Jummalä armust Jeesusse Kristusse sees.

Ka meie Eesti - ma, mo armad! olli, enne kui armo õppetusse päike seia paistis, hopis taltsimatta Ma, ja teie wannematte wannemad ollid, nenda kui sekord ka keik selle Ma rahwas, süsna pimmedad pagganad. Korre ja umbrohto täis, otse harrimatta Ma, olli südda nende sees. Uina jahhiplüdmisse, rõõwlimisse ja söddimissega otisid nemmad omma peatoidust. Nemmad kummardasid woõraid jummalaid ja õwerdasid neile iedes suitsetamisse ja tappaõwruid. Uggä waggad ja Jummalä Waimust walgustud mehhed Saksa - maalt tullid seia male ja kuulutasid pühha risti - õppetust teie wannemille, ja töid meie male nenda sedda Feigeparremat ja kallimat. Gest risti - usfoga tulli ka meie male, nenda kui iggale male, kuhho se pühha usk joudnud, õnnis luggu ja mitmest polest parrem assi kätte.

Risti - usfo läbbi said innimesed arwo ommasi rummalussest ja pimmedussest, ja et nemmad omma Jummalat mahha ollid jätnud ja sest teest mis jälle temma jure sadab. Risti - usfo läbbi sai innimestele õppetus murretsetud ja õppetusse ammet seäud. Iggal koggodusfel on nüüd omma õpetaja, ja iggaas kirikus on jutlusse tool, kust, Feigewähhemalt igga nåddalas üks kord, töe sanna kuulatakse. Keik mis Jeesus ja pühhad Apostlid kuulutasid, Jum-

mala rigist ja Temma armust, sedda keif kulus-  
talse seäit, ja iggamees, keigewaesem orrigi  
woib liggi tulla kuulma. Ei ükski ellomaa  
ep olle nüüd ennam ilma ramatota. Lapselgi,  
kes risti-uskus biete on õppetud, on nüüd sel-  
gem tarkus Jummalast, ja õigest waggadus-  
sest, ja sest, mis tarwis Jummal innimest ma-  
ilma sisse on kutsnud, kui ennemuiste keige-  
targemil paggana-mehhilgi olnud.

Risti-usk walgustas nenda innimeste mois-  
tust, ja teggi waggaks neid, kes omma elloga  
usko püüdsid tunnistada. Risti-usko parrast  
jäid keif paggana-usko hirmsad kumbed mah-  
ha. Risti-usk mutis süddamed ümber, nenda  
et keif head kumbed otse isseennesest tullid ja  
nähha ollid, ja nendasammoti, kui hea pu is-  
seennesest kannab häid wilja. Risti-usk satis  
paljo innimesi tarkusse ja waggadusse polest  
kuulsaks sawad, nenda et risti-usko waentas-  
sedki sedda ei woi walleks panna. Ja praego  
weel on nähha, et keigil neil, kel õiget usko  
süddames ei olle, — neil, kes aina sannago  
usko tunnistawad — ka head kumbed ei olle;  
et nisugguste seest ei olle õigust leida teiste  
wasto, egga armastust, egga truust, et nem-  
mad teise fanna ei usso, et nemmad ei olle  
kassinad, egga puhtad ommas ellamisses, waid  
et üllekohhus, armoto südda, walle kõnne, wals-  
kus, warra ärraraiskaminne, rop ello, abbi-  
ellorikminne, wargus ja tapmissed, neist on  
nähha.

Risti-usk tõi otse üllema ja taewase asia  
innimeste kätte, ja pühhites keif elluseisussed

ja ellamised. Risti-ust andis kunningatte  
 Fronidele wast diget illo, ja allandas allamatte  
 süddamed kunningatte alla, kui meeste alla, kes  
 on Jummalal asemel. Ust Jesusse sisse, kinnitab  
 abbiello ja pühhitseb sedda seisust, ja peab wan-  
 nemad ja lapsed auustamises ja armastuses  
 teine teise liggi. Ust sadab lapsed dige ello  
 tele ja murretseb neile õppetust. Warsti pär-  
 rast sündimist saab laps jo ristitud ja Jum-  
 malale pühhitsetud — ja antakse wannematte  
 ja ka wadderitte hõlks, — kui wannemad  
 warra ärrasurrewad — lapsõkest diete õppe-  
 tada ja kaswatada. Ust kannab ka murret  
 waeste, ja haigede ja nende pärast, kes on  
 surma hädda sees; sest ust sütab armastusse  
 tulokesse teiste süddamesse põllema, ja sadab  
 õppetajaid, kui Jummalal rõmo ja rahho kulu-  
 tajaid, haigede ja nende jure, kes on surremas.  
 Keik seadused, mis on seatud, et waene abbi  
 woiks leida, on risti-ustõ läbbi omma hõlka-  
 tust wõtnud. Ja kui ust neile kes waewatud  
 ehk surma hädda sees, waewa saab fergitanud  
 ja trõöstimist kulanud, siis ta ei jätta ka  
 hoolt kandmatta surnutte aulikko mahhamat-  
 misse pärast, ja trõöstib tullewa parrema ello  
 rõõmsa sannumettega neidki, kes mahha jänud.  
 Jah tõeste, ust Jesusse sisse ainouksi sadab  
 kindlat toetamist hädda, waewa ja surma sees.

Keige se waimolikko õnnistamisega, mis  
 risti-ust innimeste kätte tõi, ollid ka mitmed  
 aialikkud hüed ühhendud. Innimesed said tõ-  
 teggemises ussinaks, ja targemaks õiges maia-  
 pidamises, ja need waiksed wiisid, mis nem-

mad omma kogaodusse pühha koddade sees, mis nemmad Jummalala auuks ollid üllesebbitanud, tähhele pannid, leidfid asfet nende sädamette ja nende ellomatade seest, nenda et keif assi parreminne neile forda läks.

Ja nenda on siis keif ma - ilm risti - usso läbbi otse limbermudetud, ja hopis teiseks, wisakamaks ja parremaks läinud.

Kui meie, mo armad, nüüd omma mele tulletame, et Jesus Kristus, kes maddalusse olli sündinud, kellel ei olnud kuhho mahhabeita, ja kes risti sambas omma hinge heitis, innimeste õnnistusseks keif sedda suurt ja jädawat on saatnud, ja kuida Temma, ilma aitmatta, ja ilma rikkusseta, ja ilma ilmilikko melewalla ja woimusseta, keif sedda rohket õnnistamist ja ärra arwamatta suurt head ülle keige wärsti rikide ja waldade on wäljalautanud, — eks se ei sa meile siis mitte keigeselgemaks tunnustusseks, et risti - usk on Jummalast, ja eks se inimesse ei peaks mitte hopis melest ärra ollema, kes nisuggust suurt ello head ja õnne woiks alwaks piddada ehk ei miiski päina?

Meie püüdminne, mo armad, olgo allati et meie sest õnnest ikka selgemat tundmist woiksimme sada, et ka meie risti - rahwa lapsed olleme ja ühhet maal olleme sündinud, kuhho risti - usk joudnud, ja et meie woiksimme diget kasso enne seie nouda sest surest õnnistussest, mis Jummal omma Poia Jesusse Kristusse läbbi meile saatnud, ja mis on festnud tänapäini ja ka joudnud meie linna ehk küllasse. Hoidkem, et meie sedda rohket õnnistust Jesusse Kristusse

sees, omma holetusse ehk rummalusse läbbi en-  
nastele ei wähhenda egga hopis ennessest ärra  
ei lükka.

Teid nüüd Jummalaga jättes, mo armad,  
tullewad mo mele feik need mitmesuagused taf-  
kakiufamissed ja ärraeksitamissed misga kurri  
ma ilm ka teie peäle wöttab káia, ja mo süd-  
da on sure kurtusse sees teie párrast. Kuulge  
sepárrast, ja wótke ommas süddames tallele  
páinna weel sedda söbra maenitusse sanna:  
Hoidke ennast Jeesusse Kristusse pole — möt-  
telae saggedaste Demma peäle, kuulge hea me-  
lega kui teile rágitakse Demmast, waatke wai-  
mus Demma peäle, kandke Tedda ennast allati  
ommas süddames ja meles, ja tehke feik om-  
mad teggemissed otsego Demma silma ees!  
Tulge kirriko, ja olgo se teil armas tulleminne;  
luggege hea melega needsinnafted Piibli-lugge-  
missed, ja süski kui teid jo on walmiskoli-  
tud; — ja luggege Piibli-ramatut ennast.

Hoidke ennast Jeesusse Kristusse pole — ar-  
mastage Tedda, ja tunnistage omma armas-  
tust, et teie Demma kásko peate. Sedda en-  
nam teie Demma kásso järrele tete, sedda en-  
nam sate ärratuunda et Demma õppetus on  
Jummalast, ja et Teuma on Jummalaga Poeg.  
Ja sedda ennam teie Jeesust Kristusst jate ärra-  
tunnud, sedda armsamaks ja kallimaks Demma  
teie melest lähhab, ja sedda selgeminne teile pais-  
tab, et ühhegi seest ei tulle teie õnnistus kui  
amõuksi Demma seest.

Hoidke ennast Jeesusse Kristusse pole — teid  
fiis heitakse ma-ilma ärraritmisse wasto; teil



siis on, kelle peäle ennast toetada waewa ja willetsusse aial; Temma siis wõttab, kui teie tunnike jouab, teie filmad omma sõbrakäega kinnipanna, ja teie hinged ülles omma rigisje, senna, kus teile parrem põlli tulleb, kui ma-ilm jouab anda.

Jäge Jummalaga — ja meie Issanda ja Onnisteggia Jeesuse Kristusse arm jägo allati teie osaks!

Wisi! Üks on tarwis, armas Jummal.

Taielinne rõõm ja rahho  
 Minno hinge kosjutab,  
 Mis mull' Jeesus; minno ello,  
 Minno kaitšja, walmistab.  
 Sa olled mo maggusam asši, oh Jeesus!  
 Sa olled mull' armas, sa olled mull' ainus  
 Muud ühtegi olle, mis rõmustab mind,  
 Kui sinna, oh Jeesus! kui uskus nään sind.

Müüd, oh Jeesus! pead sinna  
 Mulle ainus ollema,  
 Katsu mind, ja te et minna,  
 Ollen kawwalusseta.  
 Oh wata! kas efsin ma furjale teie,  
 Ja sata ning kána so pole mo meie.  
 Oh! te, et feik pühkeks siin arwab mo meel;  
 Kui Jeesust saan kasfusk, se tarwis on teäl.